

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Daňový systém

Jarmila Rybová

Ekonomická
fakulta
Faculty
of Economics

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Daňový systém

Jarmila Rybová

České Budějovice | 2017

Cílem předmětu Daňový systém je naučit se správně chápat funkce daní ve společnosti, pochopení fungování daňového systému a aplikace jednotlivých daní v České republice. Předmět umožňuje studentům připravit se na potřeby praxe, naučit je orientovat se v daňovém systému České republiky tak, aby byli schopni řádně plnit své daňové povinnosti, ale přitom uměli využít daňových zvýhodnění, odpočtů a slev na dani, které jednotlivé daně umožňují v souladu s daňovým právem uplatnit.

Učebnice je zpracována za podpory Interního grantu Jihočeské univerzity v rámci Institucionálního plánu 2015, PO 2 – Rozvoj vzdělávací činnosti, Inovace vybraných předmětů a vytvoření výukových simulátorů IP 02/2015 je určena posluchačům bakalářských oborů Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Citace:

„Cílem univerzitního vzdělání je naučit studenty myslet.“

Albert Einstein

Recenzenti:

prof. Ing. Jan Pavel, Ph.D.

doc. Ing. Danuše Nerudová, Ph.D.

© Jarmila Rybová, 2017

ISBN 978-80-7394-633-3

Obsah

Předmluva	5
1 Daňový systém České republiky	7
1.1 Veřejné rozpočty	7
1.1.1 Daňové příjmy ve veřejných rozpočtech.....	8
1.1.2 Daně v právním a ekonomickém pojetí	9
1.1.3 Členění daní	10
1.2 Daňová soustava České republiky	11
1.2.1 Struktura daňových příjmů v České republice.....	12
1.3 Daňová kvóta	13
1.3.1 Daňový mix	14
1.4 Správa daní.....	15
1.4.1 Správci daní a sociálního pojistného.....	16
1.5 Rozpočtové určení daní	18
2 Daně v pojetí právním	21
2.1 Základní pojmy.....	21
2.2 Metody zamezení dvojího zdanění v mezinárodních smlouvách.....	22
3 Daně z příjmů	25
3.1 Daň z příjmů fyzických osob (DPFO).....	27
3.2 Daň z příjmů právnických osob (DPPO).....	33
3.2.1 Úprava výsledku hospodaření na základ daně	39
4 Daně majetkové	43
4.1.1 Daň z nabytí nemovitých věcí.....	43
4.1.2 Daň z nemovitých věcí.....	46
5 Daně ze spotřeby	55
5.1 Daň z přidané hodnoty.....	55
5.2 Spotřební daně.....	66
5.3 Energetické daně.....	68
5.4 Silniční daň	70
6 Daně v ekonomickém pojetí	77

6.1	Dovozní cla.....	77
6.2	Sociální pojištění	78
6.2.1	Sociální zabezpečení a státní politika zaměstnanosti	79
6.2.2	Veřejné zdravotní pojištění	85
6.2.3	Poznámky ke státním pojištěncům, které se týkají studentů.....	92
7	Harmonizační proces v Evropské unii	95
7.1	Harmonizace nepřímých daní	99
7.2	Harmonizace daně z přidané hodnoty v Evropské unii	100
7.2.1	Harmonizace spotřebních daní v Evropské unii	101
	Summary	105
8	Literatura	107

Předmluva

Milí studenti!

Studijní text je určen k procvičení učiva v rámci předmětu Daňový systém a Daňový systém II. Je možné jej použít i pro studium předmětu Daňový systém I nebo může doplňovat informace v rámci studia účetnictví. Text poskytuje teoretické znalosti, postupy výpočtu částky daně a odkazy na paragrafy konkrétního zákona k vybrané dani, které studenti aktivně využijí při zpracování praktických příkladů v rámci výuky. Dále jsou v textu obsaženy praktické příklady včetně řešení.

Každé dani je přiřazena samostatná podkapitola. Závěrečná kapitola zahrnuje téma podněcující k dalšímu studiu problematiky daní, případně může přispět k nalezení aktuálních témat závěrečných prací. V jednotlivých kapitolách jsou vybrané pojmy a názvy daní uvedeny v anglickém jazyce důvodem je seznámení s těmito pojmy a rozšíření slovní zásoby.

Jarmila Rybová

1 Daňový systém České republiky

Citace:

„Představitost je mnohem důležitější než vědomosti.“

Albert Einstein

Daňový systém je nezbytnou součástí státní správy, zajišťující fungování státu a poskytování veřejných statků. Prostřednictvím daňového systému se do veřejných rozpočtů dostávají příjmy, z nichž je možné financovat činnost státní správy, poskytování služeb veřejnosti a státních statků.

Cíle kapitoly

- Seznámit s daněmi aplikovanými v České republice, jejich členěním.
- Struktura daňových příjmů v České republice.
- Ukazatele daňového zatížení v daném státě pro mezinárodní porovnávání.

1.1 Veřejné rozpočty

Soustavu veřejných rozpočtů v České republice tvoří rozpočty centrální vlády a místní rozpočty. Obecně lze tvrdit, že daňové příjmy se dostávají do všech veřejných rozpočtů a rozpočtů mimorozpočtových fondů. Tuto informaci ovšem nelze chápat tak, že by se příjem z každé daně dostal do každého rozpočtu. Každá daň plyne podle nastavených pravidel do konkrétního rozpočtu nebo několika vybraných rozpočtů, nikoliv do všech. Pravidla přerozdělování daňových příjmů do jednotlivých rozpočtů stanoví zákon o rozpočtovém určení daní.

Rozpočtová soustava České republiky může být rozdělena na dvě skupiny rozpočtů:

- Veřejné rozpočty – centralizované, decentralizované.

Centralizovaným veřejným rozpočtem je státní rozpočet. Nadnárodním rozpočtem, do kterého plynou příjmy z některých daní, je rozpočet Evropské unie.

Decentralizovanými rozpočty jsou rozpočty místních samospráv, tj. krajů, obcí a regionálních rad regionů. Pravidla rozdělení daňových příjmů do těchto rozpočtů stanoví zákon o rozpočtovém určení daní.

- Mimorozpočtové fondy – centralizované, decentralizované.

Mimorozpočtové fondy jsou zpravidla účelovými rozpočty. Účel fondu může být patrný již z názvu. Daně, které se dostávají do těchto fondů, mohou být vnímány jako daně se silnějším prvkem účelovosti, přestože daně obecně charakterizujeme jako neúčelové.

Státní fond dopravní infrastruktury získává příjmy z daně silniční a část příjmů spotřební daně z minerálních olejů. Dále lze zmínit Fond veřejného zdravotního pojištění, Fond sociálního zabezpečení.

1.1.1 Daňové příjmy ve veřejných rozpočtech

Podívejme se podrobněji na začlenění daňových příjmů do celkových příjmů veřejných rozpočtů. Daňové příjmy jsou nejvýznamnějšími příjmy veřejných rozpočtů, jsou nenávratné (nejedná se o půjčku či úvěr), neúčelové (příjmy z daní nejsou vázány na účel, za jakým budou využity).

Členění příjmů veřejných rozpočtů z hlediska jejich návratnosti:

- Příjmy úvěrové.
- Příjmy neúvěrové – příjmy z daní, poplatků a sociálního zabezpečení.
- Příjmy ostatní – například výnosy z prodeje majetku.

Příjmy členěné z časového hlediska:

- Příjmy běžné – každoročně se opakující, do této skupiny lze řadit daně a poplatky.
- Příjmy kapitálové – zpravidla jednorázové, například půjčky, příjmy z prodeje veřejného majetku a z poskytovaných služeb.

Daňové příjmy jsou povinnými, zákonem stanovenými platbami do veřejných rozpočtů. Jedná se o příjmy neúvěrové, nenávratné a neekvivalentní. Daňové příjmy nejsou půjčkou do veřejných rozpočtů, nelze požadovat jejich vrácení. Výše daňových plateb občanů do veřejných rozpočtů neovlivňuje jejich nárok na poskytování služeb státní správy nebo čerpání veřejných statků.

1.1.2 Daně v právním a ekonomickém pojetí

Příjmy veřejných rozpočtů, které mají charakter daňových příjmů, se nazývají daněmi, clem, poplatkem či pojistným na sociální zabezpečení. Platby, které se nazývají daněmi, patří mezi daně v pojetí právním. Naproti tomu platby, které se daním podobají, mají charakter daně, ale nenazýváme je daněmi, označujeme jako daně v ekonomickém pojetí.

Daně, v pojetí právním i v pojetí ekonomickém, řadíme ve veřejných rozpočtech na stranu příjmů. Zajišťují plnění veřejných rozpočtů společně s dalšími nedaňovými příjmy.

Daně v právním pojetí – povinné, zákonem stanovené platby do veřejných rozpočtů, které se přímo nazývají daněmi. Zákon, který určuje charakter platby, v názvu obsahuje slovo „daň“.

Např.: zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů – z názvu zákona je jasné, že obě daně z příjmů, zahrnuté v tomto zákoně, jsou daněmi v právním pojetí. Platby, které řadíme mezi daně v právním pojetí, jsou daněmi i v pojetí ekonomickém. Neboť platby jsou nazvány daněmi, ale také jako daně fungují v ekonomickém prostředí.

Daně v ekonomickém pojetí – jedná se o povinné platby plynoucí do veřejných rozpočtů (veřejné zdravotní pojištění, sociální zabezpečení, státní politika zaměstnanosti, dovozní clo). Pojistné veřejného zdravotního pojištění plyne do rozpočtů zdravotních pojišťoven.

Tyto platby jsou zpravidla upraveny zákonem, nejsou nazývány daněmi, ale např. pojistným nebo clem. V ekonomickém prostředí státu však fungují jako daně a svým charakterem odpovídají daním, proto se řadí mezi daňové příjmy veřejných rozpočtů. O platbách, které se nenazývají daněmi, obecně můžeme říci, že účel použití těchto plateb je určen zpravidla přesněji a zároveň nedostáváme za tuto platbu okamžitou hodnotu konkrétního protiplnění čili službu veřejné správy. V souvislosti s ekonomickým pojetím daní můžeme hovořit o tzv. „quazi daních“, které jsou součástí této skupiny plateb.

Za quazi daně se považuje (ČSÚ, 2016):

- Pojistné na sociální zabezpečení.
- Příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.
- Veřejné zdravotní pojištění.

1.1.3 Členění daní

Daně zahrnuté v soustavě daní ČR můžeme členit podle různých hledisek (Kubátová, 2015):

1. Podle vazby na důchod poplatníka – jedno ze základních a nejpoužívanějších druhů členění.
 - Přímé – zatěžují příjmy a majetek.
 - Nepřímé – zatěžují zboží, služby a energie vyrobené v ČR a dovezené ze států mimo EU pro konečnou spotřebu, užívání něčeho k vybranému účelu (daň silniční).
 - Bez vazby na důchod poplatníka – tyto daně nejsou v ČR aplikovány.
2. Podle objektu zdanění:
 - Daně ze spotřeby – charakteristika viz daně nepřímé.
 - Daně z majetku – zatěžují majetek, zpravidla jeho vlastnictví a převod.
 - Daně z příjmů – zatěžují důchody občanů a zdanitelné zisky obchodních společností (příjmy z vlastní činnosti, z nájmu a dalších aktivit).
 - Daně z hlavy – zatěžují osoby bez ohledu na jejich spotřebu, příjmy či majetek.
3. Podle typu sazby daně ve vztahu k základu daně:
 - Daně ad valorem – sazba daně činí % ze základu daně, který musí být v peněžním vyjádření, tedy v korunách.
 - Daně specifické – sazba daně tzv. pevná, v Kč za fyzickou jednotku, základ daně ve fyzických jednotkách.
4. Podle vztahu k platební schopnosti poplatníka:
 - Daně osobní – jsou adresné a mají vztah ke konkrétnímu poplatníkovi tím, že zohledňují jeho platební schopnost.
 - Daně in rem – daně uvalené tzv. „na věc“, platí se bez ohledu na platební schopnost poplatníka.
5. Podle dopadu daně při změně základu daně:
 - Progresivní daně – podíl této daně se zvyšuje s růstem důchodu poplatníka.
 - Regresivní daně – s růstem důchodu podíl daně na důchodu klesá.

-
- Proporcionální daně – podíl daně se s růstem důchodu poplatníka nemění.

6. Podle daňového určení:

- Nadstátní (evropské) – příjmy z daní plynou do evropských rozpočtů.
- Celostátní – příjmy se dostávají do státního rozpočtu.
- Daně vyšších územně správních celků – příjmy z daní jsou určeny např. do krajů případně okresů.
- Daně municipální – příjmy z daní plní rozpočty obcí. Výběrem daní se mohou zabývat obce nebo mohou správu daní svěřit jinému správci daně, například finančnímu úřadu. S tím se setkáváme u daně z nemovitých věcí.

1.2 Daňová soustava České republiky

Daňová soustava zahrnuje od 1. ledna 2017 osm daní (v právním pojetí):

1. Daně z příjmů – zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů jsou řešeny dvě daně z příjmů, jedná určena pro fyzické, druhá pro právnické osoby.
2. Daň z nemovitých věcí – zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí rozlišuje daň z pozemků a daň ze staveb a jednotek.
3. Daň z nabytí nemovitých věcí – zákonné opatření Senátu č. 340/2013 Sb. o dani z nabytí nemovitých věcí.
4. Daň silniční - zákon č. 16/1993 Sb., o dani silniční.
5. Daň z přidané hodnoty – zákon č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty.
6. Daně spotřební – zákon č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních upravuje šest daní: daň z minerálních olejů, daň z lihu, daň z piva, daň z vína a meziproductů, daň z tabákových výrobků a daň ze surového tabáku.
7. Daně energetické, nazývané také ekologické – vybraná ustanovení zákona č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů, obsahují tři daně: daň ze zemního plynu a některých dalších plynů, daň z pevných paliv a daň z elektřiny.
8. Daň z hazardních her – zákon č. 187/2016 Sb., o dani z hazardních her, v platnosti od 1. ledna 2017.

1.2.1 Struktura daňových příjmů v České republice

Daně přinášejí do veřejných rozpočtů v ČR převážnou část z celkových příjmů. Nejvýznamnějšími daněmi jsou daně ze spotřeby, včetně cla. Vysoké úrovně dosahuje také pojistné na sociální zabezpečení.

Daňové příjmy mají od roku 1993 do roku 2016 rostoucí trend, v některých letech docházelo ke kolísání daňových příjmů, např. v roce 2009 došlo k meziročnímu poklesu daňových příjmů v porovnání s rokem 2008, pravděpodobně v souvislosti s hospodářskou recesí. V dalších letech je možné zaznamenat opět pozvolný růst daňových příjmů.

Zde je možné zamyslet se nad frekvencí legislativních změn jednotlivých daní včetně jejich možného dopadu do daňových příjmů, dopadem změn na daňové poplatníky nebo na některé skupiny poplatníků (např. vlastníky nemovitostí apod.), případně nad možnostmi přesunu daní.

Tabulka 1.1 Členění daní v ČR podle vazby na důchod poplatníka

Daně přímé	Daně nepřímé (Daně ze spotřeby)
Daně z příjmů	Daň z přidané hodnoty – všeobecná
Daň z příjmů fyzických osob	Specifické daně ze spotřeby
Daň z příjmů právnických osob	Spotřební daně
Daně z majetku	Energetické daně
Daň z nemovitých věcí	Daň silniční
Daň z nabytí nemovitých věcí	Daň z hazardních her

Zdroj: vlastní zpracování

Tabulka 1.2 Struktura celostátních daňových příjmů v ČR v roce 2015

Daňové příjmy	Výnos – skutečnost (zaokr. na mld. Kč)	Σ	%
Daň z příjmů právnických osob	148	302	25
Daň z příjmů fyzických osob	154		
Daň z nemovitých věcí	10	17	1
Daň dědická, daň darovací a daň z převodu nemovitostí	-4		
Daň z nabytí nemovitých věcí	11		
Daň z přidané hodnoty	332	491	41
Spotřební daně	145		
Energetické (ekologické) daně	3		
Clo + DPH a spotřební daně při dovozu	3		
Odvod z elektřiny ze slunečního záření	2		
Silniční daň	6		
Pojistné na sociální zabezpečení	395		
Celkem	1 205		100

Zdroj: Ministerstvo financí České republiky, Celní správa České republiky, Česká správa sociálního zabezpečení (2016)

1.3 Daňová kvóta

Jedná se o makroekonomický ukazatel, který je vhodným ukazatelem pro porovnávání úrovně daní mezi státy. Vyjadřuje podíl hrubého domácího produktu, který je přerozdělován prostřednictvím veřejných rozpočtů.

Pojem daňové příjmy je třeba při výpočtu upřesnit:

- Lze použít v čitateli např. celkové daňové příjmy včetně pojistného na zdravotní pojištění (do daňových příjmů není započítáno pojistné, které platí stát za státní zaměstnance) a sociální zabezpečení. Pak hovoříme o **složené daňové kvótě**.
- Nebo použijeme daňové příjmy bez sociálního zabezpečení a veřejného zdravotního pojištění. Poté lze hovořit o **jednoduché daňové kvótě**.
- Uvedeme-li v čitateli příjmy z vybrané daně nebo skupiny daní, hovoříme o **dílčí daňové kvótě**.

Výpočet

$$\text{Daňová kvóta (\%)} = \frac{\text{Daňové příjmy (Kč)}}{\text{Hrubý domácí produkt (HDP, Kč)}} \times 100$$

K vývoji tohoto ukazatele v čase lze poznamenat, že ve většině vyspělých států roste, včetně České republiky. Zajímavé může být mimo jiné porovnání rozdílů mezi jednoduchou a složenou daňovou kvótou v rámci jednoho státu.

1.3.1 Daňový mix

Daňový mix – podíl příjmů z jednotlivých daní nebo skupin daní z celkových daňových příjmů daného státu

Daňový mix může být v konkrétním státě ovlivněn např.:

- Historickými podmínkami státu – tradice, zvyklosti.
- Politickým prostředím – hospodářská politika, úroveň přerozdělování apod.
- Okolními státy – státy bezprostředně sousedící nebo státy s určitými vazbami na daný stát, např. vazbami obchodními.
- Účast státu ve společenství států.
- Kulturní prostředí státu apod.

Při zkoumání daňového mixu zjišťujeme strukturu daňových příjmů z jednotlivých daní, jejich procentní podíl z celkových daňových příjmů. V České republice se daňový mix vyvíjí rovnoměrně bez výrazných meziročních výkyvů.

Tabulka 1.3 Ukazatele ČR pro zjištění daňové kvóty v mld. Kč

Rok	2010	2011	2012	2013	2014
Hrubý domácí produkt	3 953,7	4 022,5	4 041,6	4 077,1	4 260,9
Daňové příjmy - národní metodika					
Daňové příjmy celkem	1 051,8	1 077,4	1 103,3	1 130,9	1 171,9
Sociální zabezpečení	346,1	357,9	362,1	362,8	373,3
Daně + sociální zabezpečení	1 397,9	1 435,3	1 465,4	1 493,7	1 545,2
Daňová kvóta bez SZ	26,6	26,8	27,3	27,7	27,5
Složená daňová kvóta	35,4	35,7	36,3	36,6	36,3

Zdroj: Český statistický úřad, (2016)

1.4 Správa daní

Správou daní rozumíme právo činit opatření potřebná ke správnému a úplnému zjištění, stanovení a splnění daňových povinností. Při správě daní jsou aktivně vyhledávány daňové subjekty, kterým je daň vyměřena a následně je od nich vybrána. Součástí správy daní je kontrola plnění všech daňových povinností včetně výše daně a včasnosti jejího placení daní. Není-li daň zaplácena dobrovolně, je vymáhána. Správu daní vykonávají orgány pověřené zvláštními předpisy. (Boněk, 2001)

Vančurová, Boněk (2011) definují správu daní ze dvou hledisek:

- Správa daní z funkčního hlediska: soubor úkonů týkajících se výběru daní a všeho, co s tím bezprostředně souvisí a vede ke splnění hlavního cíle.
- Správa daní z institucionálního hlediska: soubor správních orgánů, zabývajících se správou daní včetně jejich vzájemných vztahů.

Správa daní je regulována daňovými zákony, vyhláškami Ministerstva financí ČR, Pokyny Ministerstva financí atd. Procesem správy daní se zabývá daňový řád.

Daňový řád je procesním zákonem, který upravuje na jedné straně postup správců daní, na straně druhé práva a povinnosti daňových subjektů a třetích osob, které jim vznikají při správě daní.

Správa daně je postup, jehož cílem je správné zjištění a stanovení daní a zabezpečení jejich úhrady. Předmětem správy daní jsou daně, které jsou příjmem veřejného rozpočtu, nebo snížením příjmu veřejného rozpočtu (tzv. "vratka" nebo „daňový bonus“ u daně z příjmů fyzických osob).

Daní rozumíme:

- peněžité plnění, které zákon označuje jako daň, clo nebo poplatek,
- peněžité plnění, kdy se při jeho správě postupuje podle daňového řádu,
- peněžité plnění v rámci dělené správy.

Daň zahrnuje rovněž daňový odpočet, daňovou ztrátu nebo jiný způsob zdanění a příslušenství daně.

Příslušenstvím daně se rozumějí úroky, penále, pokuty a náklady řízení ukládané podle daňového zákona. Úroky, penále a pokuta za opožděné tvrzení daně následují či sledují osud daně.

Základem pro správné zjištění a stanovení daně je tzv. 'daňové tvrzení', tj. daňové přiznání, hlášení nebo vyúčtování (dále jen "řádné daňové tvrzení") a dodatečné daňové přiznání, následné hlášení nebo dodatečné vyúčtování (dále jen "dodatečné daňové tvrzení") podané daňovým subjektem.

Veřejným rozpočtem se pro účely daňového řádu rozumí:

- státní rozpočet, státní finanční aktiva nebo rezervní fond organizační složky státu,
- rozpočet územního samosprávného celku,
- rozpočet státního fondu nebo Národní fond,
- rozpočet Evropské unie, nebo
- rozpočet, o němž to stanoví zákon.

1.4.1 Správci daní a sociálního pojistného

Sociálním pojistným rozumíme zdravotní pojištění a sociální zabezpečení. Příjmy z daní, poplatků a pojistného spravuje několik orgánů veřejné správy. Kompetence k výběru plateb do veřejných rozpočtů a další pravidla jsou stanoveny příslušnými zákony včetně daňového řádu. Správce daně je v daňovém řádu nazýván „orgánem veřejné moci“:

- Správcem daně je správní orgán nebo jiný státní orgán, kterému je svěřena působnost v oblasti správy daní.
- Správním orgánem je orgán moci výkonné, orgán územního samosprávného celku, jiný orgán a právnická nebo fyzická osoba, pokud působí v oblasti veřejné správy.
- Správce daně má způsobilost k účasti na občanském soudním řízení, které se týká správy daní a v tomto rozsahu má i procesní způsobilost.
- Pro účely správy daní může zřídit a vést registry a evidence daňových subjektů a jejich daňových povinností.

Pravomoci správců daní jsou uvedeny v daňovém řádu takto:

- Správce daně vede daňová řízení a jiná řízení podle daňového zákona.
- Provádí vyhledávací činnost.
- Kontroluje plnění povinností osob zúčastněných na správě daní (účastníků řízení).
- Vyzývá účastníky řízení ke splnění povinností.
- Zabezpečuje placení daní.
- Vykonává svou pravomoc prostřednictvím úředních osob.

Úřední osobou je zaměstnanec, který se podílí na pravomoci správce daně, nebo osoba oprávněná k výkonu pravomoci správce daně zákonem. Při výkonu své pravomoci se musí prokazovat služebním průkazem (součástí průkazu je mimo jiné fotografie, jméno a příjmení) nebo jiným způsobem. Úřední osoba sdělí své jméno, služební nebo obdobné označení, a ve kterém organizačním útvaru správce daně je zařazena.

Orgány finanční správy

(viz Zákon č. 456/2012 Sb., o Finanční správě ČR)

- Generální finanční ředitelství – nejvyšší orgán finanční správy
- Odvolací finanční ředitelství
- Finanční úřady – územní pracoviště (14 pracovišť)
- Specializovaný finanční úřad – od 1. ledna 2012 je správcem daně pro právnické osoby založené za účelem podnikání s obratem větším než 2 mld. Kč, dále pro banky, pojišťovny, spořitelny a úvěrní družstva, pobočky zahraničních bank, penzijní společnosti a některé další subjekty.

Orgány celní správy

(viz Zákon č. 17/2012 Sb., o Celní správě ČR)

- Generální ředitelství cel – nejvyšší orgán celní správy
- Celní úřady - územní pracoviště (14 pracovišť)
- Celní úřad Praha Ruzyně – dohled nad letišťem tvořícím vnější hranici EU na území České republiky.

Orgány sociálního zabezpečení

(viz Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů)

- Ministerstvo práce a sociálních věcí – nejvyšší orgán sociálního zabezpečení
- Česká správa sociálního zabezpečení
- Okresní správy sociálního zabezpečení

Další orgány působící v oblasti sociálního zabezpečení:

- Ministerstvo vnitra
- Ministerstvo spravedlnosti
- Ministerstvo obrany
- Obecní a živnostenské úřady

Orgány veřejného zdravotního pojištění

- Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR (VZP)
(viz Zákon č. 551/1991 Sb., o Všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky, ve znění pozdějších předpisů)

Tato pojišťovna spravuje zvláštní účet všeobecného zdravotního pojištění, který je určen k financování hrazených zdravotních služeb na základě přerozdělování pojistného a dalších příjmů vybraných jednotlivými zdravotními pojišťovnami. Kritérii pro přerozdělování jsou počet pojištěnců, jejich věková struktura, pohlaví a nákladové indexy věkových skupin pojištěnců (viz Zákon č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění, ve znění pozdějších předpisů).

- Další zdravotní pojišťovny Tzv. zaměstnanecké pojišťovny
(viz Zákon č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách, ve znění pozdějších předpisů)

Zdravotní pojišťovny působící na území našeho státu:

Česká průmyslová zdravotní pojišťovna

Oborová zdravotní pojišťovna zaměstnanců bank, pojišťoven a stavebnictví

Revírní bratrská pokladna, zdravotní pojišťovna

Vojenská zdravotní pojišťovna ČR

Zaměstnanecká pojišťovna Škoda

Zdravotní pojišťovna ministerstva vnitra ČR

1.5 Rozpočtové určení daní

Daňové příjmy jsou rozdělovány do příjmů různých veřejných rozpočtů. Některé daně plynou do jednoho rozpočtu, např. do státního. Jiné daně jsou děleny do více rozpočtů, v tom případě se jedná o **daně sdílené**. Pro sdílení jsou použity daně s vysokými daňovými výnosy.

Pravidla rozdělování daňových příjmů do veřejných rozpočtů lze nalézt v zákoně č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům, ve znění pozdějších předpisů (dále jen "zákon o rozpočtovém určení daní"). Konkrétně ve vztahu k daňovým příjmům krajů a obcí upravuje zmíněný zákon rozpočtové určení **daně z přidané hodnoty, daní z příjmů a daně z nemovitých věcí**. Daňové příjmy obcí a krajů neuvedené v zákoně o rozpočtovém určení daní upravují zvláštní zákony. To se týká například i nové daně z hazardních her. Rozpočtové určení této daně najdeme přímo v zákoně o dani z hazardních her.

Tabulka 1.4 Rozpočtové určení daní v České republice

Daňový příjem	Rozpočet, do kterého příjem plyne	Další poznámka k daňovému příjmu
Daň z příjmů fyzických osob	SR, RO, RK	sdílená daň
Daň z příjmů právnických osob	SR, RO, RK	sdílená daň
Daň z přidané hodnoty	SR, RO, RK	sdílená daň
Daň z převodu nemovitých věcí	SR	
Ekologické daně	SR	
Spotřební daně	SR, daň z minerálních olejů část do SFDI (9,1 %)	
Silniční daň	SFDI	
Sociální zabezpečení	SR (speciální fond)	

Zdroj: Zákon č. 243/2000 Sb., o rozpočtovém určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům a některým státním fondům ve znění platném od 1. 1. 2015

Klíčové pojmy

Pojmy v českém jazyce

Veřejný rozpočet
Soustava veřejných rozpočtů
Daňové příjmy
Daně v právním pojetí
Daně v ekonomickém pojetí
Daňová kvóta
Složená daňová kvóta
Dílčí daňová kvóta
Daňový mix
Finanční úřad
Celní úřad
Správce daně (úřední osoba)
Správa daní
Sociální zabezpečení
Veřejné zdravotní pojištění

Pojmy v anglickém jazyce (English terms)

Public budget
System of public budgets
Tax revenues
Legal concepts of taxes
Economic concepts of taxes
Tax quote
Compound tax quota
Sectional tax quota
Tax mix
Tax office
Customs office
Tax administrator
Tax administration
Social Security
Public health insurance

2 Daně v pojetí právním

Citace:

„Nejlepší daň je ta, která je nejmenší.“

David Ricardo

Jedná se o platby do veřejných rozpočtů, které jsou stanovené zákonem, v jehož názvu je pojem daň či daně. V souvislosti s výběrem daní se setkáváme s velkým množstvím pojmů, z nichž lze vybrat nejzákladnější: poplatník, plátce, u daní z příjmů pak pojmy daňový rezident či daňový nerezident při zdanění příjmů či majetku. Připomeňme význam pojmů.

Cíle kapitoly

- Seznámit se základními pojmy.
- Postupy zdanění příjmů a majetku ve smlouvách o zamezení dvojího zdanění.

2.1 Základní pojmy

Připomeňme několik základních pojmů, kterým je třeba rozumět. Další pojmy jsou vysvětlovány průběžně v textu. Znalost základních pojmů se však předpokládá.

Poplatník

Poplatníkem je fyzická či právnická osoba, která daň platí ze svých příjmů, tzv. nese daňové břemeno. Placením daní se poplatníkovi snižují disponibilní příjmy. Poplatník je nezbytný pro fungování všech daní na rozdíl od plátce.

Plátce daně

Plátcem daně je fyzická či právnická osoba, která je povinna správně stanovit výši daně, pod svou majetkovou odpovědností daň vybrat a odvést do veřejných rozpočtů. Plátce daně funguje u nepřímých daní, výjimečně u daní z příjmů – srážková

daň (srážka daně u zdroje - plátcem je subjekt, který příjem vyplácí), závislá činnost a funkční požitky (zaměstnavatel je plátcem záloh na daň z příjmů zaměstnanců).

Daňový domicil

Daňový domicil vyjadřuje vztah občana ke konkrétnímu státu. Občan je daňovým rezidentem nebo daňovým nerezidentem. Pravidla pro určení daňového domicilu nalezneme ve smlouvách o zamezení dvojího zdanění.

Daňový rezident

Daňovým rezidentem je fyzická osoba, která má trvalé bydliště na území České republiky nebo zde nemá trvalé bydliště, ale zdržuje se tu déle než 183 dnů (včetně) v roce (tj. 1/2 roku). Do doby 183 dnů se nezapočítává doba studia nebo léčení v ČR. Právnícká osoba je daňovým rezidentem v případě, že má v ČR sídlo, místo svého vedení nebo stálou provozovnu. Stálou provozovnu se rozumí místo, kde právnícká osoba působí nebo může působit po dobu alespoň 1/2 roku.

Daňový rezident České republiky zde zdaňuje celosvětové příjmy. Plynou-li příjmy ze zdrojů v jiném státě než z ČR, je třeba zjistit, zda má Česká republika s daným státem smlouvu o zamezení dvojímu zdanění. Pokud taková smlouva mezi dvěma státy není, příjem z druhého státu bude pravděpodobně zdaněn jak ve státě, kde je vyplácen příjemci, tak i ve státě, kde příjemce žije.

V opačném případě, pokud smlouva o zamezení dvojímu zdanění mezi dvěma státy existuje, pak je třeba zjistit jakým postupem či metodou se daň zaplacená ve státě, kde byl příjem vyplacen, započítá ve státě sídla nebo místa bydliště rezidenta. Proto je třeba zajistit a uchovat veškeré dokumenty o dani zaplacené v zahraničí k jejímu přiznání a započtení v ČR. Postupy započtení daně zaplacené v zahraničí stanovuje platná smlouva o zamezení dvojímu zdanění mezi vybranými státy.

Daňový nerezident

Daňovým nerezidentem je fyzická či právnícká osoba, která nesplňuje podmínky daňového rezidenta v ČR. Je-li fyzická či právnícká osoba v ČR daňovým nerezidentem, pak zde zdaňuje příjmy ze zdrojů na území České republiky. Daňové doklady prokazující výši daně zaplacené v ČR je třeba použít pro zápočet daně ve státě, kde je fyzická či právnícká osoba daňovým rezidentem.

2.2 Metody zamezení dvojího zdanění v mezinárodních smlouvách

Pro zamezení dvojího zdanění příjmů a majetku se používají ve smlouvách o zamezení dvojího zdanění (SZDZ) dvě skupiny metod, tj. metody zápočtu a metody výtětí. Uvedené metody jsou používány ve smlouvách o zamezení dvojího zdanění

příjmů a majetku mezi státy společně s pravidly určení daňového domicilu osoby, která žije v jiném státě, než v jakém pracuje. Občan může být na základě těchto smluv rezidentem či nerezidentem státu, ve kterém pracuje. Občan, který je rezidentem České republiky, zde zdaňuje celosvětové příjmy. Nerezident v ČR zdaňuje pouze příjmy, které získal ze zdrojů na území našeho státu.

Tabulka 2.1 Klasifikace metod zamezení dvojího zdanění

Metody zápočtu daně (zaplacené v zahraničí)	Metoda prostého zápočtu
	Metoda úplného zápočtu
Metody vynětí (příjmu zdaněného v zahraničí)	Metoda vynětí s výhradou progresive
	Metoda úplného vynětí

Zdroj: Brychta a kol. (2015)

Metody zápočtu

Metoda prostého zápočtu – daň zaplacená v zahraničí je započtena na celosvětovou daňovou povinnost, kterou poplatník přiznává ve státě, kde je rezidentem. Na rozdíl od metody úplného zápočtu je v celkovém (celosvětovém) základu daně zohledněn i podíl zahraničního příjmu. Tím je zamezeno, aby stát rezidenta doplácel na stát zdroje příjmu.

Metoda úplného zápočtu – daň zaplacená v zahraničí je započtena na daňovou povinnost v ČR. Stát, kde je poplatník rezidentem, může tratit na daňovém inkasu (je-li daň zaplacená v zahraničí vyšší než ve státě, v němž je poplatník rezidentem). Při aplikaci této metody nesmí vzniknout přeplatek na dani ve státě, kde je poplatník rezidentem.

Metody vynětí

Metoda vynětí s výhradou progresive – zahraniční příjem není zdaněn ve státě, kde je poplatník rezidentem, ale při určení sazby daně se tento příjem do základu daně započítá. Fakticky je metoda aplikována v případech, kdy je v zákoně zakotvena progresivní sazba daně. V současné době je v ČR aplikována jedna sazba daně (nikoliv progresivní sazby), pak se tato metoda chová stejně jako metoda úplného vynětí.

Metoda úplného vynětí – vyskytuje se velmi zřídka. Příjem zdaněný v zahraničí se při výpočtu daňové povinnosti ve státě, kde je poplatník rezidentem, vůbec nezohledňuje. Zahraniční příjem se v daňovém přiznání pouze uvede (přizná) a při výpočtu daně se nezohledňuje.

Klíčové pojmy

Pojmy v českém jazyce

Daňový rezident

Daňový nerezident

Smlouva o zamezení dvojího zdanění

Pojmy v anglickém jazyce (English terms)

Tax resident

Non-resident

Agreement for the avoidance of double
taxation

3 Daně z příjmů

Citace:

„Na světě nejtěžší věc k pochopení je daň z příjmů.“

Albert Einstein

V této části kapitoly jsou obsaženy daně z příjmů, které řadíme mezi přímé daně. K dani z příjmů fyzických osob je k dispozici praktický příklad včetně řešení.

Cíle kapitoly

- Vymezení pojmů používaných v Zákoně o daních z příjmů.
- Principy zdanění příjmů fyzických osob včetně optimalizace.
- Postupy právnických osob pro stanovení základu a částky daně.

Obě daně z příjmů tvoří ve veřejných rozpočtech významný podíl z celkových daňových příjmů. Týká se všech fyzických a právnických osob v České republice. Fyzické a právní osoby musejí evidovat své příjmy a výdaje v průběhu kalendářního roku, uchovávat doklady prokazující výši těchto plateb, případně další dokumenty. Poplatník daně musí být schopen prokázat údaje, které uvádí ve svém daňovém přiznání a to několik let zpětně (nejméně 3 roky zpětně).

Získané příjmy a vynaložené výdaje, respektive výnosy a náklady v případě aplikace podvojného účetnictví, je třeba pro výpočet daně z příjmů dále členit. Z hlediska daní z příjmů lze rozlišovat příjmy¹:

- **Zdanitelné příjmy** – tyto příjmy musí být zahrnuty do výpočtu daně. Vůči některým z těchto příjmů můžeme uplatnit výdaje², pokud jsou tyto výdaje tzv. “daňově uznatelné”.

¹ Pojem příjmy zahrnuje také výnosy v rámci aplikace podvojného účetnictví.

² Pod pojmem výdaje lze rozumět i náklady, které lze v rámci podvojného účetnictví uplatnit jakožto daňově uznatelné v souladu s § 24 Zákona o daních z příjmů v platném znění.

- **Zdanitelné příjmy zdaňované před jejich vyplacením příjemci** – některé příjmy jsou zdaňovány samostatně tzv. srážkovou daní. Příjemci jsou tyto příjmy vyplaceny po zdanění. Příjem je zdaněn “srážkou u zdroje”. Ten, kdo příjem vyplácí, musí vypočítat daň, odvést ji správci daně a vyplatit příjem nižší o daň. Příjmy zdaněné srážkou u zdroje neuvádí jejich příjemce v daňovém priznání, nevypočítává z nich daň znovu. Jedná se o příjmy uvedené v zákoně o daních z příjmů, zejm. § 36. Uvedené příjmy se nezahrnují do základu daně.
- **Příjmy, které nejsou předmětem daně** – najdeme v zákoně o daních z příjmů. Příjmy v této skupině dani z příjmů fyzických osob nepodléhají, neuvádí se v daňovém priznání.
- **Příjmy osvobozené** – příjmy jsou předmětem daně, ale daň se z nich nevypočítá. Důvodů k osvobození vybraných příjmů je mnoho. U přímých daní jsou obsaženy sociální aspekty. To znamená, že při výpočtu daně může být zohledněna sociální situace poplatníka. V zákoně o daních z příjmů najdeme osvobozené příjmy v několika paragrafech, nejsou uvedeny na “jednom místě”. Velkou část příjmů fyzických osob, které jsou osvobozeny ze zdanění touto daní, je možné zjistit v § 4 Zákona o daních z příjmů (např. příjmy sociálních dávek, nemocenské, mateřská, starobní důchody do určité hranice apod.). Některé příjmy jsou osvobozeny při dodržení stanovených podmínek.
- **Příjmy vyňaté ze zdanění** – Zákon o daních z příjmů uvádí příjmy, mimo výše uvedené, které se při výpočtu základu daně pro daň z příjmů nezohledňují.

Výdaje vynaložené na zdanitelné příjmy mohou být při výpočtu daně zohledněny. Právem, nikoliv povinností, poplatníka je možnost snížit zdanitelné příjmy o daňově uznatelné výdaje v souladu se zákonem o daních z příjmů. Nelze však zapomenout na schopnost poplatníka prokázat výši příjmů, výši výdajů a jejich nezbytnost k dosažení zdanitelných příjmů.

Výdaje lze z hlediska daní z příjmů členit:

- **Výdaje daňové uznatelné** – výdaje vynaložené k dosažení, udržení a zajištění příjmů. Je třeba doložit jejich výši účetními či daňovými doklady, pokud nejsou použity při výpočtu daně výdaje paušální (§ 7 Zákona o daních z příjmů). U *paušálních výdajů* není třeba výši výdajů prokazovat. Jsou-li *skutečně vynaložené výdaje* vyšší než zdanitelné příjmy, je třeba postupovat podle pravidel pro tvorbu dílčích základů daně v Zákoně o daních z příjmů, podrobněji dále. V některých případech mohou být pro účely zdanění uplatněny výdaje vyšší než zdanitelné příjmy, pak hovoříme o daňové ztrátě. Výdaje, kterými je možné snížit zdanitelné příjmy, jsou uvedeny v § 24 Zákona o daních z příjmů. Výdaje či náklady je možné ve vybraných případech uplatnit jako daňové

uznatelné pouze při splnění zákonem stanovených podmínek, např. po faktickém uhrazení nákladů. Příkladem takových výdajů je daň z nemovitých věcí nebo silniční daň, které jsou v dani z příjmů uznatelné až po jejich skutečném zaplacení.

- **Výdaje daňově neuznatelné** – výdaje, které nejsou pro dosahování zdanitelných příjmů považovány za nezbytné, nebo se k přímo ke zdanitelným příjmům nevztahují. Zákon o daních z příjmů vymezuje výdaje, které nelze daňově uznat, v § 25. Výdaje na reprezentaci nebo pro soukromou spotřebu jsou typickými příklady výdajů daňově neuznatelných. Uvedme například ještě pojistné na zdravotní pojištění a sociální zabezpečení osoby samostatně výdělečně činné.

3.1 Daň z příjmů fyzických osob (DPFO)

Fyzické osoby – rezidenti a nerezidenti – zdaňují příjmy z různých aktivit pomocí zákona o daních z příjmů. Vybrané části tohoto zákona se vztahují na fyzické osoby. Postup zdanění příjmů fyzické osoby lze shrnout do osmi kroků:

1. Stanovení celkových příjmů za zdaňovací období, výběr zdanitelných příjmů, jejich výše a uplatnění daňově uznatelných výdajů včetně jejich prokazatelnosti. Příjmy osvobozené a příjmy, které nejsou předmětem daně z příjmů, se zpravidla v daňovém priznání k dani z příjmů fyzických osob neuvádějí.
2. Rozdělení zdanitelných příjmů do dílčích základů daně, výpočet dílčích základů podle pravidel v zákoně o daních z příjmů.
3. Stanovit celkový základ daně (součet dílčích základů daně), případně vyčíslit daňovou ztrátu. Pozor – daňová ztráta může být uplatněna jen u dílčích základů daně ze samostatné činnosti (§ 7 Zákona o daních z příjmů) a z nájmu (§ 9 Zákona o daních z příjmů).
4. Úprava základu daně – snížení základu daně o nezdanitelné částky v § 15 Zákona o daních z příjmů a odčitatelné položky podle § 34 Zákona o daních z příjmů v platném znění. Nakonec je třeba upravený základ daně zaokrouhlit podle § 16 Zákona o daních z příjmů.
5. Výpočet daně za zdaňovací období, uplatnění sazby či sazeb daně dle § 16 Zákona o daních z příjmů.
6. Slevy na dani – částky, které může poplatník uplatnit, pokud na ně má nárok při dodržení podmínek Zákona o daních z příjmů. Slevy na dani mohou vypočtenou částku daně snižovat do nuly. Jsou uvedeny v § 35, 35a, 35 ba. Výjimkou je daňové zvýhodnění na vyživované dítě (§ 35c výše uváděného zákona), které může být použito v plné výši, i když tato výše přesahuje částku

daně, jedná se o tzv. "daňový bonus". Částku daňového bonusu vrací správce daně poplatníkovi. Z důvodu možnosti vzniku daňového bonusu se daňové zvýhodnění odečítá od vypočtené daně poslední.

7. Započtení záloh na daň, doložení jejich výše je na poplatníkovi.
8. Přeplatek či nedoplatek na dani z příjmů se vypočítá snížením vypočtené daně o slevy na dani, na které má poplatník nárok a dalším snížením o zálohy zaplacené v průběhu zdaňovacího období.

Obrázek 3.1 Základní schéma výpočtu daně

Zdroj: Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů

Spolupráce rodiny při samostatné výdělečné činnosti podnikatele

Zákon o daních z příjmů umožňuje rozdělení příjmů a výdajů osoby samostatně výdělečně činné (OSVČ) na spolupracující osoby.

Definice spolupracujících osob navazuje na pojem „rodinný závod a osoby podílející se na něm“, který je uveden v Občanském zákoníku (viz zákon č. 89/2012

Sb.). OSVČ může rozdělovat příjmy a výdaje nejen na osoby, které s ní žijí ve společné domácnosti, ale také na osoby, které s ní ve společné domácnosti nežijí, a přesto se na výdělečné činnosti mohou podílet či podílejí. Na druhou stranu je třeba si uvědomit, že zapojením spolupracující osoby do výdělečné činnosti se zvyšují výdaje daňově neuznatelné o výdaje na sociální zabezpečení a veřejné zdravotní pojištění spolupracující osoby. (Rybová, 2015)

Příjmy a výdaje na jejich dosažení, zajištění a udržení při samostatné činnosti mohou být podle § 13 zákona o daních z příjmů rozděleny mezi poplatníka (OSVČ) a s ním spolupracující osoby³, kterými se rozumí:

- (a) spolupracující manžel,
- (b) spolupracující osoba žijící s poplatníkem ve společně hospodařící domácnosti (mimo manžela),
- (c) člen rodiny zúčastněný na provozu rodinného závodu.

V případě, že spolupracující osobou je pouze manžel či manželka (ad a), se příjmy a výdaje rozdělují tak, aby:

- podíl příjmů a výdajů připadající na manžela nečinil více než 50 %,
- částka, o kterou příjmy převyšují výdaje, činila za zdaňovací období nejvýše 540 000 Kč,
- za každý započatý kalendářní měsíc spolupráce nejvýše 45 000 Kč.

Je-li spolupracujících osob více, pak musí být u všech spolupracujících osob výše podílu na příjmech a výdajích stejná. Příjmy a výdaje se v tomto případě rozdělují tak, aby:

- podíl příjmů a výdajů připadající na všechny zúčastněné spolupracující osoby nečinil v úhrnu více než 30 %,
- částka, o kterou příjmy převyšují výdaje, činila za zdaňovací období nejvýše 180 000 Kč,
- za každý započatý kalendářní měsíc spolupráce nejvýše 15 000 Kč.

Poznámka:

Manžela či manželku není nutné do spolupracujících osob zahrnovat.

Příjmy a výdaje nelze rozdělovat:

- na dítě, které nemá ukončenou povinnou školní docházku,

³ Výjimkou, na kterou se toto ustanovení nevztahuje, je rozdělování podílů mezi společníky veřejné obchodní společnosti a komplementáře komanditní společnosti (doplněno do § 13 v roce 2014).

- na dítě v kalendářních měsících, ve kterých je na něj uplatňováno daňové zvýhodnění na vyživované dítě,
- na manžela, je-li na něj uplatněna sleva na manžela,
- na (a od) poplatníka, který zemřel.

Dojde-li k situaci, že OSVČ zemře, je pro ukončení spolupráce spolupracujících osob rozhodným datem den fyzické smrti OSVČ. Po dni fyzické smrti OSVČ není možné vykonávat spolupráci a rozdělovat příjmy a výdaje na spolupracující osoby.

Na spolupracující osoby lze rozdělovat i ztrátu z podnikání, která není legislativně nijak omezena. Předpokládá se, že zde funguje dohoda OSVČ se spolupracující osobou. Na spolupracující osoby je ve smyslu zdravotního pojištění i sociálního zabezpečení nahlíženo stejně jako na ostatní OSVČ. Povinnost platit zálohy na pojistné a stanovení výše záloh závisí na tom, zda samostatná činnost je pro spolupracující osobu činností hlavní nebo vedlejší.

Každá ze spolupracujících osob může uplatnit odpočty od základu daně, slevu na sebe jakožto poplatníka, případně další položky, na které má nárok.

Zapojení spolupracujících osob do samostatné výdělečné činnosti může být vhodné (viz Rybová, 2015):

- Při účasti spolupracující osoby lze předpokládat dosažení vyšších příjmů ze samostatné výdělečné činnosti než bez její účasti.
- Zapojením členů rodiny do samostatné výdělečné činnosti lze řešit například nezaměstnanost některého z členů rodiny nebo získání potřebné praxe.
- Účastí spolupracující osoby lze docílit snížení výdajů (například snížení daňové ztráty).
- Při účasti spolupracující osoby lze samostatnou výdělečnou činnost, která je do té doby hlavní činností, změnit na činnost vedlejší, při níž je možné snížit náklady na pojistné jak u veřejného zdravotního pojištění, tak i sociálního zabezpečení. Například možnost být při výkonu samostatné výdělečné činnosti zaměstnán.
- Prostřednictvím rozdělení příjmů ze samostatné činnosti na spolupracujícího člena domácnosti lze uplatnit nezdanitelné částky dle § 15, odčitatelné položky dle § 34 či slevy na dani (§ 35 ba), případně daňové zvýhodnění na vyživované dítě (§ 35 c), které by OSVČ sama uplatnit nemohla.
- Možností ke snížení celkových výdajů na pojistné na veřejné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení je převedení samostatné výdělečné činnosti nebo

spolupráce členů rodiny na činnost vedlejší. To je možné v případě, kdy spolupracující osoby nebo OSVČ vykonává souběžně se samostatnou činností i činnost závislou (zaměstnání).

UKÁZKOVÝ PŘÍKLAD VÝPOČTU DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB

Příklad 1.1 Stanovte dílčí základy daně, výši splatné daně (přeplatek / nedoplatek) a zálohy na daň z příjmů na následující zdaňovací období pro poplatníka, který v uplynulém zdaňovacím období podnikal a 3 měsíce byl zaměstnán na částečný úvazek (měl podepsané „Prohlášení poplatníka...“, používal slevu na poplatníka). V rámci samostatné činnosti vedl daňovou evidenci, hmotný majetek odepisoval zrychleně. Na penzijním připojištění se státním příspěvkem za uplynulý rok zaplatil 7 500 Kč. Využijte všech možností snížení základu daně a částky daně, tj. optimalizaci daňové povinnosti.

1. Použití paušálních výdajů u samostatné výdělečné činnosti.
 2. Použití skutečných výdajů u samostatné výdělečné činnosti.
- Zaměstnavatel – výpis ze mzdového listu:

Hrubá mzda 30 000 Kč

Pojistné na veřejné zdravotní pojištění a sociální zabezpečení

11 % sraženo zaměstnanci ze mzdy 3 300 Kč

34 % hrazené zaměstnavatelem 10 200 Kč

Sražené zálohy za tři měsíce činí 3 960 Kč

- Vlastní aktivity

Úrok z osobního běžného účtu (nejedná se o podnikatelský účet) 120 Kč

Prodej bylinek ze zahrádky 1 000 Kč

- Samostatná výdělečná činnost – daňová evidence:

Tržby z účetních služeb 300 000 Kč

Nákup účetního softwaru 20 000 Kč

Kancelářské potřeby 5 000 Kč

Reklama v odborném časopisu 600 Kč

Pojistné na sociální pojištění (SZ + VZP) 36 000 Kč

Řešení

Dílčí základ daně ze závislé činnosti dle § 6 ZDP (superhrubá mzda = hrubá mzda + pojistné hrazené zaměstnavatelem, tj. 34 % z hrubé mzdy) 40 200 Kč.

Dílčí základ daně ze samostatné výdělečné činnosti

1. Použití paušálních výdajů u samostatné výdělečné činnosti (paušální výdaje ve výši 60 % z příjmů ze živnostenského podnikání; zde výhodnější, budou použity při výpočtu daně)
2. Použití skutečných výdajů u samostatné výdělečné činnosti, pokud nebyly použity paušální výdaje. Paušální výdaje je možné v příkladu aplikovat. Budou-li výhodnější než použití skutečně vynaložených výdajů, pak je vhodné je použít.

Tabulka 3.1 Výpočet dílčího základu daně ze samostatné výdělečné činnosti s aplikací skutečně vynaložených a paušálních výdajů

Dílčí základ daně ze samostatné výdělečné činnosti dle § 7	1. Výpočet daně s použitím paušálních výdajů u samostatné výdělečné činnosti	2. Výpočet daně s použitím skutečných výdajů u samostatné výdělečné činnosti
Příjmy zdanitelné	300 000 Kč	300 000 Kč
Výdaje daňově uznatelné	180 000 Kč	25 600 Kč
Výše dílčího základu daně	120 000 Kč	274 400 Kč

Zdroj: Vlastní výpočet

Při výpočtu dílčího základu daně jsou vybrány paušální výdaje (§ 7 ZDP), neboť jsou pro poplatníka výhodnější než výdaje skutečně vynaložené (daňově uznatelné dle § 24 ZDP).

Dílčí základ daně z příjmů z kapitálového majetku dle § 8: 0 Kč – úrok z osobního účtu je zdaněn srážkou u zdroje.

Dílčí základ daně z nájmu dle § 9: 0 Kč – tato činnost nebyla vykovávána.

Dílčí základ daně ostatní příjmy dle § 10: 0 Kč – příjmy z příležitostné zemědělské činnosti jsou do 30 000 Kč osvobozeny.

Základ daně: $40\,200 + 120\,000 = 160\,200$ Kč

Úprava základu daně a zaokrouhlení: penzijní připojištění do 12 000 Kč nelze odečítat od základu daně (viz § 15 ZDP); zaokrouhlení na 100 dolů: **160 200 Kč**.

Daň (sazba daně 15%, viz § 16 ZDP): **24 030 Kč**

Sleva na dani: Sleva na poplatníka za zdaňovací období **24 840 Kč**

Daň po slevách 0 Kč, přeplatek záloh 3 960 Kč. Vrácení záloh sražených ze závislé činnosti 3 960 Kč na základě písemné žádosti, která je součástí daňového přiznání k dani z příjmů fyzických osob.

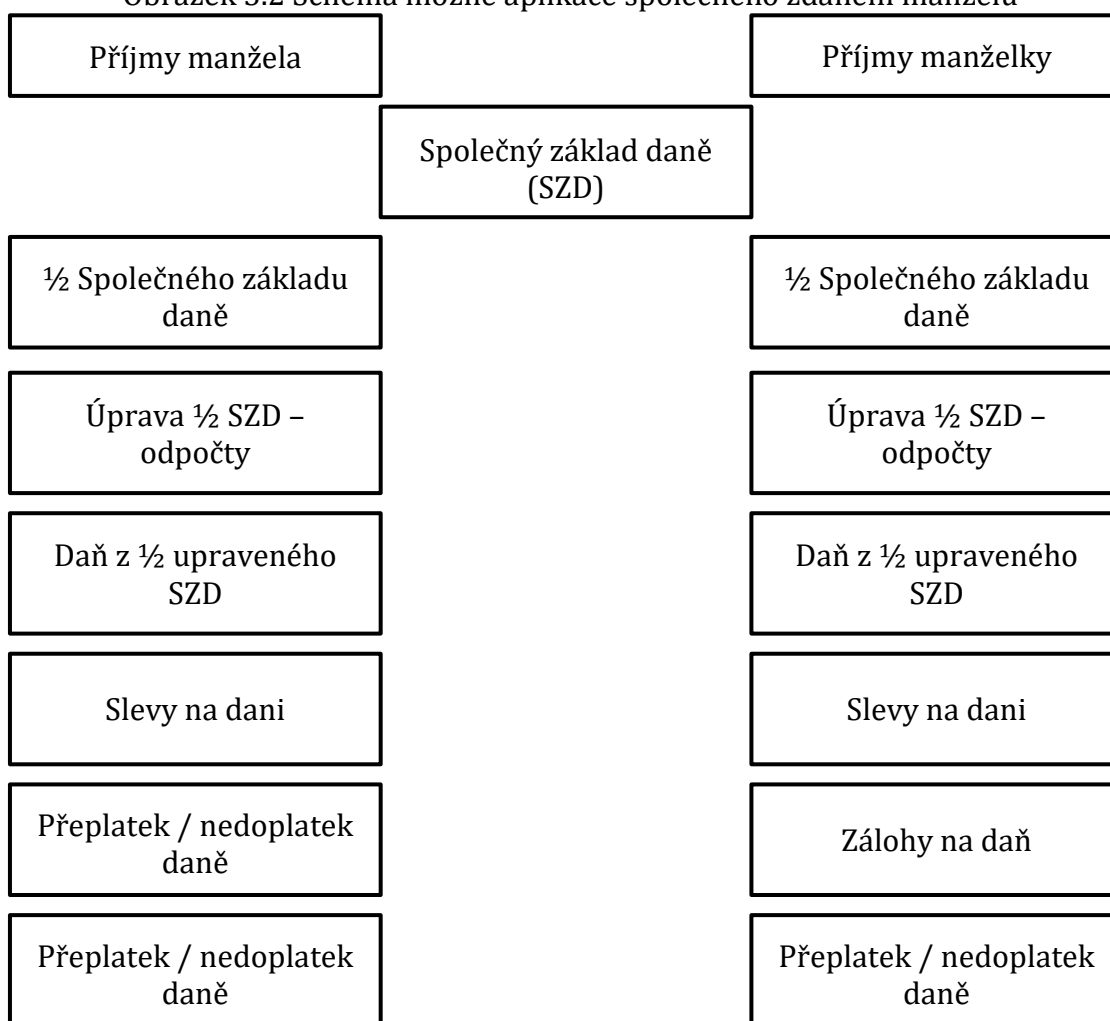
Zálohy na následující zdaňovací období: 0 Kč, částka poslední známé daňové povinnosti nižší než 30 000 Kč (viz § 38a).

Doporučené rozšiřující materiály

Pro představu je možné podívat se na postup dříve uplatňovaného společného zdanění manželů, které bylo používáno při diferencovaném progresivním zdanění. Daň z příjmů fyzických osob obsahovala více procentních sazeb daně, přičemž nejnižší sazby byly aplikovány na nejnižší příjmy a nejvyšší sazby na příjmy přesahující stanovenou hranici. Pomocí rozdělení příjmů mezi manžele stejným dílem bylo v některých případech možné uplatňovat nižší sazby daně z příjmů fyzických osob.

Obrázek 3.2 Schéma možné aplikace společného zdanění manželů

3.2 Daň z příjmů právnických osob (DPPO)

Tato daň se řadí mezi daně přímé, z pohledu uložení daně hovoříme tzv. **korporátní dani**, neboť je uložena právnickým osobám, obchodním společnostem neboli korporacím (mimo veřejné obchodní společnosti).

Příjmy z této daně jsou sdíleny mezi více veřejnými rozpočty, mezi státním rozpočtem a rozpočty obcí a krajů. Společně s daní z příjmů fyzických osob je **sdílenou daní**. Částka daně je vypočítána ze základu daně v peněžních jednotkách, je daní **ad valorem**.

Charakteristiky daně

- Touto daní je zatížen disponibilní příjem nikoliv příjem hrubý (disponibilní příjem je tvořen zdanitelnými příjmy sníženými o daňově uznatelné výdaje).
- Stanovení základu daně je pro správce daně lépe kontrolovatelné.
- Příjem se dostane do veřejných rozpočtů rychleji než v případě, že by příjem zdanil až konkrétní příjemce příjmu, tj. konkrétní fyzická osoba.
- Stát může prostřednictvím daňových zákonů ovlivňovat chování právnických osob.
- Příjmy z této daně v roce 2015 (a předchozích let) jsou mírně nižší než příjmy daně z příjmů fyzických osob.
- Trend snižování sazeb a tím i výnosů z této daně z důvodu zabránění odlivu kapitálu do jiného státu. Mobilita kapitálu je vysoká, příjmy z kapitálu jsou poměrně snadno přesouvány do států s nižším daňovým zatížením kapitálu.
- Výnosy daně významně kolísají v souladu s hospodářským cyklem. V období ekonomického růstu se výnosy zvyšují, čímž umožňují tvorbu úspor, které je možné použít v období ekonomické recese, kdy výnosy naopak klesají.

Subjekty daně: Právnické osoby (PO)

Právnické osoby (PO) podle obchodního zákoníku (§ 18) členíme do čtyř skupin:

- Veřejná obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným, akciová společnost, družstvo, zájmové sdružení PO, politické strany a hnutí, vysoké školy, profesní komora atd.
- Účelová sdružení majetku: nadace, obecně prospěšné společnosti, státní fondy apod.
- Jednotky územní samosprávy: obce a kraje.
- Jiné subjekty, o kterých to stanoví zákon: stát, státní podniky, Český rozhlas, Česká televize, apod.

Právnícké osoby členíme pro potřeby této daně a podle účelu jejího založení:

1. Subjekty, které nejsou založeny za účelem podnikání, tzv. veřejně prospěšný poplatník.
2. Podnikatelské právnícké osoby, které jsou založeny za účelem dosažení zisku.

Ad 1) Veřejně prospěšný poplatník z pohledu daně z příjmů právníckých osob

Veřejně prospěšným poplatníkem pro účely zákona o daních z příjmů je poplatník, který jako svou hlavní činnost vykonává činnost, která není podnikáním. Předmětem daně vždy příjem:

- z reklamy,
- z členského příspěvku,
- v podobě úroku,
- z nájemného s výjimkou nájmu státního majetku.

U veřejně prospěšného poplatníka není předmětem daně:

- příjem z nepodnikatelské činnosti (veřejně prospěšné činnosti) za podmínky, že výdaje daňově uznatelné vynaložené na tuto činnost jsou vyšší,
- dotace, příspěvek, podpora nebo jiná obdobná plnění z veřejných rozpočtů,
- podpora od Vinařského fondu,
- výnos daně, poplatku nebo jiného obdobného peněžitého plnění, které plynou obci nebo kraji,
- úplata, která je příjmem státního rozpočtu na převod nebo užívání státního majetku mezi organizačními složkami státu a státními organizacemi,
- úplata, která je příjmem státního rozpočtu za nájem a prodej státního majetku,
- příjmy z bezúplatného nabytí věci podle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

Položka snižující základ daně

Veřejně prospěšný poplatník⁴ může "upravený základ daně" (tzn. snížený podle § 34 – o daňovou ztrátu, výdaje na výzkum a vývoj aj.) dále snížit až o 30 %, maximálně však o 1 mil. Kč.

Podmínkou je použití prostředků získaných úsporou na dani ke krytí nákladů (výdajů) souvisejících s činnostmi, z nichž získané příjmy nejsou předmětem daně, a to nejpozději ve 3 bezprostředně následujících zdaňovacích obdobích. Obecně prospěšná společnost a ústav musí prostředky získané touto úsporou použít v následujícím zdaňovacím období ke krytí nákladů (výdajů) prováděných nepodnikatelských činností.

Minimální částka snížení upraveného základu daně:

V případě, že 30% snížení činí méně než 300 000 Kč, lze odečíst částku ve výši 300 000 Kč, maximálně však do výše základu daně.

Vysoké školy – veřejně prospěšné společnosti

Veřejná vysoká škola, obecně prospěšná společnost nebo ústav, které jsou soukromou vysokou školou podle zákona upravujícího vysoké školy, a veřejná výzkumná instituce mohou "upravený základ daně" dále snížit až o 30 %, maximálně však o 3 mil. Kč, použijí-li prostředky získané touto úsporou na dani v následujícím zdaňovacím období ke krytí nákladů (výdajů) na vzdělávání, vědecké, výzkumné, vývojové nebo umělecké činnosti.

Minimální částka pro snížení upraveného základu daně:

V případě, že 30% snížení činí méně než 1 mil. Kč, mohou odečíst částku ve výši 1 mil. Kč, maximálně však do výše základu daně.

V případě porušení podmínek uvedených výše se výsledek hospodaření nebo rozdíl mezi příjmy a výdaji zvyšuje o částku, o kterou byl snížen základ daně, a to ve výši, která odpovídá poměru nevyčerpané úspory na dani, a to v tom zdaňovacím období, v němž došlo k porušení podmínek pro použití úspory na dani nebo k ukončení činnosti.

Podávání daňového přiznání

Veřejně prospěšný poplatník má povinnost podat daňové přiznání ve zdaňovacím období, v němž dosáhl zdanitelných příjmů. V případě, že mu nevznikla ve zdaňovacím období daňová povinnost k dani z příjmů právnických osob, není povinen sdělit správci daně tuto skutečnost.

⁴ S výjimkou obce, kraje, poskytovatele zdravotních služeb, který má oprávnění k poskytování zdravotních služeb podle zákona upravujícího zdravotní služby a profesní komory a poplatníka založeného za účelem ochrany a hájení podnikatelských zájmů svých členů, kteří nejsou organizací zaměstnavatelů.

Veřejně prospěšný poplatník nemá povinnost podat daňové přiznání:

- pokud má pouze příjmy, které nejsou předmětem daně,
- příjmy od daně osvobozené,
- příjmy, z nichž je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby daně.

Ad 2) Podnikatelská právnická osoba

Subjekty založené za účelem dosahování zisku:

- obchodní korporace,
- Česká televize, Český rozhlas a Česká tisková kancelář,
- Profesionální komora nebo poplatník založený za účelem ochrany a hájení podnikatelských zájmů svých členů, u nichž nejsou členské příspěvky osvobozeny od daně, s výjimkou organizace zaměstnavatelů,
- zdravotní pojišťovna,
- společenství vlastníků jednotek,
- nadace, která dle svého zakladatelského jednání slouží k podpoře osob blízkých zakladateli nebo jejíž činnost směřuje k podpoře osob blízkých zakladateli.

Pojem **obchodní korporace** zahrnuje všechny formy obchodních společností (veřejnou obchodní společnost, komanditní společnost, společnost s ručením omezeným, akciovou společnost, evropskou společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení) i družstev. Jeho úprava dopadá především na české formy těchto korporací, jelikož evropské obchodní korporace jsou primárně upraveny zvláštními předpisy EU.

Poplatníci daně z příjmů právnických osob

- Daňový rezident České republiky

Právnická osoba se sídlem, místem vedení či provozovnou v ČR. Např. je daňovým rezidentem také právnická osoba se sídlem firmy v daňovém ráji, místo vedení v ČR, neboť společníci mají v ČR trvalé bydliště a odsud vydávají příkazy k vedení společnosti a jejímu provozu.

- Daňový nerezident České republiky

Právnícká osoba nemá sídlo na území České republiky, ale pouze zastoupení v podobě stálé provozovny. Stálá provozovna jedná v zastoupení nerezidenta, uzavírá smlouvy závazné pro nerezidenta podle účelu založení nebo zřízení.

Stálá provozovna: trvalé místo k činnosti daňového nerezidenta (dílna, kancelář, staveniště, místo k výkonu služeb apod.) přesáhne-li doba trvání 6 měsíců z 12 měsíců po sobě jdoucích.

Tabulka 3.2 Daňová uznatelnost výdajů a nákladů vynaložených na dosažení příjmů a výnosů

Výsledek hospodaření nebo rozdíl příjmů a výdajů může obsahovat:	
Příjmy a výnosy	Náklady a výdaje
Příjmy a výnosy zdanitelné daní z příjmů právnických osob	Výdaje a náklady daňově uznatelné včetně tvorby rezerv podle Zákona o rezervách (tzv. zákonné rezervy)
Příjmy a výnosy zdanitelné daní z příjmů, ale již zdaněné, např. srážkou u zdroje	Výdaje a náklady daňově uznatelné za podmínek stanovených Zákonem o daních z příjmů
Příjmy a výnosy vyňaté z předmětu daně z příjmů právnických osob	Výdaje a náklady daňově neuznatelné
Příjmy a výnosy osvobozené od daně z příjmů právnických osob	Tvorba rezerv účetních (tzv. daňově neuznatelných)

Zdroj: Zákon o daních z příjmů

Zdaňovací období

- Kalendářní rok;
- Hospodářský rok – období 12 měsíců po sobě jdoucích začínající jiným měsícem než je leden;
- Účetní období delší než 12 měsíců;
- Období kratší než 12 měsíců – povinnost podat daňové přiznání (§ 38m a § 38ma)

Základ daně

Výchozí údaje jsou získány z účetního výsledku hospodaření před zdaněním, který je upravován tak, abychom z něj získali základ daně. Uplatňování výdajů a jejich daňová uznatelnost podléhá jistým pravidlům. Výdaje a náklady vynaložené na dosažení, udržení a zajištění zdanitelných příjmů či výnosů jsou daňově uznatelnými. Naopak výdaje a náklady vynaložené na příjmy či výnosy vyňaté ze zdanění, jsou zpravidla daňově neuznatelné, viz následující tabulka.

Úpravou výsledku hospodaření dosáhneme základu daně z příjmů. Postup úpravy lze najít v zákoně o daních z příjmů v § 23, ve třetí části, týkající se ustanovení společných pro fyzické a právnické osoby. K této problematice se však vztahují také ustanovení, která se týkají předmětu daně z příjmů právnických osob a osvobození příjmů obsažených v předmětu daně (§ 18–20).

3.2.1 Úprava výsledku hospodaření na základ daně

Od výsledku hospodaření odčítáme:

- Osvobozené příjmy;
- Příjmy nezahrnované do základu daně, např. byly zdaněny srážkovou daní nebo jiný důvod;
- Příjmy vyňaté;
- Rozpuštěné rezervy účetní a opravné položky daňově neuznatelné.

Výsledek hospodaření navyšujeme:

- Účetní náklady daňově neuznatelné, např. tvorba účetní rezervy.
- + nebo – vyloučení položek, které se v základu daně uznávají, jsou-li zaplacené.

Základ daně

Po stanovení základu z výsledku hospodaření je základ daně upravován o položky odpočtů. Základ daně snižujeme o následující položky:

- Odčitatelné položky.
- Daňová ztráta.
- Výdaje na výzkum a vývoj.

Tabulka 3.3 Základ daně tvoří pouze část položek z výsledku hospodaření

Základ daně z příjmů zahrnuje:	
Příjmy a výnosy zdanitelné daní z příjmů právnických osob	Výdaje a náklady daňově uznatelné včetně tvorby rezerv podle Zákona o rezervách (tzv. zákonné rezervy)

Zdroj: Zákon o daních z příjmů

- Odpočet na podporu odborného vzdělávání.
- Dary na veřejně prospěšné účely.

Základ daně po úpravě je třeba zaokrouhlit na 1 000 Kč dolů.

Výpočet částky daně z příjmů právnických osob

- Sazba daně 19 %.
- Slevy na dani § 35 zákona o daních z příjmů – zaměstnanci se změněnou pracovní schopností (počet zaměstnanců je přepočten na roční úhrn pracovní doby). Sleva 18 000 Kč na 1 přepočteného zaměstnance se změněnou pracovní schopností, částka 60 000 Kč na 1 přepočteného zaměstnance s těžším zdravotním postižením.
- Další slevou jsou investiční pobídky pro zahraniční investory.
- Daň po slevách – částka daně po snížení o slevy na dani.
- Daň splatná – daň po slevách minus zaplacené zálohy na daň z příjmů právnických osob na dané zdaňovací období.
- Lhůta pro podání daňového přiznání a splatnosti daně 31. 3. (případně 1. 4., pokud datum 31. 3. připadá na volný den nebo svátek) a 30. 6. (případně 1. 7., důvod je stejný jako v předchozím případě).

Zálohy na daň z příjmů právnických osob – odvíjí se od poslední známé daňové povinnosti (PZDP).

Příklady zálohového období, podle lhůty pro podání daňového přiznání. Lhůta pro podání daňového přiznání a splatnosti daně 31. 3. (případně 1. 4., viz údaje v závorkách):

- Od 1. 4. (2. 4.) – 31. 3. (1. 4.) následujícího roku
- Od 1. 4. (2. 4.) – 30. 6. (1. 7.) následujícího roku – právnická osoba začala podléhat povinnému auditu nebo daňový poradce začne zpracovávat daňové přiznání.

Lhůta pro podání daňového přiznání a splatnosti daně do 30. 6. (1. 7.):

- Od 1. 7. (2. 7.) – 30. 6. (1. 7.) následujícího roku
- Od 1. 7. (2. 7.) – 31. 3. (1. 4.) následujícího roku – právnická osoba přestala podléhat povinnému auditu nebo daňový poradce nezpracuje daňové přiznání.

Výše záloh na daň z příjmů právnických osob

- PZDP do 30 000 Kč – právnická osoba zálohy neplatí.
- PZDP od 30 001 do 150 000 Kč – záloha 40 % PZDP, k 6. a 12. měsíci zdaňovacího období.
- PZDP nad 150 001 Kč – záloha 25 % PZDP, k 3., 6., 9., 12. měsíci zdaňovacího období.
- Splatnost záloh vždy k 15. dni daného měsíce.
- Zaokrouhlení záloh na 100 nahoru.

Klíčové pojmy

Pojmy v českém jazyce

Daň z příjmů
Daň z příjmů fyzických osob
Daň z příjmů právnických osob
Daňově uznatelné výdaje
Zdanitelný příjem
Osvobozený příjem
Srážka daně u zdroje
Daňové přiznání
Daňová ztráta
Paušální výdaj
Záloha na daň
Zdaňovací období
Základ daně
Sazba daně

Pojmy v anglickém jazyce (English terms)

Income tax
Income tax on individuals
Corporate income tax
Tax deductible expenses
Taxable income
Exempt income
Deduction of tax at source
Tax return
Tax loss
Packages expenses
Advance tax
Taxable period
Tax base
Tax rate

4 Daně majetkové

Cíle kapitoly

- Členění majetkových daní.
- Principy zdanění používání majetku a jeho nabytí.
- Výpočet částky daně z nemovitých věcí.

Tabulka 4.1 Rozdělení majetkových daní

Majetkové daně	
Daň ze změny vlastnictví nemovitých věcí – jednorázová daň	Daň z vlastnictví nemovitých věcí – v čase pravidelná daň
Daň z nabytí nemovitých věcí	Daň z nemovitých věcí – členění: Daň z pozemků Daň ze staveb a jednotek

Zdroj: Marková, (2017).

Daně majetkové řadíme mezi daně přímé. Plátce daně se u těchto daní nevyskytuje. V ČR se mezi tyto daně řadí daň z nabytí nemovitých věcí a daň z nemovitých věcí. Jedná se o daně uložené na věc, tzv. 'in rem'.

4.1.1 Daň z nabytí nemovitých věcí

Jednorázová majetková daň je aplikována při úplatném nabytí nemovité věci na území ČR. Vzhledem k tomu, že sazba daně je stanovena procentem z hodnotově vyjádřeného základu daně, jedná se o daň ad valorem. Příjem z této daně plyne do státního rozpočtu.

Nemovité věci: pozemek, stavba, inženýrské sítě, jednotka, právo stavby na pozemku na území ČR

Poplatník

- Převodce (koupě, směna) a nabyvatel je ručitelem.

- Nabyvatel (dohoda při koupi nebo směně, ostatní případy – např.: nabytí stavby, která je součástí práva stavby apod.).
- Poplatník při koupi či směně nemovité věci – dohoda převodce a nabyvatele – pokud bude platit daň převodce, nabyvatel je ručitelem. V opačném případě ručení neplatí. Bude-li daň platit nabyvatel, převodce se ručitelem nestane.
- Společné jmění manželů: oba manželé jsou poplatníky daně společně a nerozdílně, podávají jedno daňové přiznání.
- Podílové spoluvlastnictví: poplatníkem je každý spoluvlastník samostatně, a to podle velikosti svého podílu na nemovitosti. Daňovou povinnost mohou plnit společně a nerozdílně, tj. podat společně 1 daňové přiznání nebo plní daňovou povinnost každý zvlášť (viz § 30 příslušného daňového zákona).

Předmět daně

- Úplatné nabytí vlastnického práva k nemovité věci (úplata v Kč či směna v nepeněžních jednotkách, viz Zákon o oceňování).
- Nabytí stavby, která se stane součástí majetku (stavba je samostatnou nemovitou věcí; stavba součástí práva stavby; stavba neoprávněně zřízena na pozemku).
- Nabytí směnou – každé nabytí je předmětem daně samostatně.

Vynětí z předmětu daně

- Nabytí vlastnických práv přeměnami obchodních korporací.
- Nabytí vlastnických práv náhradou za vyvlastnění.
- Nabytí vlastnických práv v souvislosti s prováděním pozemkových úprav.

Osvobození od daně

- Nabytí nemovitých věcí členským státem EU nebo jiným státem pokud je zajištěna reciprocita vzájemných výhod mezi státy – nepodává se daňové přiznání.
- Nabytí nemovitých věcí územním samosprávným celkem.
- Některá první úplatná nabytí dosud neužívaných novostaveb včetně bytů vzniklých změnou dokončené stavby.
- Nabytí vlastnického práva k jednotce zahrnující družstevní byt nebo nebytový prostor (garáž), sklep apod., pokud je nabyvatel nájemcem.

-
- Nabytí nemovitých věcí fyzickou osobou-nájemcem od právnické osoby vzniklé za účelem, aby se stala vlastníkem domu.
 - Nabytí vlastnického práva uživatelem na základě finančního leasingu.

Základ daně a výpočet částky daně

Základ daně se stanoví z nabývací hodnoty snížené o daňově uznatelný výdaj (odměna odhadce).

Nabývací hodnota

- Cena sjednaná mezi převodcem a nabyvatelem.
- Směrná hodnota – stanoví ji FÚ podle údajů v daňovém přiznání. Může tím poplatník ušetřit za znalecký posudek.
- Zjištěná cena podle zákona o oceňování majetku.
- Zvláštní cena – při dražbě, v insolvenčním řízení apod.

Základem daně je výlučně cena zjištěná při nabytí vlastnického práva k nemovité věci:

- na základě finančního leasingu;
- na základě zajišťovacího práva;
- při nabytí vlastnického práva k obchodnímu závodu.

Základem daně je výlučně cena sjednaná při nabytí vlastnického práva k nemovité věci:

- z majetku nebo do majetku územního samosprávného celku;
- ujednané ve smlouvě o výstavbě za účelem vzniku nové jednotky nebo změny dosavadní jednotky.

Stanovení základu daně a částky daně

Při stanovení základu daně se porovnává Cena sjednaná se Srovnávací daňovou hodnotou (tj. 75 % směrné hodnoty stanovené FÚ nebo 75 % ceny zjištěné na základě znaleckého posudku.

Porovnáním Srovnávací daňové hodnoty s Cenou sjednanou se stanoví jako základ daně vyšší z nich.

Daňově uznatelný výdaj: Odměna a náklady prokazatelně zaplacené poplatníkem znalci za znalecký posudek, je-li posudek vyžadovanou přílohou daňového přiznání. Výdaj lze uplatnit v daňovém přiznání nebo v dodatečném daňovém přiznání.

Sazba daně: lineární, jednotná, ad valorem, činí **4 %** ze základu daně.

Daňové přiznání

Přiznání k dani z nabytí nemovitých věcí je třeba podat do konce 3. kalendářního měsíce po měsíci, v němž bylo vloženo vlastnické právo k nemovité věci nebo práva stavby do katastru nemovitostí.

Aplikace Směrné hodnoty správce daně

Pokud je jako Srovnávací daňová hodnota použita Směrná hodnota (stanovená FÚ) např. místo znaleckého posudku, pak je třeba ve lhůtě pro podání DP zaplatit zálohu na daň ve výši, která odpovídá ceně sjednané. Následně správce daně určí směrnou hodnotu.

Záloha = daňová povinnost pokud: cena sjednaná \geq 75 % směrné hodnoty.

Pokud tomu tak není, pak: cena sjednaná $<$ 75 % směrné hodnoty.

Správce daně stanoví daň platebním výměrem. Rozdíl takto stanovené daně a zaplacené zálohy musí poplatník doplatit do 30 dnů od doručení platebního výměru.

4.1.2 Daň z nemovitých věcí

Zákon č. 338/1992 Sb., o dani z nemovitých věcí upravuje dvě části této daně, tj. daň z pozemků a daň ze staveb a jednotek. Příjmy z těchto dvou daní plynou obcím. Správa daně je svěřena finančním úřadům, tzv. daň svěřená.

Poplatník daně

- Vlastník nemovité věci (pozemku, stavby či jednotky), zpravidla i u pronajatých pozemků. Spoluvlastníci platí daň buď společně a nerozdílně, nebo jednotliví spoluvlastníci samostatně.
- Nájemce nebo pachtýř ve vymezených případech (pozemky evidované zjednodušeným způsobem, rozhodnutí o privatizaci, pozemky Státního pozemkového úřadu nebo Správy státních hmotných rezerv atd.).
- Uživatel – daň z pozemků, kde majitel není znám.
- Specifický typ poplatníka.

Specifickým typem poplatníka může být:

- Právnícká osoba s právem trvalého užívání, nebo se změnou práva z trvalého užívání na výpůjčku.
- Organizační složka státu, státní organizace.
- Stavebník – u nemovité věci v podobě práva stavby na cizím pozemku.

Místní koeficient u daně z nemovitých věcí

Koeficientem se násobí vypočtená daň za všechny nemovité věci (pozemky a stavby v katastru obce) kromě zemědělských pozemků.

- V pravomoci obce je stanovení místního koeficientu.
- Fakultativně, obecně závaznou vyhláškou ve výši 2, 3, 4, 5.

Přiznání k dani z nemovitých věcí

- Daňové přiznání poplatník podává jen při změně okolností rozhodných pro stanovení daně.
- Lhůta pro podání daňového přiznání: do 31. ledna zdaňovacího období.
- Změna daně vlivem změny sazby daně, koeficientu či průměrné ceny půdy – daňové přiznání se nepodává.
- Částka daně do 5 000 Kč – splatnost do 31. 5. zdaňovacího období. U vyšší částky možnost prodloužení splatnosti daně. Daň je splatná ve dvou částkách, k datu 31. 5. a k datu 30. 11. zdaňovacího období.
- Poplatníci provozující zemědělskou výrobu – splatnost daně k 31. 8. a 30. 11. zdaňovacího období.
- Do 30 Kč výše daně – daň se nevyměří ani neplatí.

Zaokrouhlování částky daně z nemovitých věcí – Daň z pozemků za jednotlivé druhy pozemků a daň ze staveb a jednotek za jednotlivé zdanitelné stavby nebo souhrn zdanitelných staveb, za jednotlivé zdanitelné jednotky nebo souhrn zdanitelných jednotek se zaokrouhluje na celé Kč nahoru. Obdobně se postupuje při zaokrouhlování daně odpovídající spoluvlastnickému podílu na pozemku, zdanitelné stavbě nebo zdanitelné jednotce.

Daň z pozemků

Z části se jedná o daň ad valorem (zemědělské pozemky), zčásti o daň specifickou (ostatní pozemky).

Předmětem daně z pozemků jsou pozemky na území ČR evidované v katastru nemovitostí – každý pozemek je označen číslem, uvedená výměra a majitel (parcely).

Osvobození od daně z pozemků

- Pozemky ve vlastnictví ČR, územně samosprávných celků, veřejně prospěšných společností, církví apod.
- Pozemky používané k veřejně prospěšným účelům (např. školy, muzea, knihovny, archivy, zdravotnická zařízení, pohřebiště).
- Pozemky používané ve státním zájmu (např. diplomacie, obrana státu apod.).
- Pozemky tvořící jeden funkční celek s památkovým objektem, který je kulturní památkou.

Výpočet daně se liší podle druhu pozemku. Rozlišujeme dva hlavní druhy pozemků:

- Zemědělská půda – **základ daně v Kč** (výměra v m² x cena v Kč za m²).
- Ostatní nezemědělské pozemky – **základ daně v m²**.

Tabulka 4.2 Vztah sazby daně z pozemků k typu zemědělské půdy

Pozemky s intenzivním využitím	Pozemky s nižší intenzitou využití
Orná půda, zahrada, chmelnice, vinice, ovocný sad	Trvalé travní porosty, hospodářské lesy, rybníky s intenzivním chovem ryb
Sazba daně 0,75 %	Sazba daně 0,25 %

Zdroj: Zákon o dani z nemovitých věcí (2017).

Zemědělská půda

Obec může obecně závaznou vyhláškou osvobodit zemědělské pozemky (ornou půdu, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady, trvalé travní porosty). Např.: Obec může osvobodit od daně z pozemků zemědělské pozemky mimo zastavěné území obce.

Základ daně z pozemků orné půdy, chmelnic, vinic, zahrad, ovocných sadů a trvalých travních porostů a základ daně z pozemků hospodářských lesů a rybníků s intenzivním a průmyslovým chovem ryb se zaokrouhluje na celé Kč nahoru.

Tabulka 4.3 Zdroje údajů k výpočtu daně ze zemědělského pozemku

Výměra zemědělského pozemku v m ²	Katastr nemovitostí, parcelní číslo, výměra v m ² .
Cena půdy podle zákona o oceňování v Kč/m ²	Veřejná vyhláška obce, obecní úřad v místě kde se nemovitost nachází.
Základ daně v Kč	Výpočet: Cena půdy x výměra pozemku
Stanovení sazby daně (%)	Zákon o dani z nemovitých věcí, výše sazby dle typu pozemku zapsaného v katastru nemovitostí.
Částka daně v Kč	Výpočet: Sazba daně x základ daně.

Zdroj: Zákon o dani z nemovitých věcí, (2017).

Ostatní pozemky (bez zemědělského využití)

Sazby daně jsou diferencované, liší se podle typu pozemku, viz Katastr nemovitostí:

- Zastavěné plochy a nádvoří 0,2 Kč/m².
- Ostatní plocha 0,2 Kč/m².
- Zpevněné plochy pro podnikání – Zemědělská prvovýroba, lesní a vodní hospodářství 1 Kč/m²; Ostatní druhy podnikání 5 Kč/m².
- Stavební pozemek 2 Kč/m² x koeficient podle velikosti obce (v rozmezí 1 až 4,5).

Koeficient podle velikosti obce se používá při výpočtu částky daně pouze u stavebních pozemků.

Základ daně z pozemků u ostatních pozemků se zaokrouhluje na celé m² nahoru.

Tabulka 4.4 Zdroje údajů k výpočtu daně z ostatních pozemků

Základ daně v m ²	Katastr nemovitostí, parcelní číslo, výměra pozemku v m ² .
Stanovení sazby daně v Kč/m ²	Zákon o dani z nemovitých věcí, výše sazby dle typu pozemku zapsaného v katastru nemovitostí.
Částka daně v Kč	Výpočet: výměra v m ² x sazba daně v Kč/m ² .

Zdroj: Zákon o dani z nemovitých věcí, (2017).

Daň ze staveb a jednotek

Pouze specifické sazby daně v Kč za jednotku, patří mezi **specifické daně**.

Předmět daně

- Zdanitelná stavba.
- Budova podle katastrálního zákona.
- Inženýrská stavba.
- Jednotka (byt + společné plochy domu + garážové stání + sklep + podíl na pozemku).

Vynětí z předmětu daně: Budova, v níž jsou jednotky evidované v katastru nemovitostí (tj. samostatné předměty daně) není předmětem daně ze staveb a jednotek.

Zdanitelné stavby

- Obytné budovy + příslušenství k obytnému domu.
- Budovy pro rodinnou rekreaci + budovy s doplňkovou funkcí k budovám pro rodinnou rekreaci.
- Garáže.
- Budovy a stavby pro podnikání – různá odvětví podnikání – diferencované sazby.
- Ostatní zdanitelné stavby.

Základ daně zdanitelné stavby

Základem daně ze staveb a jednotek je výměra v m² zastavěné plochy nadzemní části stavby, tj. zastavěná plocha. Výměra se zaokrouhluje na celé m² nahoru. Pro určení základu daně (ZD) se vychází ze stavu k 1. 1. zdaňovacího období.

Poznámka: Stavba na kuří nožce - základ daně plocha stavby, která se promítá na pozemek (tj. pozemek zastavěný stavbou).

Sazby daně v případě zdanitelných staveb

- Obytný dům + příslušenství nad 16 m² – sazba 2 Kč/m² x koeficient podle velikosti obce.

-
- Budova pro rodinnou rekreaci 6 Kč/m²; budovy s doplňkovou funkcí 2 Kč/m².
 - Garáže 8 Kč/m².
 - Ostatní zdanitelné stavby 6 Kč/m².
 - Budovy a stavby pro podnikání – zemědělská prvovýroba, lesní a vodní hospodářství 2 Kč/m², ostatní druhy podnikání 10 Kč/m².

Jednotky

- Jednotky evidované do 31. 12. 2013 – členění: byt, nebytový prostor + podíl na společných částech domu a pozemku.
- Jednotky evidované po 1. 1. 2014 + podíl na společných částech domu a pozemku, používané: pro bydlení; jako garáž; pro podnikání – členěno podle odvětví podnikání; ostatní jednotka.

Základ daně u jednotek (ZD)

Základem daně je upravená podlahová plocha, tj. výměra jednotky v m² x koeficient ze Zákona o dani z nemovitých věcí. Koeficient vyjadřuje podíl vlastníka jednotky na společných částech domu, chodbách, schodištích, apod. Používají se dva různé koeficienty:

- Koeficient 1,20 – není-li s jednotkou spojen podíl na jiném pozemku, než je pozemek zastavěný domem.
- Koeficient 1,22 – s jednotkou souvisí podíl na dalších pozemcích, než je pozemek zastavěný domem.

Sazby daně u jednotek

- Byty pro trvalé bydlení či rekreaci 2 Kč/m².
- Jednotka využívaná převážně jako garáž 8 Kč/m².
- Jednotka využívaná převážně pro podnikání – zemědělská prvovýroba, lesní a vodní hospodářství 2 Kč/m², ostatní druhy podnikání 10 Kč/m².
- Ostatní jednotka 2 Kč/m².

Tabulka 4.5 Stanovení výsledné sazby daně ze staveb

Postup výpočtu sazby daně	Komentář
Základní sazba daně ze staveb	Podle druhu a využití stavby, viz katastr nemovitostí.
Zvýšení sazby za každé další nadzemní podlaží, splňující podmínky pro zvýšenou sazbu	Stanovení podle výměry dalšího nadzemního podlaží v poměru k výměře zastavěné plochy domem. Sazba 0,75 Kč/m ² x výměra dalšího nadzemního podlaží – platí pro každé další podlaží, stejně tak splnění podmínek.
Součet základní sazby a sazeb zjištěných pro další nadzemní podlaží	Základní sazba + 0,75 Kč/m ² x výměra dalšího nadzemního podlaží.
Součet sazeb se násobí koeficientem podle velikosti obce	Sazba x koeficient podle velikosti obce.
Výsledná sazba daně ze staveb	

Zdroj: Zákon o dani z nemovitých věcí (2017).

Zvýšení základních sazeb v případě dalších nadzemních podlaží u zdanitelných staveb i jednotek

- Základní sazby se zvyšují o 0,75 Kč/m² za každé další nadzemní podlaží, které přesahuje 2/3 zastavěné plochy stavby.
- U staveb a budov pro podnikání musí další nadzemní podlaží přesahovat 1/3 plochy stavby, aby se promítlo ve zdanění stavby.
- Je-li v obytném domě nebytový prostor využívaný k podnikání, daň se zvyšuje o 2 Kč za každý m² nebytového prostoru.

Výpočet výsledné sazby daně ze staveb

Stavby a jednotky pro bydlení včetně příslušenství – upravené sazby se násobí koeficientem podle velikosti obce.

Obce mohou koeficienty upravovat – zvýšit o jednu kategorii a snížit až o tři kategorie.

Budovy pro rodinnou rekreaci, garáže, stavby a jednotky nebytového prostoru používaného pro podnikání – koeficient 1,5 – obec jej může stanovit obecně závaznou vyhláškou.

Poznámka:

U daně z pozemků se koeficientem podle velikosti obce násobí pouze sazba daně u stavebních pozemků.

Výpočet částky daně

Výsledná sazba daně x výměra plochy domu. Částku daně zaokrouhlujeme na celé Kč nahoru.

Poznámka:

Je-li ve stavbě, např. v obytném domě, nebytový prostor k podnikání, je třeba výměru tohoto prostoru vynásobit sazbou 2 Kč/m². Výslednou částku následně připočteme k vypočtené dani (§ 11a zákona o dani z nemovitých věcí).

UKÁZKOVÝ PŘÍKLAD VÝPOČTU DANĚ Z NEMOVITÝCH VĚCÍ

Příklad 3.1 Vypočtete částku daně z nemovitých věcí pro vlastníka staveb a pozemků v obci do 5 000 obyvatel, který je poplatníkem této daně. Obec ve veřejné vyhlášce uvedla koeficient podle velikosti obce ve výši 1,4. Místní koeficient obec nepoužívá.

Údaje z katastru nemovitostí k nemovitostem daného vlastníka jsou následující:

- Orná půda o výměře 1 ha, cena půdy v dané lokalitě činí 5 Kč/m².
- Stavební pozemek o výměře 1 000 m².
- Ostatní plocha činí 1 000 m² (z části využívána jako zahrádka).
- Obytný dům k trvalému bydlení, dvoupodlažní (přízemí + 1. patro se shodnou výměrou jako přízemí), se zastavěnou plochou 250 m², garáž je vestavěná v domě, je jeho součástí, zkolaudována společně s domem (zahrnuta ve výměře domu).
- Příslušenstvím obytného domu je kůlna o výměře 17 m².

Řešení:

Tabulka 4.7 Výpočet daně z pozemků

	Orná půda	Stavební pozemek	Ostatní plocha
Výměra (m ²)	10 000	1 000	1000
Cena půdy (Kč/m ²)	5	-	-
Základ daně (Kč; m ²)	50 000 Kč	1 000 m ²	1 000 m ²
Sazba daně (%; Kč/m ²)	0,75 %	2 Kč/m ²	0,20 Kč/m ²
Koeficient podle velikosti obce	-	1,4	-
Výsledná sazba při použití koeficientu (Kč/m ²)		2 x 1,4 = 2,8	-
Daň z jednotlivých pozemků (Kč)	375	2 800	200

Zdroj: Zákon o dani z nemovitých věcí

Tabulka 4.6 Výpočet daně ze staveb

	Obytný dům	Příslušenství domu
Výměra (m ²)	250	1 (16 m ² je osvobozeno)
Základní sazba dle druhu stavby (Kč/m ²)	2	2
Nadzemní podlaží	0,75	-
Součet sazeb (Kč/m ²)	2,75	2
Koeficient podle velikosti obce	1,4	1,4
Výsledná sazba při použití koeficientu (Kč/m ²)	2,75 x 1,4 = 3,85	2 x 1,4 = 2,8
Daň z jednotlivých staveb (Kč), zaokrouhleno na celé Kč nahoru	963	3

Zdroj: Zákon o dani z nemovitých věcí

Klíčové pojmy**Pojmy v českém jazyce**

Daně z majetku

Daň z nabytí nemovitých věcí

Daň z nemovitých věcí

Daň z pozemků

Daň ze staveb a jednotek

Pojmy v anglickém jazyce (English terms)

Property taxes

Tax on the acquisition of immovable property

Property tax

Land tax

Tax on buildings and housing units

5 Daně ze spotřeby

Cíle kapitoly

- Členění daní ze spotřeby
- Charakteristika daní ze spotřeby
- Postup výpočtu částek daně

Daně nepřímo vázané k důchodu poplatníka, vybírané na území našeho státu zatěžují spotřebu. Můžeme tedy říci, že nepřímé daně v ČR jsou prezentovány daněmi, které je možné zároveň označit jako daně ze spotřeby. U nepřímých daní vystupuje plátce daně, který má daňovou povinnost, ovšem nenese daňové břemeno. Přesouvá jej na poplatníka v ceně zboží a služeb.

5.1 Daň z přidané hodnoty

Anglický název: Value Added Tax

Daň z přidané hodnoty je všeobecnou daní ze spotřeby, zároveň je daní nepřímou, kde daň odvádí plátce daně, nikoliv poplatník. Zdanění přidané hodnoty na daném stupni zpracování je zajištěno postupem výpočtu částky daně, která bude odvedena do veřejných rozpočtů. Na každém stupni zpracování se zjišťuje rozdíl mezi pořizovací a prodejní cenou, daň je odvedena v podstatě z tohoto rozdílu. Do veřejných rozpočtů plyne rozdíl mezi DPH zaplacenou při pořízení zboží a DPH vybranou při prodeji zboží.

Daňové výnosy z této daně patří k nejvyšším. Jedná se o daň hodnotovou, tzv. "ad valorem", daň je zjišťována procentem z hodnoty dodání zboží či služby. Taková daň působí v tržním ekonomickém prostředí proinflačně, prohlubuje inflaci.

Předmět daně (plnění, viz § 2 Zákona o dani z přidané hodnoty – ZDPH)

- Dodání zboží a poskytování služeb za úplatu (bez ohledu na druh zboží nebo služby) s místem plnění v tuzemsku. Zároveň je vybrané dodání zboží a poskytování některých služeb osvobozeno od daně. Dodáním zboží např. není

bezúplatné poskytnutí dárku a obchodních vzorků bez úplaty v rámci ekonomické činnosti, jehož hodnota nepřekročí 500 Kč bez DPH, dále dodání nebo vracení vratných obalů bez úplaty a za úplatu.

- Pořízení zboží z jiného členského státu uskutečněné v tuzemsku osobou povinnou k dani v rámci ekonomické činnosti.
- Pořízení zboží z jiného členského státu uskutečněné v tuzemsku právnickou osobou nepovinnou k dani.
- Pořízení nového dopravního prostředku z jiného členského státu za úplatu osobou nepovinnou k dani.
- Dovoz s místem plnění v tuzemsku.

Vynětí z předmětu daně – (§ 2a ZDPH) Nepatří-li plnění do předmětu daně, není z něj DPH odvedena, zpravidla se ani neuvádí v daňovém tvrzení. Např. se jedná o pořízení zboží z jiného členského státu (nepodléhá-li zboží spotřební dani nebo nejedná se o nový dopravní prostředek), pokud celková hodnota pořízeného zboží bez daně činí v daném a předcházejícím kalendářním roce méně než 326 000 Kč a zboží je pořízeno osobou povinnou k dani se sídlem v tuzemsku, která není plátcem atd.

Plnění, která jsou předmětem daně, lze členit na plnění:

- **Zdanitelná** – DPH se připočítá k prodejní ceně. Plátcí daně z přidané hodnoty vzniká povinnost přiznat a odvést daň na výstupu. Např. dodání zboží, poskytnutí služby, trvalé použití hmotného majetku např. pro soukromé účely nebo bezúplatné plnění.
- **Osvobozená** – DPH se nepřipočítá k prodejní ceně.

Osvobozená plnění se dělí podle možnosti uplatnění nároku na odpočet:

- Osvobozená plnění s nárokem na odpočet DPH zaplacené při nákupu. Viz Zákon o dani z přidané hodnoty § 51–62 (Díl 8). Plnění jsou uskutečňována vůči tuzemským osobám. Např. se jedná o finanční a pojišťovací činnosti, poštovní služby, rozhlasové a televizní vysílání, dodání a nájem nemovitých věcí, výchova, vzdělávání, zdravotní služby a další.
- Osvobozená plnění bez nároku na odpočet DPH zaplacené při nákupu. Viz Zákon o dani z přidané hodnoty § 63–71g (Díl 9) Plnění jsou poskytována osobám v jiných zemích (také mimo EU). Jedná se o pořízení a dodání zboží vůči jinému státu v EU, dovoz zboží, vývoz ze/do třetích /zemí, přeprava osob mezinárodní, služby poskytnuté do třetí země.

Plnění, u kterého plátcí daně mají povinnost přiznat a odvést daň na výstupu (plnění zdanitelná):

- Dodání zboží;
- Poskytování služeb;
- Používání hmotného majetku mimo ekonomickou činnost plátce (darování, soukromá spotřeba).

Subjekty daně

Subjektem daně je podnikatelská právnická nebo fyzická osoba, která vykonává ekonomickou činnost. Osobou povinnou k dani je i právnická osoba, která nebyla založena nebo zřízena za účelem podnikání, pokud uskutečňuje ekonomické činnosti. Subjekty daně je možné najít v zákoně o DPH, § 5–6L.

Stát, kraje, obce, organizační složky státu, krajů a obcí, dobrovolné svazky obcí, hlavní město Praha a jeho městské části a vybrané právnické osoby se při výkonu působnosti v oblasti veřejné správy považují za osoby povinné k dani jen v případě, že poskytují některé z následujících plnění:

- Dodání vody, plynu, tepla, chladu a elektřiny.
- Dodání nového zboží vyrobeného za účelem prodeje.
- Služby telekomunikační.
- Přeprava osobní a nákladní.
- Skladování, přístavní a letištní služby.
- Služby cestovních kanceláří a agentur, průvodcovské služby.
- Služby reklamních agentur.
- Služby pořádání výstav, veletrhů a kongresů.
- Provozování prodejen pro zaměstnance, kantýn, závodních a podobných jídelen.
- Služby provozovatelů rozhlasového a televizního vysílání jiné než osvobozené od daně podle § 53.
- Plnění uskutečněná Státním zemědělským intervenčním fondem týkající se dodání zemědělských a potravinářských výrobků podle předpisů platných pro činnost tohoto fondu.

Subjekty daně se z hlediska DPH člení:

- Osoby povinné k dani – fyzické a právnické osoby vykonávající ekonomickou činnost Dělíme je podle toho, zda jsou registrovány k dani z přidané hodnoty na **osoby registrované k DPH** (plátcí a identifikované osoby) a osoby **neregistrované k této dani** (neplátcí).
- Osoby nepovinné k dani – fyzické osoby, které nevykonávají ekonomickou činnost, tj. spotřebitelé, soukromé osoby, zaměstnanci apod.

Ekonomická činnost je charakterizovaná jakožto soustavná činnost:

- výrobců, obchodníků, osob poskytujících služby (včetně důlní činnosti, zemědělství),
- soustavné nezávislé činnosti (vědecké, literární, umělecké, výchovatelské nebo učitelů, jakož i nezávislé činnosti lékařů, právníků, inženýrů, architektů, dentistů a účetních znalců),
- soustavné využívání hmotného a nehmotného majetku za účelem získání příjmů (nájem, poskytnutí licence apod.), viz § 5, odst. 2 Zákona o DPH.

Naproti tomu ekonomickou činností není činnost zaměstnanců nebo jiných osob, kteří mají uzavřenou smlouvu se zaměstnavatelem, na základě níž vznikne mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem pracovněprávní vztah, případně činnosti osob, které jsou zdaňovány jako příjmy ze závislé činnosti.

Registrace k dani

Pro registraci k dani z přidané hodnoty je rozhodující výše obratu u podnikatelského subjektu za 12 po sobě jdoucích měsíců.

Obrat je souhrnem úplat (příjmů, tržeb) za uskutečněná zdanitelná plnění a plnění osvobozená s nárokem na odpočet. Do obratu se nezahrnují například příjmy z prodeje dlouhodobého majetku hmotného a nehmotného, viz Zákon o DPH.

Limitním obratem pro povinnou registraci je obrat ve výši 1 milion Kč za 12 předcházejících měsíců. Registrace se týká osob povinných k dani.

Možnosti registrace k DPH:

- Dobrovolná – osoba povinná k dani uskutečňuje plnění zahrnovaná do obratu, ale limitní obrat nebyl překročen;
- Povinná – překonání registračního limitu za 12 měsíců po sobě jdoucích nebo za dobu kratší. Registrace po překročení limitu – do 15 dnů po skončení měsíce, ve kterém byl dosažen limitní obrat. Po registraci se osoba povinná k dani stane plátcem nebo osobou identifikovanou k dani. Plátcem se stane od 1. dne 2. měsíce po měsíci, v němž byl překročen registrační limit. Osobou

identifikovanou k dani se stane ke dni uskutečnění plnění, ze kterého přiznává a platí daň; přihláška k registraci musí být podána do 15 dnů po tomto dni.

- Skupinová registrace – skupinou se rozumí osoby spojené kapitálově (podíl na kapitálu nebo hlasovacích právech) nebo jinak (ve vedení dvou a více společností je přítomna alespoň jedna shodná osoba), např.: mateřská společnost + dceřiné společnosti. Viz Zákon o DPH, § 95a. Podmínky pro skupinu plátců: Sídlo nebo provozovna v tuzemsku – všichni členové skupiny. Každá osoba může být členem pouze jedné skupiny. Za skupinu vystupuje a jedná zastupující člen.

Příklad 4.1 Registrace osoby povinné k dani jako plátce DPH při překročení limitu obratu v srpnu tohoto roku. Přihlášku k registraci je potřeba podat do 15. září a plátcem se osoba povinná k dani stává k 1. říjnu tohoto roku.

Příklad 4.2 Registrace osoby povinné k dani jako identifikované osoby při pořízení zboží z jiného členského státu EU (překročení limitu 326 000 Kč) dne 3. srpna tohoto roku. Přihlášku k registraci je potřeba podat do 18. srpna a zaregistrovat se k datu 3. srpna. Identifikovanou osobou se stává osoba povinná k dani k 3. srpnu tohoto roku.

Základ daně

Úplata, částka bez DPH, zaplacená nebo která má být zaplacená za uskutečněné zdanitelné plnění od příjemce plnění nebo od třetí osoby. Základ daně se snižuje o slevu na dani poskytnutou při dodání (ke dni uskutečnění zdanitelného plnění).

Základ daně zahrnuje:

- Spotřební daň, ekologickou daň (daň z energií).
- Vedlejší související výdaje (balné, cena přepravy, pojištění zásilky a provize) poskytované se zbožím či službou.
- Dotace k ceně.
- Materiál poskytnutý k ceně služby.

V této souvislosti je třeba zmínit daňové doklady z hlediska zákona o dani z přidané hodnoty a jejich náležitosti. Daňové doklady lze členit na běžné daňové doklady a zjednodušené. Za údaje na daňovém dokladu odpovídá plátce, který daňový doklad vystavil. Daňové doklady jsou uvedeny v Díle 5 zákona o DPH.

Zjednodušený daňový doklad je vystavován prodávajícím plátcem do celkové hodnoty plnění (cena včetně DPH) 10 000 Kč. Výpočet základu daně z ceny včetně DPH ze zjednodušeného daňového dokladu podle zákona o DPH, který nemusí obsahovat výši daně a základ daně (§ 30a ZDPH) probíhá prostřednictvím přepočítacího koeficientu. Za výpočet daně z přidané hodnoty odpovídá kupující plátcem, který daň vypočítá a může uplatnit nárok na odpočet.

Přepočítací koeficient

Výpočet přepočítacího koeficientu (§ 37 ZDPH, odst. 2): sazba daně/součet čísla v čitateli + 100, zaokrouhlení na 4 desetinná místa matematicky.

Přepočítací koeficienty se stanovují pro každou sazbu daně:

- Základní sazba 21 % – přepočítací koeficient $21/121 = 0,1736$
- Snížená sazba 15 % – přepočítací koeficient $15/115 = 0,1304$
- 2. Snížená sazba 10 % – přepočítací koeficient $10/110 = 0,0909$

Výpočet částky daně:

$$\text{Základ daně včetně DPH} \times \text{přepočítací koeficient} = \text{částka daně} \quad (5.1)$$

Výpočet základu daně (bez DPH):

$$\text{Základ daně včetně DPH} - \text{částka DPH} = \text{základ daně} \quad (5.2)$$

DPH NA VSTUPU – nárok na odpočet a jeho krácení

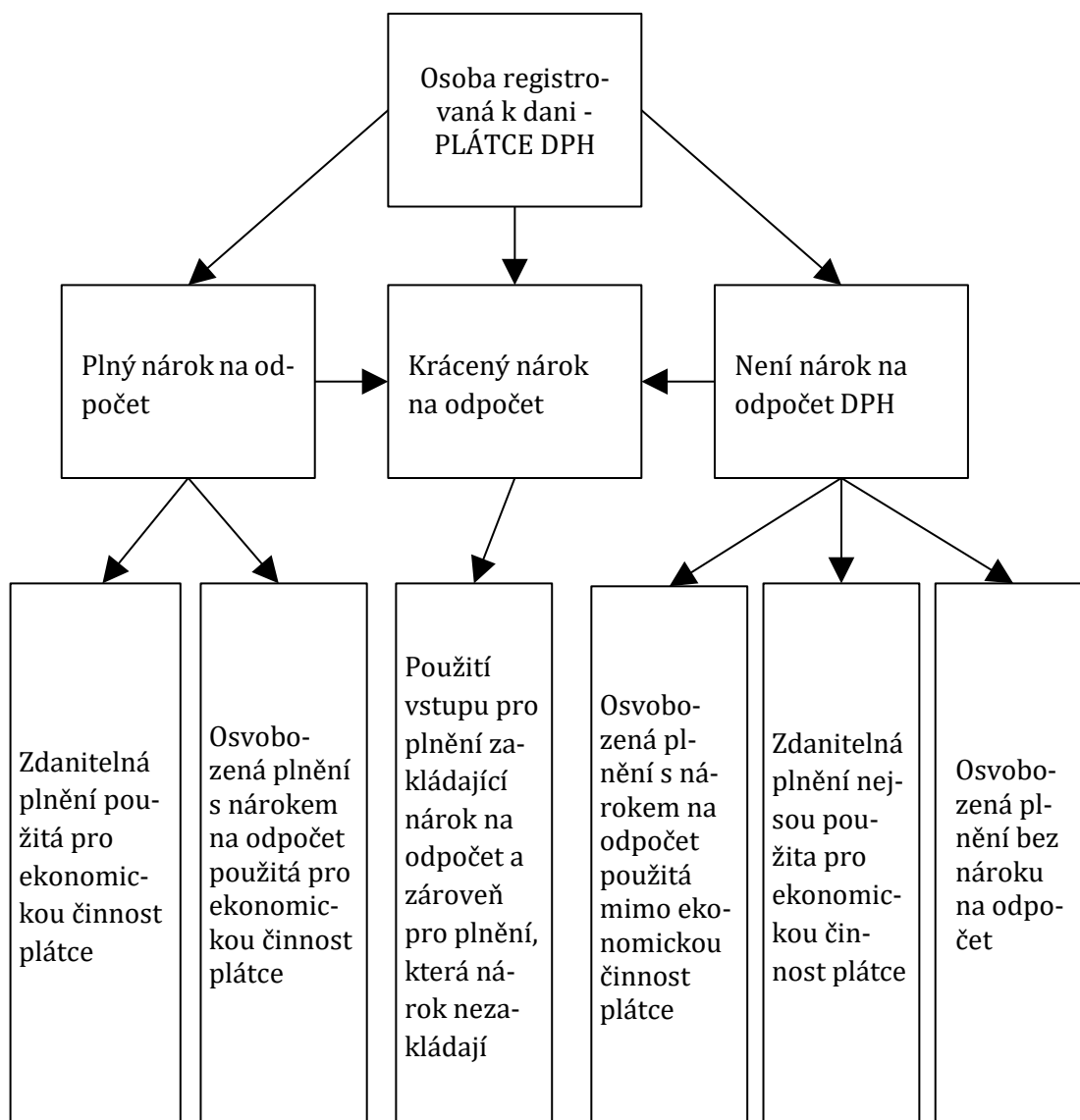
Nárok na odpočet DPH na vstupu závisí na účelu použití daného vstupu, tj. zda je vstup použitý k ekonomické činnosti či nikoliv, a dále zda činnost zakládá nárok na odpočet (Díl 10 Odpočet daně, ZDPH).

Krácení nároku na odpočet

Nárok na odpočet v krácené výši se vypočítá dle § 76 ZDPH. Krácení nárokované částky daně probíhá prostřednictvím zálohového a následně vypořádacího koeficientu. Je třeba vypočítat jeden z těchto koeficientů za kalendářní rok, tj. vypořádací koeficient, který v následujícím roce slouží jakožto koeficient zálohový. Vypočtený koeficient se zaokrouhlí na celé procento nahoru.

$$\text{Koeficient} = \frac{\text{Základy daně (cena bez DPH) a výše uskutečněných osvobozených plnění s nárokem na odpočet (viz § 72 odst. 1) x 100}{\text{Hodnota z čitatele + uskutečněná plnění osvobozená od daně bez nároku}} \quad (5.3)$$

Obrázek 5.1 Aplikace nároku na odpočet u plátce DPH

Zdroj: Zákon o dani z přidané hodnoty

Vypořádací koeficient – při výpočtu koeficientu je třeba zjistit, která plnění se do něj nezapočítají. Např. se jedná o prodej dlouhodobého majetku, pokud tento majetek plátce používal pro své ekonomické činnosti, příležitostné finanční služby, dodání a nájem nemovité věci (doplňková činnost). Může být uváděn procentem, nebo desetinným číslem. Údaj vyjadřuje podíl výstupů (uskutečněných plnění) s nárokem na odpočet ze všech uskutečněných výstupů (plnění) za rok. Např. Vypořádací koeficient ve výši 0,75 nebo 75 % vyjadřuje, že 75 % všech uskutečněných plnění zakládá plátcovi nárok na odpočet. Plátce v tomto případě bude nárokovat 75 % částky DPH určené ke krácení.

Zálohový koeficient – je vypočítán z plnění za celý předchozí kalendářní rok. Jedná se o vypořádací koeficient z předchozího roku, který se v současném roce používá jako koeficient zálohový. Ve zdaňovacích obdobích, kdy lze u vybraných vstupů nárokovat krácenou částku DPH, násobíme částky DPH konkrétních vstupů zálohovým koeficientem.

DPH NA VÝSTUPU – přiznání DPH přijaté od zákazníků v prodejních cenách

Sazby daně – lineární a diferencované sazby mají 3 úrovně: základní **21 %** a snížená **15 %**, 2. snížená **10 %**.

Základní sazba je aplikována v případech zdanitelných plnění, kde se nepoužívají snížené sazby nebo nejsou plnění osvobozena od DPH. Snížené sazby u zboží a služeb – úprava v souladu s regulací v rámci EU, viz Příloha č. 2, 3, 3a zákona o DPH.

Tabulka 5.1 Vývoj sazeb DPH v ČR od zavedení daně

Období	Základní sazba	Snížená sazba	
1. 1. 1993 – 31. 12. 1994	23 %	5 %	
1. 1. 1995 – 30. 4. 2004	22 %	5 %	
1. 5. 2004 – 31. 12. 2007	19 %	5 %	
1. 1. 2008 – 31. 12. 2009	19 %	9 %	
1. 1. 2010 – 31. 12. 2011	20 %	10 %	
1. 1. 2012 – 31. 12. 2012	20 %	14 %	
1. 1. 2013 – 31. 12. 2014	21 %	15 %	
1. 1. 2015	21 %	15 %	10%

Zdroj: Zákon o dani z přidané hodnoty.

Od 1. 1. 2015 snížená sazba 10% např. na léky, očkovací látky, dětskou výživu, bezpečkové mlýnské výrobky, knihy. Důvody aplikace snížené sazby mohou být sociální, kulturně sociální, apod.

Závazné posouzení správce daně přiřazení zdanitelného plnění do správné sazby (na žádost daňového subjektu, editační povinnost správce daně, zpoplatněno).

Režim přenesení daňové povinnosti, tzv. Reverse charge

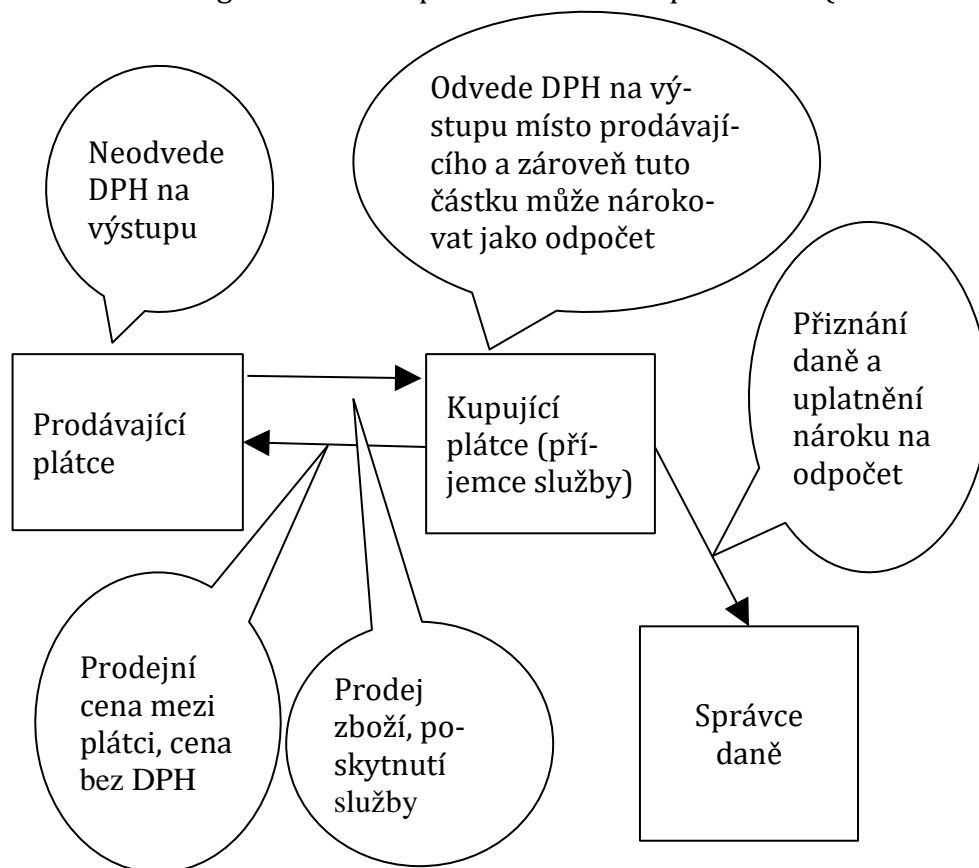
Používání daného režimu upravuje Hlava IV ZDPH, § 92a – 92i. Aplikuje se při vysokém riziku daňového úniku při plnění mezi dvěma plátcí. Postup výpočtu daně je oproti klasickému postupu obrácený. Plátce v daňovém přiznání k DPH uvádí plnění, která proběhla v tomto režimu. Tím je připomenuta povinnost evidence výše plnění a identifikace subjektů, vůči kterým byla uskutečněna.

DPH odvádí příjemce plnění (přizná DPH na výstupu a na vstupu odečte od daňové povinnosti stejnou částku jako je daň na výstupu za toto plnění), tzv. „obrácené platby“.

Režim je trvale používán u stavebních nebo montážních prací, dodání zlata, dodání zboží dle Přílohy 5 zákona o DPH (odpady a šroty z různých materiálů, sběrový papír apod.).

Dočasně je režim používán při dodání zboží z Přílohy 6 zákona o DPH, pokud tak vláda stanoví nařízením, např. u povolenek emise skleníkových plynů, telekomunikačních služeb, mikroprocesorů před jejich zabudováním do výrobků pro konečné spotřebitele, atd. Dočasným použitím je aplikace režimu reverse charge po dobu kratší než 9 měsíců.

Obrázek 5.2 Fungování režimu přenesení daňové povinnosti (Reverse charge)

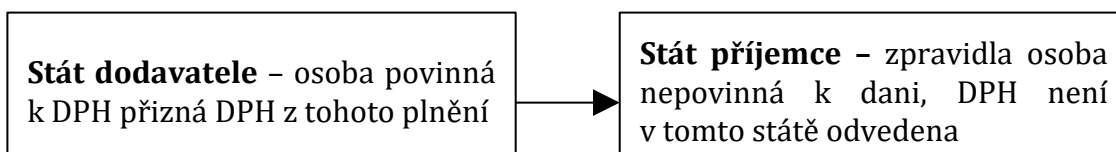
Zdroj: Zákon o dani z přidané hodnoty

Plnění mimo tuzemsko

Plnění uskutečněná mimo tuzemsko jsou zdaňována dvěma možnými způsoby či principy. Důvodem je, aby došlo ke zdanění v případech, kdy se jedná o zdanitelné plnění v konkrétním státě a zároveň, aby plnění nebylo zdaněno ve více státech současně.

- **Princip země původu** - plnění zdaněno ve státě, ze kterého je poskytováno. Použití zejména při prodeji osobám nepovinným k dani (spotřebitelé).

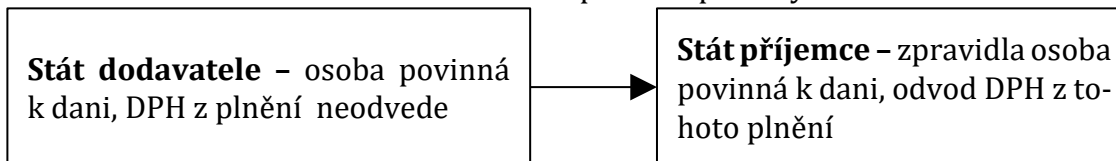
Obrázek 5.3 Princip země původu

Zdroj: Zákon o dani z přidané hodnoty

- **Princip země spotřeby** - plnění zdaněno ve státě, do něhož je plněno a zboží nebo služba budou v tomto státě spotřebovány. Použití je preferováno při prodeji mezi osobami povinnými k dani.

Obrázek 5.4 Princip země spotřeby

Zdroj: Zákon o dani z přidané hodnoty

Zdaňovací období

Měsíční – povinně u skupiny plátců, nespolehlivých plátců, noví plátci, plátci s obratem nad 10 mil. Kč.

Čtvrtletní – obrat za předchozí zdaňovací období do 10 mil. Kč, nejedná se o skupinu, nespolehlivého plátce. Změnu zdaňovacího období je třeba oznámit správci daně do konce ledna příslušného kalendářního roku.

Přiznání k dani

Daňové přiznání se podává do 25. dne následujícího měsíce po uplynutí zdaňovacího období převážně elektronicky. Fyzická osoba, která nepřesáhne za 12 předchozích měsíců obrat 6 mil. Kč, nemá povinnost podávat daňové přiznání elektronicky.

Souhrnné hlášení – povinné při dodání zboží nebo poskytnutí služby do jiného členského státu EU, pouze elektronicky. V dokumentu se uvádí daňové identifikační číslo (DIČ) osoby povinné k dani, kterému je plnění poskytnuté, a výše tohoto plnění.

UKÁZKOVÝ PŘÍKLAD VÝPOČTU DANĚ Z PŘIDANÉ HODNOTY

Příklad 5.2 Vypočtete daňovou povinnost čtvrtletního plátce DPH, který prodává plyšové hračky v ČR, na Slovensku a Ukrajině. Materiál nakupuje v ČR a Německu. Plátce má plný nárok na odpočet.

Vstupy za zdaňovací období (nárok na odpočet)	Základ daně
1. Pořízení plyšové látky od dodavatele, osoby registrované k DPH v Německu	200 000 Kč
2. Nákup nití od plátce DPH v České republice	27 000 Kč
3. Výplň do plyšových hraček od neplátce DPH	35 000 Kč
4. Nákup živých rostlin do reprezentační hračkové místnosti	5 000 Kč
5. Nákup dětských knih	1 200 Kč

Výstupy za zdaňovací období (zdanitelná plnění)	Základ daně
1. Prodej plyšových hraček v tuzemsku plátcí DPH	165 000 Kč
2. Prodej hraček ve vlastní prodejně	80 000 Kč
3. Prodej dětských knih ve vlastní prodejně	100 Kč
4. Prodej plyšových hraček osobě registrované k DPH na Slovensku	100 000 Kč
5. Prodej plyšových hraček osobě podnikající na Ukrajině	100 000 Kč

Řešení

Vstupy za zdaňovací období (nárok na odpočet)	Základ daně	Sazba DPH	Částka DPH
1. Pořízení plyšové látky od dodavatele, osoby registrované k DPH v Německu	200 000 Kč	21%	42 000 Kč
2. Nákup nití od plátce DPH v České republice	27 000 Kč	21%	5 670 Kč
3. Výplň do plyšových hraček od neplátce DPH	35 000 Kč	-	0 Kč
4. Nákup živých rostlin do reprezentační hračkové místnosti	5 000 Kč	15%	750 Kč
5. Nákup dětských knih	1 200 Kč	10%	120 Kč
Vstupy celkem			48 540 Kč

Výstupy plátce za zdaňovací období (uskutečněná zdanitelná plnění)	Základ daně	Sazba DPH	DPH
1. Prodej plyšových hraček v tuzemsku plátcí DPH	165 000 Kč	21%	34 650 Kč
2. Prodej hraček ve vlastní prodejně	80 000 Kč	21%	16 800 Kč
3. Prodej dětských knih ve vlastní prodejně	100 Kč	10%	10 Kč
4. Prodej plyšových hraček osobě registrované k DPH na Slovensku	100 000 Kč	OSVN	0 Kč
5. Prodej plyšových hraček osobě podnikající na Ukrajině (v celním režimu vývoz)	100 000 Kč	OSVN	0 Kč
Viz bod 1 vstupy – přiznání DPH	200 000 Kč	21%	42 000 Kč
Výstupy celkem			93 460 Kč
Vlastní daňová povinnost			44 920 Kč

Poznámka:

OSVN – osvobozené plnění s nárokem na odpočet

5.2 Spotřební daně

Spotřební daně jsou upraveny zákonem č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních (ZSD). V tomto zákoně jsou uvedeny následující spotřební daně vybírané na území České republiky:

- Daň z minerálních olejů (Část třetí, Hlava I, § 44–64).
- Daň z lihu (Část třetí, Hlava II, § 66–79a).
- Daň z piva (Část třetí, Hlava III, § 80–91).
- Daň z vína a meziproductů (Část třetí, Hlava IV, § 92–100b).
- Daň z tabákových výrobků (Část třetí, Hlava V, § 100c – 131).
- Daň ze surového tabáku (Část třetí, Hlava VI, § 131a – 131g).

Základ daně

U všech spotřebních daní se používá základ daně ve fyzických jednotkách. Daň z tabákových výrobků používá u cigaret základ daně ve fyzických jednotkách (pro pevnou část daně) a současně hodnotový základ daně (u procentní části daně), kterým je konečná cena pro spotřebitele za jednotkové balení tabákových výrobků (konečná cena obsahuje i DPH, § 103 ZSD). Tuto cenu navrhuje výrobce nebo dovozce Celnímu úřadu pro Středočeský kraj. Konečná cena pro spotřebitele musí být uvedena na tabákové nálepce.

Jednotkové balení cigaret obsahuje nejméně 20 ks cigaret. Dále je třeba při výpočtu daně sledovat délku tabákových provazců v cigaretě:

- Tabákový provazec do 80 mm včetně = 1 ks cigarety.
- Tabákový provazec 81 mm – 110 mm = 2 ks cigaret.
- Tabákový provazec 111 mm – 140 mm = 3 ks cigaret.
- Každých dalších i započatých 30 mm = další 1 ks cigarety.

Výpočet částky spotřební daně

Základ daně se stanoví ve fyzických jednotkách. Výpočet částky daně:

$$\text{Spotřební daň} = \text{Základ daně} \times \text{Sazba daně} \quad (5.4)$$

Příklad 5.2 Základem daně z lihu je množství lihu vyjádřené v hektolitrech etanolu, zaokrouhlené na dvě desetinná místa. Litr 40% lihoviny obsahuje 0,004 hl čistého lihu.

Výpočet částky spotřební daně u cigaret

Výjimkou jsou cigarety, zde je základ daně stanoven ve fyzických jednotkách i v peněžním vyjádření. Daň z cigaret používá dva typy základu a sazeb daně. Základem daně u cigaret je počet kusů v jedné krabičce a konečná cena pro spotřebitele. Důvodem je aplikace relativní a zároveň pevné sazby daně při výpočtu částky daně z cigaret. Součet obou částek daně je celkovou daní z krabičky cigaret. Přičemž výše součtu se porovnává s minimální částkou daně vypočtenou pomocí minimální sazby daně. Postup je nastíněn v následující tabulce.

Tabulka 5.2 Postup při stanovení částky spotřební daně u cigaret

1. Výpočet daně pevnou sazbou
2. Výpočet daně procentní sazbou
3. Součet obou částek daně (bod 1 + 2)
4. Test minimální částky daně z krabičky cigaret
5. Součet obou částek daně > Minimální částka daně z krabičky cigaret → Spotřební daň z krabičky cigaret odvedena ve výši součtu obou částek daně
6. Součet obou částek daně < Minimální částka daně z krabičky cigaret → Spotřební daň z krabičky cigaret odvedena ve výši minimální částky daně

Zdroj: Zákon o spotřebních daních

Výpočet částky daně použitím pevné sazby (SD_{pev}) a minimální sazby (SD_{min})

$$SD_{pev}, SD_{min} = \text{Počet ks cigaret} \times \text{sazba za 1 ks cigarety} \quad (5.5)$$

Výpočet částky daně použitím procentní sazby z konečné ceny pro spotřebitele (SD_%)

$$SD_{\%} = \text{Konečná cena pro spotřebitele} \times \text{sazba daně v \%} / 100 \quad (5.6)$$

Zdaňovací období

U všech spotřebních daní platí shodné zdaňovací období, tj. kalendářní měsíc.

Plátce – daňové přiznání celnímu úřadu za každou SD samostatně; výjimka – dovoz výrobků a tabákové výrobky.

Daňové přiznání do 25. dne měsíce následujícího po měsíci, v němž vznikla daňová povinnost (daň z lihu – elektronické podání). Daň z tabákových výrobků – objednávka tabákových nálepek má funkci daňového přiznání.

Splatnost daně

Daň z minerálních olejů, z piva, vína a meziproductů – splatnost daně 40 dnů po skončení zdaňovacího období.

Daň z lihu – splatnost 55 dnů po skončení zdaňovacího období. Pěstitelské pálenice: polovina daně – splatnost daně 25 dnů po skončení zdaňovacího období.

Daň z tabákových výrobků – 60 dnů od odebrání tabákových nálepek od pověřeného celního úřadu. Daň je zaplácena použitím tabákové nálepky, tj. jejím nalepením na jednotkové balení cigaret pod průhledný přebal (který bude otevřením krabičky narušen). Cigarety musejí být spotřebitelům prodávány zpravidla za konečnou cenu pro spotřebitele, která je uvedena na tabákové nálepce.

5.3 Energetické daně

Také nazývané “ekologické daně” jsou v ČR upraveny zákonem č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů a zahrnují následující daně:

- Daň ze zemního plynu a dalších plynů.
- Daň z elektřiny.
- Daň z pevných paliv.

Základem daně je množství daného produktu (média) ve fyzických jednotkách. Plátce má povinnost daň přiznat a zaplatit ke dni dodání produktu (média). Zdaňovacími obdobími všech energetických daní je kalendářní měsíc. Daňové přiznání musí být podáno do 25. dne po skončení zdaňovacího období. K tomuto datu je nutné daň zaplatit. Evidenci účetních dokladů vztahujících se k předmětu daně je nutné uchovávat po dobu 10 let.

Produkty, které jsou předmětem energetických daní, jsou podobně jako u spotřebních daní označeny kódy nomenklatury Harmonizovaného celního sazebníku.

Výpočet energetických daní

Základ daně ve fyzických jednotkách se vynásobí sazbou daně v Kč za fyzickou jednotku.

Plátce daně

- Dodavatel produktu (média) konečnému spotřebiteli.
- Provozovatel distribuční nebo přenosové soustavy apod.

Daň ze zemního plynu a některých dalších plynů

Předmět daně a sazba daně

- Plyny určené pro pohon motorů – zemní plyn sazba 34,20 Kč/MWh, ostatní plyny 264,80 Kč/MWh.
- Další použití plynů, např. stacionární motory, pro stroje používané na stavbách.
- Plyny pro výrobu tepla – 30,60 Kč/MWh.

Daň z pevných paliv

Předmět daně a sazba daně

- Pevná paliva: Černé uhlí, hnědé uhlí, brikety, koks, rašelina apod.
- Základem daně je množství pevných paliv v gigajoulech (GJ) spalného tepla v původním vzorku.
- Sazba daně: 8,50 Kč/GJ spalného tepla, které zjistí akreditovaná laboratoř. Pokud spalné teplo nelze prokázat, stanoví se ve výši 33 GJ na tunu pevných paliv.

Daň z elektřiny

Předmět daně a sazba daně

- Elektřina v megawatthodinách (MWh), sazba daně činí 28,30 Kč za 1 MWh.

5.4 Silniční daň

Podle metodiky OECD je silniční daň zařazena mezi selektivní daně ze spotřeby či užívání vybraných výrobků. Pravidla k výběru této daně jsou uvedena v zákoně č. 16/1993 Sb., o dani silniční (ZDS). V ČR je touto daní zatíženo používání motorových vozidel k samostatné výdělečné činnosti (podnikání). Vozidla nad 3,5 tuny jsou předmětem daně bez ohledu na použití v podnikání, ale daň silniční je vyměřena jen v případě, že jsou využívána k samostatné výdělečné činnosti. Vozidla nad 12 tun jsou nejen předmětem daně, ale i zdaněny bez ohledu na použití v podnikání. V případě, že vozidlo s povolenou hmotností nad 12 tun není používáno k samostatné výdělečné činnosti, částka daně za zdaňovací období je nižší než v případě jeho používání, k nalezení v § 6 ZDS.

Daňové příjmy plynou do Státního fondu dopravní infrastruktury (SFDI), u této daně se setkáváme s výraznější účelovostí použití příjmů z této daně, kterými je financována např. údržba, opravy a výstavba silniční sítě.

Poplatník silniční daně

- FO či PO – provozovatel vozidla, který je uveden v technickém průkazu.
- Uživatel vozidla pokud provozovatel je odhlášen nebo zemřel.
- Zaměstnavatel, pokud k vlastní činnosti využívá vozidla zaměstnance či zaměstnanců.
- Organizační složka osoby se sídlem nebo trvalým pobytem v zahraničí.
- Více poplatníků jednoho vozidla platí daň společně a nerozdílně.

Vynětí z předmětu daně

- Speciální vozidla – zemědělské, lesnické traktory a jejich přípojná vozidla; speciální pásové automobily, pojízdné pracovní stroje.
- Vozidla se zvláštní registrační značkou.
- Vozidla používaná veřejně prospěšnými poplatníky DPPPO v souladu s jejich posláním.

Předmět daně

- Vozidla motorová a přípojná – registrovaná a provozovaná v ČR.
- Do celkové hmotnosti vozidla 3,5 t používaná k podnikání.
- Nad 3,5 t bez ohledu na použití v podnikání – do 12 t se daň nevybírání, pokud vozidlo není použito v podnikání nebo je výcvikové.
- Nad 12 t je daň vybírána bez ohledu na podnikání.

Osvobození od daně

- Jednostopá vozidla.
- Vozidla se třemi koly.
- Vozidla na elektrický pohon, hybridní pohon, na LPG, stlačený zemní plyn nebo E85 (Etanol 85% + Natural 95 15%).
- Veřejný zájem: Policie, požární ochrana, sanitky, důlní a horská záchranná služba, poruchová služba, vozidla ozbrojených sil, diplomatických misí, konzulárních úřadů, osobní přeprava na vnitrostátních linkách, vozidla pro úpravu silnic.

Základ daně

Ve fyzických jednotkách (viz technický průkaz vozidla):

- OSOBNÍ AUTOMOBILY (max. 9 osob vč. řidiče, do 3,5 t) – zdvihový objem válců v motoru v cm³.
- OSTATNÍ VOZIDLA – nejvyšší povolená hmotnost v tunách a počet náprav.
- NÁVĚSY – součet nejvyšších povolených zatížení náprav v tunách a počet náprav.

Sazby daně

Roční pevné (v Kč), diferencované podle druhu vozidla:

- Sazby daně pro osobní vozidla.
- Sazby daně pro ostatní vozidla a návěsy.
- Snížení sazby – vozidla pro zemědělskou výrobu; vozidla poprvé registrovaná (nová vozidla, do 108 měsíců po 1. registraci); užitková, která nejsou používaná k podnikání (od 3,5 t do 12 tun).

- Zvýšení sazby – ekologické důvody – vozidla poprvé registrovaná před datem 31. 12. 1989 (zvýšení o 25 %).
- Modifikované sazby daně – v případě, kdy zaměstnanec použije vlastní osobní vozidlo na pracovní cestu nařízenou zaměstnavatelem, je nezbytné zaplatit za toto období silniční daň. Poplatníkem daně je zaměstnavatel. U různých vozidel může zaměstnavatel uplatňovat různé modifikované sazby. Výběr jedné varianty modifikované sazby pro jedno vozidlo nelze v průběhu zdaňovacího období měnit.

Modifikované sazby daně jsou následující:

- 1/12 roční sazby daně za každý měsíc, ve kterém se pracovní cesty uskutečnily bez ohledu na délku jejich trvání.
- 25 Kč za každý den použití osobního automobilu zaměstnance pro služební účely.

Slevy na dani

Relativní sleva, která podporuje omezení nákladní silniční přepravy, se váže na počet jízd nákladních vozidel při přepravě zboží v rámci kombinované dopravy (silnice – železnice – vnitrozemská vodní doprava). Jedna započitatelná jízda je taková, při níž úsek po železnici nebo vnitrozemské vodní cestě musí přesahovat 100 km vzdušnou čarou, počátek nebo konec cesty tvoří přeprava po pozemní komunikaci. Pro vozidlo, které slouží výlučně pro přepravu zboží kombinovanou dopravou, činí sleva silniční daně 100 %. Pro uplatnění slevy je třeba doložit přepravní doklady včetně potvrzení z překladiště, železniční stanice nebo přístavu.

Počet jízd v kombinované dopravě	Výše slevy
• 31–60 jízd	25 % daně
• 61–90 jízd	50 % daně
• 91–120 jízd	75 % daně
• nad 121 jízd	90 % daně

Daňová povinnost

Daňová povinnost vzniká v měsíci, v němž je vozidlo poprvé použito k podnikání. Zánik daňové povinnosti se může vázat např. na změnu poplatníka, prodej vozidla, přerušování či ukončení používání vozidla k samostatné činnosti nebo ukončení samostatné činnosti apod.

Dochází-li v průběhu zdaňovacího období ke změnám v používání vozidel k samostatné činnosti, např. zařazení či vyřazení vozidla, pak je třeba částku daně vypočítat ve výši 1/12 sazby daně za každý měsíc používání konkrétního vozidla a tuto částku násobit počtem měsíců trvání daňové povinnosti (používání vozidla k samostatné činnosti).

Poznámka:

Částky daně, slevy na dani, zálohy na daň zaokrouhluje na celé Kč nahoru.

Zálohy na daň

Poplatník hradí v průběhu zdaňovacího období zálohy na daň. Rozhodným obdobím pro výpočet zálohy je kalendářní čtvrtletí, u zálohy splatné do 15. prosince jsou rozhodným obdobím měsíce říjen a listopad. Zálohu za měsíc prosinec neplatíme samostatně, úhrada společně s DP ve lhůtě pro podání daňového přiznání (DP). Za vozidla osvobozená od daně se zálohy neplatí.

Zálohy na daň jsou splatné:

- do 15. dubna, ve výši 3/12 roční sazby daně za uplynulé čtvrtletí,
- do 15. července, ve výši 3/12 roční sazby daně za uplynulé čtvrtletí,
- do 15. října, ve výši 3/12 roční sazby daně za uplynulé čtvrtletí,
- do 15. prosince, ve výši 2/12 roční sazby daně za uplynulé měsíce říjen a listopad.

Zdaňovací období a přiznání daně

Zdaňovacím obdobím je pro všechny poplatníky daně kalendářní rok. Daňové přiznání se podává ve lhůtě od 1. ledna do 31. ledna následujícího roku po skončení zdaňovacího období. V II. oddíle daňového přiznání se vyplňují jednotlivá vozidla používaná k samostatné činnosti (včetně registračních značek a dalších údajů z technického průkazu vozidla). Částka daně je vypočtena pro každé vozidlo samostatně. Ve III. oddíle daňového přiznání součtem částek daně za každé vozidlo se zjistí celková výše daně pro všechna vozidla provozovatele.

Tabulka 5.3 Postup výpočtu zálohy daně silniční

Postup výpočtu	Komentář
Roční sazba daně pro konkrétní vozidlo	Zákon o dani silniční, § 6 Sazby daně
Výpočet zálohy za 1 měsíc	Roční sazba daně / 12 = 1/12 roční sazby daně pro konkrétní vozidlo
Záloha za čtvrtletí	1/12 roční sazby daně pro konkrétní vozidlo x počet měsíců používání vozidla k samostatné výdělečné činnosti
Výše zálohy za všechna vozidla poplatníka používaná ve vybraném čtvrtletí	Součet záloh za všechna vozidla pro daně čtvrtletí

Zdroj: Zákon o dani silniční

Tabulka 5.4 Postup výpočtu částky daně za zdaňovací období

Postup výpočtu	Komentář
Roční sazba daně pro konkrétní vozidlo	Zákon o dani silniční, § 6 Sazby daně
Úprava roční sazby daně	Snížení nebo zvýšení roční sazby daně podle zákona o dani silniční, § 6 Sazby daně
Upravená roční sazba daně přepočtená na 1 měsíc	Upravená roční sazba daně / 12
Počet měsíců daňové povinnosti (vozidlo podléhá silniční dani)	Podle skutečného stavu; podle počtu měsíců zařazení vozidla do obchodního majetku
Částka daně v Kč	1/12 upravené roční sazby daně x počet měsíců trvání daňové povinnosti
Sleva na dani	Vozidlo v kombinované přepravě, výše slevy dle § 12 zákona o dani silniční
Částka daně po slevě pro konkrétní vozidlo	Částka daně v Kč – (minus) Sleva na dani
Celková výše daně silniční	Součet částek daně za všechna vozidla poplatníka
Zaplacené zálohy za uplynulá čtvrtletí zdaňovacího období	Součet záloh za všechna čtvrtletí a všechna vozidla
Přeplatek či nedoplatek daně silniční	Celková výše daně silniční – (minus) zálohy

Zdroj: Zákon o dani silniční

Částka daně je splatná poslední den lhůty pro podání daňového přiznání, tj. k 31. 1. následujícího kalendářního roku.

UKÁZKOVÝ PŘÍKLAD VÝPOČTU DANĚ SILNIČNÍ

Příklad 5.3 Vypočtete silniční daň pro návěs se dvěma nápravami, součet nejvyšších povolených hmotností na nápravy činí 4 tuny. Vozidlo je zaregistrováno k silniční dani 10. 4. a je používáno do konce zdaňovacího období.

Řešení

Roční sazba daně činí 4 800 Kč. Jedná se o částku, kterou by poplatník zaplatil při používání vozidla po celé zdaňovací období.

Úprava roční sazby daně na 9 měsíců: $(4\ 800 \setminus 12) \times 9 = 3\ 600$ Kč

Klíčové pojmy

Pojmy v českém jazyce

Daň z přidané hodnoty
Spotřební daně
Daň z minerálních olejů
Daň z lihu
Daň z piva
Daň z vína a meziproductů
Daň z tabákových výrobků
Daň ze surového tabáku
Daně energetické
Daň ze zemního plynu a některých dalších plynů
Daň z pevných paliv
Daň z elektřiny
Silniční daň

Pojmy v anglickém jazyce (English terms)

Value Added Tax
Excise taxes
Tax on mineral oils
Tax on alcohol
Tax on beer
Tax on wine and intermediate products
Tax on tobacco products
Tax on raw tobacco
Energy taxes
Tax on natural gas and some other gases
Tax on fossil fuels
Electricity tax
Road tax

6 Daně v ekonomickém pojetí

Citace:

„Finanční vzdělání je nutné k tomu, abyste peníze, které vyděláte v zaměstnání, změnili v celoživotní bohatství a finanční jistotu.“

Robert T. Kiyosaki

Cíle kapitoly

- Charakteristika plateb, které mají charakter daně.
- Postupy výpočtu konkrétních plateb.
- Zdravotní pojištění ve vztahu k studiu.

Širší pojetí daňových plateb, plynoucích do veřejných rozpočtů zahrnuje platby, které se nenazývají přímo daněmi, ale mají charakter daní. Mezi takové platby patří cla a tzv. „quazi daně“, tj. veřejné zdravotní pojištění, sociální zabezpečení a státní politika zaměstnanosti.

6.1 Dvozní cla

V České republice i v Evropské unii se setkáváme s dovozními cly, která mají sloužit k ochraně trhu na daném území. Na straně vývozu nejsou uvalena cla, respektive vývozní cla nejsou vybírána. Budeme se proto věnovat dovoznímu clu. Cla spravují celní orgány, kterými jsou Celní úřady a Celní ředitelství. Při výběru cla se tyto orgány řídí předpisy Evropské unie, přičemž hlavním právním předpisem je Celní Kodex Společenství.

Předmět cla

Předmětem cla je dovážené zboží ze států, které nejsou členy EU, jedná se o tzv. třetí země. Zbožím se rozumí hmotné movité věci a elektrická energie. Pohyb zboží uvnitř EU nepodléhá clu ani celnímu dohledu.

Sazby pro výpočet cla

Dovozní cla jsou vyměřována z hodnoty dovezeného zboží, sazby cla jsou relativní (v procentech), diferencované podle druhu zboží. Sazby cla jsou shodné pro všechny státy Evropské unie a jsou k dispozici v Harmonizovaném celním sazebníku. Zboží je zařazeno do skupin např. podle podobnosti složení nebo původu a tyto skupiny mají přiděleny kódy.

Základ pro výpočet cla

Základem pro výpočet cla je skutečně placená cena zboží nebo cena, která má být zaplacená (fakturovaná cena) v Kč včetně souvisejících nákladů (výdajů), tzv. Celní hodnota.

Související náklady (výdaje) mohou obsahovat náklady vynaložené v zahraničí:

- náklady na zprostředkování;
- cena nádob a obalů;
- licence;
- doprava na hranice EU;
- pojištění v zahraničí apod.

Výpočet a splatnost cla

Clo musí zaplatit dovozce jen při zařazení zboží do vybraných celních režimů. Např. zboží zařazené v ČR do celního režimu "tranzit" nepodléhá na našem území dovoznímu clo.

Základní postup výpočtu cla v celním režimu "volný oběh", kdy se předpokládá, že zboží bude na našem území spotřebováno, je následující:

$$\text{Clo} = \text{Celní hodnota zboží} \times \text{sazba cla (\%)} / 100 \quad (6.1)$$

V jiných celních režimech nemusí být postup výpočtu cla shodný.

Splatnost cla do 10 dnů od jejich sdělení celním úřadem nebo od doručení rozhodnutí o vyměření cla. Je-li clo vyměřeno, vzniká celní dluh, který musí být uhrazen nebo zajištěn celní jistinou před propuštěním zboží do celního režimu "volný oběh".

6.2 Sociální pojištění

Sociálním pojištěním rozumíme v podstatě quasi daně, tj. sociální zabezpečení včetně státní politiky zaměstnanosti a veřejné zdravotní pojištění.

Platby občanů na sociální pojištění mají charakter daní, jedná se také o povinné, zákonem stanovené platby. Oproti většině daní lze u těchto plateb pozorovat silnější aspekty účelovosti a ekvivalence.

6.2.1 Sociální zabezpečení a státní politika zaměstnanosti

Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (ZSZ), ve znění pozdějších předpisů upravuje pravidla pro aplikaci sociálního zabezpečení v České republice. Tento zákon upravuje organizační uspořádání sociálního zabezpečení, působnost České správy sociálního zabezpečení, okresních správ sociálního zabezpečení a orgánů státní správy v sociálním zabezpečení a k výběru příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, úkoly občanů a zaměstnavatelů při provádění sociálního zabezpečení a řízení ve věcech důchodového pojištění a důchodového zabezpečení, včetně řízení ve věcech pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, státní sociální podpory, pomoci v hmotné nouzi a sociální péče a ve věcech osob zdravotně znevýhodněných.

Dalším zákonem, který se vztahuje na sociální zabezpečení je zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (ZPSZ). Tento zákon upravuje pojistné na sociální zabezpečení, které zahrnuje pojistné na důchodové pojištění a pojistné na nemocenské pojištění, a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti.

Pojistné včetně penále, přírážky k pojistnému na sociální zabezpečení a pokuty jsou příjmem státního rozpočtu. Pojistné na důchodové pojištění se vede na samostatném účtu státního rozpočtu a v zákonu o státním rozpočtu se uvádí jako samostatná položka příjmů státního rozpočtu.

Sociální zabezpečení lze rozdělit na tři dílčí subsystémy:

- Nemocenské pojištění.
- Důchodové pojištění.
- Státní politika zaměstnanosti.

Činnosti orgánů sociálního zabezpečení

Orgány sociálního zabezpečení jsou vyjmenovány v kapitole 1. V návaznosti na výše uvedené jsou u stěžejních orgánů sociálního zabezpečení uvedeny činnosti, které vykonávají a mají pravomoc v nich rozhodovat podle ZSZ, § 3 a následující.

- **Ministerstvo práce a sociálních věcí** – nejvyšší orgán sociálního zabezpečení, řídí a kontroluje výkon státní správy v sociálním zabezpečení, zajišťuje úkoly vyplývající z mezinárodních smluv v sociálním zabezpečení a úkoly související s dalším rozvojem sociálního zabezpečení (viz § 4 ZSZ).

- **Česká správa sociálního zabezpečení** – rozhoduje o právech a povinnostech občanů a zaměstnavatelů v oblasti sociálního zabezpečení, kontroluje okresní správy sociálního zabezpečení, jakožto podřízených orgánů, posuzuje zdravotní stav občanů, vede registr pojištěnců důchodového pojištění, vyřizuje odvolání proti rozhodnutím okresních správ apod. (viz § 5 ZSZ).
- **Okresní správy sociálního zabezpečení** – vybírají a rozhodují o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti včetně záloh, posuzují zdravotní stav občanů a jejich pracovní schopnost, rozhodují o výši penále a přírážce k pojistnému, o pokutách zaměstnavatelů a osob samostatně výdělečně činných při neplnění povinnosti, které se vážou k pojistnému, o zřízení zástavního práva při dluhu na pojistném a další (viz § 6 ZSZ).

Účast na sociálním zabezpečení

Zdanitelný příjem podmiňuje účast na sociálním zabezpečení. Nedosahuje-li občan zdanitelného příjmu, neúčastní se sociálního pojištění. Počet účastníků i z tohoto důvodu nižší než u zdravotního pojištění. Kdo se zde účastní, musí do systému přispívat a má nárok čerpat dávky sociálního zabezpečení.

Zdanitelné příjmy, které **zakládají** účast na pojistném:

- Zdanitelné příjmy ze závislé činnosti (dle § 6 zákona o daních z příjmů, které nejsou od daně z příjmů osvobozeny nebo vyňaty z předmětu daně).
- Zdanitelné příjmy ze samostatné činnosti (dle § 7 zákona o daních z příjmů, které nejsou od daně z příjmů osvobozeny nebo vyňaty z předmětu daně).

Příjmy, které naopak **nezakládají** účast na pojistném:

- Příjmy vyňaté ze základu daně z příjmů FO.
- Příjmy osvobozené od daně z příjmů FO.
- Příjmy z kapitálového majetku.
- Příjmy z nájmu.
- Ostatní příjmy.

Poplatníci sociálního pojištění

- **Zaměstnavatelé** jsou poplatníky pojistného na nemocenské pojištění, pojistného na důchodové pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

-
- **Zaměstnanci** jsou poplatníky pojistného na důchodové pojištění, jde-li o zaměstnance, kteří jsou účastni důchodového pojištění a zároveň jsou účastni nemocenského pojištění. Neúčastní se státní politiky zaměstnanosti.
 - **Osoby samostatně výdělečně činné** (OSVČ včetně spolupracujících osob) jsou povinny platit pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti, pokud jsou účastny důchodového pojištění, též zálohy na pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti. Účast na nemocenském pojištění je pro osoby samostatně výdělečně činné dobrovolná. Pokud se přihlásí k účasti na nemocenském pojištění, jsou povinny platit pojistné na nemocenské pojištění.⁵
 - **Osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění** jsou za dobu dobrovolné účasti na důchodovém pojištění povinny platit pojistné na důchodové pojištění.
 - **Zahraniční zaměstnanci** jsou za dobu dobrovolné účasti na nemocenském pojištění povinni platit pojistné na nemocenské pojištění.⁶

Plátcí pojistného sociálního zabezpečení

- Zaměstnavatelé jsou plátcí pojistného za zaměstnance.
- Osoby samostatně výdělečně činné a spolupracující osoby.
- Osoby dobrovolně účastné důchodového pojištění.
- Zahraniční osoby.

Rozhodné období

Rozhodným obdobím rozumíme dobu, za kterou se pojistné vypočítává. U zaměstnanců a zaměstnavatelů je rozhodným obdobím kalendářní měsíc. Obdobně platí u osob dobrovolně účastných důchodového pojištění a zahraničních zaměstnanců. Rozhodným obdobím, z něhož se zjišťuje maximální vyměřovací základ, je kalendářní rok.

⁵ Kdo se považuje za osobu samostatně výdělečně činnou a kdy se samostatná výdělečná činnost považuje za hlavní samostatnou výdělečnou činnost a za vedlejší samostatnou výdělečnou činnost, stanoví zákon o důchodovém pojištění.

⁶ Zahraničním zaměstnancem se rozumí zaměstnanec zaměstnavatele, jehož sídlo je na území státu, s nímž Česká republika neuzavřela mezinárodní smlouvu o sociálním zabezpečení, je-li činný v České republice ve prospěch tohoto zaměstnavatele.

Osoby samostatně výdělečně činné vypočítají pojistné za kalendářní rok, přičemž jsou většinou povinny platit měsíčně zálohy na pojistné.⁷ Rozhodným obdobím pro výpočet záloh na pojistné u osob samostatně výdělečně činných je kalendářní měsíc.

Po skončení rozhodného období musejí OSVČ podat Přehled o příjmech a výdajích ve lhůtě do 1 měsíce po skončení lhůty pro podání daňového přiznání k dani z příjmů.

Např. Je-li lhůta pro podání daňového přiznání k dani z příjmů do 1. 4., pak lhůta pro podání přehledu do 1. 5.

Vyměřovací základy

- **Zaměstnanec:** započitatelné příjmy (hrubá mzda) za rozhodné období (měsíc); maximálním vyměřovacím základem zaměstnance pro placení pojistného je částka ve výši čtyřicetiosminásobku průměrné mzdy.
- **Zaměstnavatel:** úhrn vyměřovacích základů jeho zaměstnanců; do vyměřovacího základu zaměstnavatele se nezahrnuje částka, která přesahuje maximální vyměřovací základ zaměstnance a z níž zaměstnanec neplatí v kalendářním roce pojistné.
- **OSVČ a spolupracující osoba:** 50 % dílčího daňového základu ze samostatné činnosti (dle § 7 zákona o daních z příjmů) upraveného o částky zvyšující nebo snižující příjmy a výdaje (zisk po úpravě, § 23 zákona o daních z příjmů – úprava výsledku hospodaření nebo rozdílu příjmů a výdajů na základ daně). Maximálním vyměřovacím základem osoby samostatně výdělečně činné pro pojistné na důchodové pojištění a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti je částka ve výši čtyřicetiosminásobku průměrné mzdy. Zálohy na pojistné se vypočítají z měsíčního vyměřovacího základu (podrobněji § 14 zákona č. 589/1992 Sb., ZPSZ). Zálohy na pojistné není povinna platit osoba samostatně výdělečně činná, která je účastna důchodového pojištění též jako zaměstnanec a v zaměstnání dosáhla maximálního vyměřovacího základu zaměstnance (podrobněji § 15a ZPSZ).
- **Osoba dobrovolně účastná důchodového pojištění:** vyměřovacím základem pro pojistné na důchodové pojištění je částka, kterou si určí, nejméně však částka ve výši jedné čtvrtiny průměrné mzdy platné v kalendářním roce, ve kterém se pojistné na důchodové pojištění platí.
- **Zahraniční zaměstnanec:** vyměřovacím základem pro pojistné na nemoenské pojištění je částka, kterou si určí, nejméně však částka ve výši jedné

⁷ Pravidla pro placení měsíčních záloh jsou odlišná podle toho, zda osoby samostatně výdělečně činné mají samostatnou výdělečnou činnost jako činnost hlavní nebo činnost vedlejší podle § 9 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.

čtvrtiny průměrné mzdy platné v kalendářním roce, ve kterém se pojistné na důchodové pojištění platí nebo ve výši dvojnásobku částky rozhodné podle předpisů o nemocenském pojištění pro účast zaměstnanců na nemocenském pojištění.

Sazby pojistného

- **Zaměstnavatel:** sazba pojistného 25 % z vyměřovacího základu, z toho 2,3 % na nemocenské pojištění, 21,5 % na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti.
- **Zaměstnanec:** sazba pojistného 6,5 % z vyměřovacího základu.
- **Osoba samostatně výdělečně činná (včetně spolupracující osoby):** sazba pojistného činí 29,2 % z vyměřovacího základu, z toho 28 % na důchodové pojištění a 1,2 % na státní politiku zaměstnanosti, jde-li o osobu samostatně výdělečně činnou účastnou důchodového pojištění. Při dobrovolné účasti na nemocenském pojištění činí sazba pojistného na toto pojištění 2,3 % z vyměřovacího základu.
- **Osoba dobrovolně účastná na důchodovém pojištění:** sazba pojistného činí 28 % z vyměřovacího základu.
- **Zahraniční zaměstnanec:** sazba pojistného je 2,3 % z vyměřovacího základu.

Pojistné za rozhodné období

Částky pojistného se vypočítají z vyměřovacího základu prostřednictvím relativních sazeb pojistného. Pojistné se zaokrouhuje na celé koruny směrem nahoru.

Výpočet pojistného:

$$\text{Pojistné} = \text{vyměřovací základ v Kč} \times \text{sazba pojistného v \%} / 100 \quad (6.2)$$

Úhrada pojistného a záloh na pojistné:

- **Zaměstnanci** je pojistné sraženo z hrubé mzdy zaměstnavatelem, který má povinnost sražené pojistné odvést správě sociálního zabezpečení.
- **Zaměstnavatel** má dále povinnost platit pojistné za své zaměstnance v rámci svých výdajů. Výdaj na sociální zabezpečení a státní politiku zaměstnanosti je pro zaměstnavatele daňově uznatelným výdajem po jeho zaplacení, které musí být uskutečněno nejpozději do 20. ledna následujícího roku. Pojistné sražené zaměstnancům společně s pojistným, které je výdajem zaměstnavatele, musí být uhrazeno od 1. do 20. dne následujícího měsíce.

- **Osoba samostatně výdělečně činná** a spolupracující osoba - záloha na pojistné musí být zaplácena od 1. do 20. dne následujícího kalendářního měsíce. Např. Pokud by platba zálohy na pojistné důchodového pojištění byla připsána na účet správy sociálního zabezpečení po 20. dni následujícího kalendářního měsíce, bylo by počítáno penále ve výši 0,05 % dlužné částky pojistného za každý den prodlení. Doplatek pojistného je nutné uhradit do 8 dnů po podání Přehledu. Nová výše pojistného se projeví po podání Přehledu.
- **Osoba dobrovolně účastna důchodového pojištění** výši pojistného si tato osoba stanoví sama, je předepsána minimální výše měsíčního pojistného ve výši jedné čtvrtiny průměrné mzdy. Měsíčně je pojistné hrazeno na účet příslušné správy sociálního zabezpečení. Splatnost pojistného je od 1. do 20. dne následujícího měsíce. Pokud pominou důvody dobrovolné účasti na pojištění, je třeba podat správě sociálního zabezpečení písemnou odhlášku z důchodového pojištění.
- **Zahraniční zaměstnanec**, který je účasten nemocenského pojištění, je povinen platit pojistné na nemocenské pojištění na účet příslušné okresní správy sociálního zabezpečení. Splatnost pojistného je shodná s osobou dobrovolně účastnou důchodového pojištění.

Spolupracující osoba a sociální zabezpečení

V případě sociálního zabezpečení musí na předepsaném tiskopise spolupracující osoba oznámit Správě sociálního zabezpečení zahájení či opětovné zahájení spolupráce do 8 dnů po skončení měsíce zahájení činnosti. Pokud spolupracující osoba tuto oznamovací povinnost nesplní, hrozí jí pokuta až do výše 20 000 Kč. Formulář je třeba podat, přestože spolupracující osoba podala Přehled o příjmech a výdajích. Podáním Přehledu není oznamovací povinnost splněna. Bude-li pro spolupracující osoby tato činnost vedlejší činností, mohou být platby pojistného na sociální zabezpečení nižší než v případě, kdy spolupráce je činností hlavní. Při vedlejší činnosti nemusí být splněn minimální vyměřovací základ.

Dávky z pojistného sociálního zabezpečení

Na příjmy z pojistného navazuje systém dávek vyplácených pojištěncům:

Nemocenské pojištění: příjmy z pojistného umožňují vyplácet dávky v nemoci, peněžitou pomoc v mateřství, podporu při ošetřování člena rodiny, apod.

Důchodové pojištění: dávky jsou vypláceny v podobě starobních, invalidních, pozůstalostních (vdovských, vdoveckých a sirotčích) důchodů.

Státní politika zaměstnanosti: Příjmy z pojistného jsou použity zejména na peněžitou podporu v nezaměstnanosti, podporu tvorby nových pracovních míst apod.

6.2.2 Veřejné zdravotní pojištění

Účast na veřejném zdravotním pojištění je stanovena zákonem č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů a zákonem č. 592/1992 Sb., o pojistném na veřejné zdravotní pojištění.

Oblast fungování zdravotních pojišťoven upravují zákony:

- Zákon č. 551/1991 Sb., o všeobecné zdravotní pojišťovně České republiky upravuje činnost Všeobecné zdravotní pojišťovny.
- Zákon č. 280/1992 Sb., o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách upravuje vznik, činnost a zánik resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťoven (dále jen „zaměstnanecká pojišťovna“) a jejich vztah k Všeobecné zdravotní pojišťovně ČR.

Na základně veřejného zdravotního pojištění je plně nebo částečně hrazena poskytnutá zdravotní péče s cílem zlepšení nebo zachování zdravotního stavu pojištěnce. Výběr pojistného i plnění ze zdravotního pojištění zajišťují zdravotní pojišťovny. (Červinka, 2015)

Činnost orgánů veřejného zdravotního pojištění

Všeobecná zdravotní pojišťovna (VZP) zaujímá výsadní postavení mezi zdravotními pojišťovnami. Spravuje zvláštní účet všeobecného zdravotního pojištění k financování hrazených zdravotních služeb (přerozdělování pojistného a dalších příjmů vybraných jednotlivými zdravotními pojišťovnami).

Ostatní zdravotní pojišťovny, tzv. zaměstnanecké pojišťovny, získávají licenci na svoji činnost u Ministerstva zdravotnictví. Zaměstnanecké pojišťovny musí splnit určité podmínky jako je například složení kauce v určité výši. Pravidla pro činnosti zaměstnaneckých pojišťoven se příliš neliší od pravidel činnosti VZP.

Povinností každé zdravotní pojišťovny včetně VZP je zajistit svým pojištěncům poskytování hrazených služeb, včetně jejich místní a časové dostupnosti. Tuto povinnost plní pojišťovna prostřednictvím poskytovatelů (zdravotních zařízení). S těmito poskytovateli pojišťovna uzavírá smlouvu o poskytování a úhradě hrazených služeb. Zdravotní pojišťovny jsou povinny uhradit poskytovatelům platby za poskytnuté služby ve lhůtách sjednaných ve smlouvách. Svým pojištěncům jsou jednotlivé zdravotní pojišťovny povinny zajistit místní dostupnost hrazených služeb a časovou dostupnost hrazených služeb. Dále jsou pojišťovny povinny svým pojištěncům vydat průkaz pojištěnce. Zdravotní pojišťovny vedou také seznam smluvních poskytovatelů.

Účast na zdravotním pojištění

V ČR je zdravotní pojištění povinné:

- pro veškeré osoby s trvalým pobytem na území ČR (bez ohledu na občanství),
- pro osoby, které nemají trvalý pobyt na území ČR, ale jsou zaměstnány u zaměstnavatele, který má sídlo nebo trvalý pobyt na území ČR.

Ze zdravotního pojištění jsou vyňaty:

- osoby, vykonávající nelegální práci na území ČR dle § 5 písmeno e) bodu 3 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů,
- osoby, které nemají trvalý pobyt na území ČR a jsou v ČR činné pro zaměstnavatele, kteří, používají diplomatický výhod a imunit a nemají sídlo na území ČR,
- osoby, zdržující se nepřetržitě a dlouhodobě v cizině (alespoň 6 měsíců).

Pojištěnci zdravotního pojištění

- Osoby samostatně výdělečně činné.
- Zaměstnanci.
- Státní pojištěnci.
- Osoby bez zdanitelných příjmů.

Pojištěnci (účastníci) systému veřejného zdravotního pojištění jsou ti, kteří mají nárok na plnění ze systému. Každý pojištěnec nemusí být zároveň plátcem zdravotního pojištění. Pojištěnec je plátcem pojistného, pokud je osobou samostatně výdělečně činnou (včetně spolupracujících osob), nebo osobou bez zdanitelných příjmů.

Naopak za zaměstnance je plátcem pojistného zaměstnavatel. Další poměrně významnou skupinou pojištěnců, kteří nejsou plátcí pojistného, jsou státní pojištěnci. Zde je plátcem pojistného stát.

Plátcí pojistného:

- Osoby samostatně výdělečně činné (včetně spolupracujících osob).
- Zaměstnavatelé.
- Stát.
- Osoby bez zdanitelných příjmů.

Státní pojištěnci tvoří přes 6 milionů pojištěnců, tj. přibližně 60 %. Podrobněji se ke státním pojištěncům vyjadřuje § 7 Zákona č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů. Níže je uveden výčet státních pojištěnců z tohoto zákona.

Státní pojištěnci, za které stát platí pojistné vždy

- Nezaopatřené děti.
- Osoby pobírající různé typy důchodů z důchodového pojištění.
- Nezaměstnaní.
- Příjemci rodičovského příspěvku.
- Ženy na mateřské a osoby na rodičovské dovolené a osoby pobírající peněžitou pomoc v mateřství podle předpisů o nemocenském pojištění.
- Uchazeči o zaměstnání včetně uchazečů o zaměstnání, kteří přijali krátkodobé zaměstnání.
- Osoby pobírající dávku pomoci v hmotné nouzi a osoby s nimi společně posuzované.
- Osoby, které jsou závislé na péči jiné osoby ve stupni II (středně těžká závislost) nebo stupni III (těžká závislost) anebo stupni IV (úplná závislost).
- Osoby konající službu v ozbrojených silách, s výjimkou vojáků z povolání, a osoby povolané k vojenskému cvičení.
- Osoby ve výkonu zabezpečovací detence nebo vazby nebo osoby ve výkonu trestu odnětí svobody.
- Příjemci starobní penze na určenou dobu, doživotní penze nebo penze na přesně stanovenou dobu s přesně stanovenou výší důchodu.

Státní pojištěnci, za které stát platí pojistné jen, pokud nemají zdanitelné příjmy

- Příjemci dávek nemocenského pojištění.
- Osoby důchodového věku bez nároku na důchod.
- Osoby, které jsou invalidní ve třetím stupni nebo které dosáhly věku potřebného pro nárok na starobní důchod, avšak nesplňují další podmínky pro přiznání invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně nebo starobního dů-

chodu a nemají příjmy ze zaměstnání, ze samostatné výdělečné činnosti a nepožívají žádný důchod z ciziny, nebo tento důchod nepřesahuje měsíčně částku ve výši minimální mzdy.

- Osoby celodenně pečující o jedno dítě do 7 let nebo 2 děti do věku 15 let.
- Mladiství umístění ve školských zařízeních pro výkon ústavní výchovy a ochranné výchovy.
- Osoby vykonávající dlouhodobou dobrovolnickou službu na základě smlouvy s vysílající organizací.
- Manželé nebo registrovaní partneři státních zaměstnanců podle zákona o státní službě nebo jiných zaměstnanců v organizačních složkách státu, pokud je následují do místa jejich vyslání k výkonu práce v zahraničí nebo k výkonu zahraniční služby se souhlasem této organizační složky státu.
- Cizinci, kterým bylo uděleno oprávnění k pobytu na území České republiky za účelem poskytnutí dočasné ochrany.
- Žadatele o udělení mezinárodní ochrany a jeho dítě narozené na území České republiky.
- Cizince, jemuž bylo vydáno potvrzení o strpění pobytu na území České republiky, a jeho dítě narozené na území České republiky.

Rozhodné období

Rozhodným obdobím je časový úsek, za který se pojistné vypočítává.

- **Osoby samostatně výdělečně činné** – rozhodným obdobím pro výpočet pojistného je kalendářní rok, je-li samostatná výdělečná činnost činností hlavní, pak musí tito pojištěnci platit měsíční zálohy na pojistné, které jsou zúčtovány v ročním Přehledu pojistného za kalendářní rok.
- **Ostatní pojištěnci** – rozhodným obdobím je kalendářní měsíc.

Vyměřovací základ

Vyměřovací základ je základnou pro výpočet pojistného a stanovení dávek sociálního zabezpečení. Vyměřovací základy jsou stanoveny podle § 3 zákona č. 592/1992 Sb. o pojistném na všeobecné zdravotní pojištění.

- **Osoby samostatně výdělečně činné** mají stanoven vyměřovací základ ve výši 50 % jejich příjmu ze samostatné činnosti po odpočtu výdajů vynaložených na jeho dosažení, zajištění a udržení (tj. 50 % dílčího základu daně ze samostatné činnosti upraveného dle § 23 ZDP). Minimální vyměřovací základ

OSVČ se odvíjí od průměrné mzdy - roční minimální vyměřovací základ představuje dvanáctinásobek 50 % průměrné měsíční mzdy v národním hospodářství a platí pro OSVČ, pro které je samostatná činnost hlavní činností.

- U **zaměstnance** je vyměřovacím základem úhrn příjmů ze závislé činnosti, které jsou předmětem daně z příjmů fyzických osob podle zákona o daních z příjmů a které mu zaměstnavatel zúčtoval v souvislosti se zaměstnáním. Minimálním vyměřovacím základem u zaměstnanců je stanovená minimální mzda.⁸ Je-li skutečný vyměřovací základ zaměstnance nižší, musí zaměstnanec doplatit (prostřednictvím svého zaměstnavatele) pojistné ve výši 13,5 % z rozdílu těchto základů, pokud je povinen minimální vyměřovací základ dodržet.
- **Státní pojištěnci** mají stanoven vyměřovací základ pro pojistné na zdravotní pojištění nařízením vlády.
- **Osoby bez zdanitelných příjmů** platí pojistné vypočtené z minimální mzdy.

Sazba pojistného

Sazba pojistného je uvedena v § 2 zákona č. 592/1992 Sb. a činí 13,5 % z vyměřovacího základu za rozhodné období. Stejná sazba platí pro všechny pojištěnce, respektive plátce pojistného. Výši pojistného je jeho plátce povinen si sám vypočítat. Pojistné se zaokrouhluje na celé koruny směrem nahoru.

⁸ Minimální vyměřovací základ neplatí pro osobu zaměstnance:

- s těžkým tělesným, smyslovým nebo mentálním postižením, která je držitelem průkazu ZTP nebo ZTP/P;
- která dosáhla věku potřebného pro nárok na starobní důchod, avšak nesplňuje další podmínky pro jeho přiznání;
- která celodenně osobně a řádně pečuje alespoň o jedno dítě do sedmi let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku. Podmínka celodenní péče se považuje za splněnou, je-li dítě předškolního věku umístěno v jeslích (mateřské škole), popřípadě v obdobném zařízení na dobu, která nepřevyšuje čtyři hodiny denně, a jde-li o dítě plnící povinnou školní docházku, po dobu návštěvy školy, s výjimkou umístění v zařízení s týdenním či celoročním pobytem. Za takovou osobu se považuje vždy pouze jedna osoba, a to buď otec nebo matka dítěte, nebo osoba, která převzala dítě do trvalé péče nahrazující péči rodičů;
- která současně vedle zaměstnání vykonává samostatnou výdělečnou činnost a odvádí zálohy na pojistné vypočtené alespoň z minimálního vyměřovacího základu stanoveného pro osoby samostatně výdělečně činné,
- za kterou je plátcem pojistného stát,
- pokud tyto skutečnosti trvají po celé rozhodné období. Vyměřovacím základem u těchto zaměstnanců je jejich skutečný příjem.

Pojistné

Částky pojistného se vypočítají obdobně jako v případě sociálního zabezpečení, tj. z vyměřovacího základu prostřednictvím relativní sazby pojistného. Pojistné se zaokrouhluje na celé koruny směrem nahoru.

Výpočet pojistného:

$$\text{Pojistné} = \text{Vyměřovací základ v Kč} \times \text{Sazba pojistného v \%} / 100 \quad (6.3)$$

Úhrada pojistného a záloh na pojistné:

- **Zaměstnanci** je pojistné sraženo z hrubé mzdy zaměstnavatelem, který má povinnost sražené pojistné odvést zdravotní pojišťovně, u které je zaměstnanec pojištěn.
- **Zaměstnavatel** má dále povinnost platit pojistné za své zaměstnance v rámci svých výdajů. Výdaj na veřejné zdravotní pojištění je pro zaměstnavatele daňově uznatelným výdajem po jeho zaplacení, které musí být uskutečněno nejpozději do 20. ledna následujícího roku. Pojistné sražené zaměstnancům společně s pojistným, které je výdajem zaměstnavatele, musí být uhrazeno od 1. do 20. dne následujícího měsíce. Povinnost odvádět pojistné vzniká dnem nástupu zaměstnance do zaměstnání a končí dnem skončení zaměstnání. Účastníky veřejného zdravotního pojištění jsou i cizinci bez trvalého pobytu v ČR, kteří jsou zaměstnání u zaměstnavatele se sídlem v ČR, takže i za ně musí zaměstnavatel odvádět pojistné jejich zdravotní pojišťovně.
- **Osoba samostatně výdělečně činná**
 - Hlavní činnost OSVČ a spolupracující osoby - měsíční záloha na pojistné musí být zaplacena od 1. dne běžného měsíce do 8. dne následujícího kalendářního měsíce. Je třeba sledovat změny výše záloh platné od nového kalendářního roku. Změna výše zálohy platná již od 1. 1. kalendářního roku. Zálohy na pojistné se neplatí za kalendářní měsíce, v nichž byla osoba samostatně výdělečně činná uznána po celý kalendářní měsíc neschopnou práce, nebo jí byla nařízena karanténa.

-
- Vedlejší činnost OSVČ⁹ a spolupracující osoby – není povinnost platit měsíční zálohy na pojistné. Platba pojistného po podání Přehledu. Tyto osoby nemusejí splňovat minimální vyměřovací základ pro výpočet pojistného.
 - Doplatek pojistného je nutné uhradit do 8 dnů od posledního dne lhůty pro podání Přehledu.
 - **Osoba bez zdanitelných příjmů** je pojištěncem i plátcem pojistného. Pojistné je splatné vždy od 1. dne kalendářního měsíce, za který se platí, do 8. dne měsíce následujícího po kalendářním měsíci, za který se platí. Případně-li poslední den splatnosti na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Pojištěnec poukazuje platbu pojistného na bankovní účet zdravotní pojišťovny.
 - **Stát**, konkrétně Ministerstvo financí České republiky hradí za státní pojištěnce pojistné na zvláštní účet, a to do 25. dne předcházejícího kalendářního měsíce.

Veřejné zdravotní pojištění spolupracující osoby

Osoba spolupracující s podnikatelem na jeho samostatné výdělečné činnosti má stejné povinnosti ve věci zdravotního pojištění jako OSVČ. Je povinna oznámit zahájení samostatné výdělečné činnosti (dále jen „spolupráce“) co nejdříve od data počátku spolupráce. U veřejného zdravotního pojištění musí příslušné zdravotní pojišťovně oznámit zahájení spolupráce do 8 dnů od zahájení činnosti. Při nesplnění oznamovací povinnosti může pokuta dosahovat až 10 000 Kč. Každoročně musí spolupracující osoba podávat Přehled o příjmech a výdajích, a to do 1 měsíce

⁹ Samostatná výdělečná činnost je vedlejší činností a nemusí být splněn minimální vyměřovací základ u osoby:

- s těžkým tělesným, smyslovým nebo mentálním postižením, která je držitelem průkazu ZTP nebo ZTP/P;
- která dosáhla věku potřebného pro nárok na starobní důchod, avšak nesplňuje další podmínky pro jeho přiznání;
- která celodenně osobně a řádně pečuje alespoň o jedno dítě do sedmi let věku nebo nejméně o dvě děti do 15 let věku. Podmínka celodenní péče se považuje za splněnou, je-li dítě předškolního věku umístěno v jeslích (mateřské škole), popřípadě v obdobném zařízení na dobu, která nepřevyšuje čtyři hodiny denně, a jde-li o dítě plnící povinnou školní docházku, po dobu návštěvy školy, s výjimkou umístění v zařízení s týdenním či celoročním pobytem. Za takovou osobu se považuje vždy pouze jedna osoba, a to buď otec nebo matka dítěte, nebo osoba, která převzala dítě do trvalé péče nahrazující péči rodičů;
- která současně vedle samostatné výdělečné činnosti je zaměstnancem a odvádí pojistné z tohoto zaměstnání vypočtené alespoň z minimálního vyměřovacího základu stanoveného pro zaměstnance,
- za kterou je plátcem pojistného stát,;
- pokud tyto skutečnosti trvají po celé rozhodné období. Vyměřovacím základem u těchto osob je jejich skutečný příjem po odpočtu výdajů vynaložených na dosažení, zajištění a udržení příjmu.

po skončení lhůty pro podání daňového přiznání. Přehled musí spolupracující osoba podat i v případě, že oznámila zahájení spolupráce a osoba, se kterou spolupracuje, na ni nepřevvedla žádné příjmy. V Přehledu se zúčtují zaplacené zálohy na pojistné, vypočítá se výše pojistného pro rozhodné období a určí výše záloh na následující rozhodné období.

Ukončení spolupráce musí spolupracující osoba oznámit písemně. Zdravotní pojišťovně je třeba oznámit tuto změnu do 8 dnů od ukončení činnosti. Správě sociálního zabezpečení do 8. dne kalendářního měsíce následujícího po měsíci, v němž k takové skutečnosti došlo. Tiskopis pro ukončení spolupráce spolupracující osoby předepsán není. Za ukončení činnosti se považuje též přerušování činnosti na dobu delší než 6 měsíců.

Dávky z pojistného na veřejné zdravotní pojištění

Příjmy z pojistného jsou použity na poskytování věcného plnění pojištěncům od poskytovatelů zdravotní péče, krytí výdajů na zdravotní péči, lázeňské pobyty a fungování Ministerstva zdravotnictví ČR.

6.2.3 Poznámky ke státním pojištěncům, které se týkají studentů

Pojištěncem zdravotního pojištění musejí být všechny osoby s trvalým pobytem na území České republiky.

Student je nezaopatřeným dítětem

Za nezaopatřené dítě se podle zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, považuje dítě do ukončení povinné školní docházky, a poté do 26. roku věku, jestliže se soustavně připravuje na budoucí povolání; nemůže se připravovat na budoucí povolání nebo vykonávat výdělečnou činnost pro nemoc; je neschopno z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu vykonávat soustavnou výdělečnou činnost.

Po skončení povinné školní docházky se do 18. roku věku považuje za nezaopatřené dítě také dítě, které je vedeno v evidenci úřadu práce jako uchazeč o zaměstnání a nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci.

V době přerušování studia na středních a vysokých školách se nejedná o soustavnou přípravu dítěte na budoucí povolání a v této době nelze uznat dítě za nezaopatřené. Výjimkou je případ, kdy k přerušování studia dojde z důvodu nemoci nebo pro úraz a dítě nebo jeho zákonný zástupce předloží příslušnému pracovišti zdravotní pojišťovny potvrzení ošetřujícího lékaře, že dítě v průběhu této nemoci nebo léčení úrazu nemůže studovat. Dalším potvrzením ošetřujícího lékaře je pak nutno doložit, do kdy nemoc nebo léčení úrazu znemožňovaly studium, a pouze do tohoto data je dítě považováno za nezaopatřené.

Za soustavnou přípravu dítěte na budoucí povolání na střední a vysoké škole se dále považují prázdniny mezi jednotlivými ročníky, doba od skončení studia na střední škole do dne, kdy se dítě stalo studentem jiné střední školy nebo vysoké školy, doba od ukončení studia na vysoké škole do dne, kdy se dítě stalo studentem téže nebo jiné vysoké školy, nejdéle však doba tří kalendářních měsíců následujících po měsíci, v němž dítě ukončilo studium na vysoké škole. Podmínkou však je, že dítě pokračuje v dalším studiu bezprostředně, tj. bez jakéhokoliv přerušení.

Zahraniční student, který nedovrší věku 26 let a nemá trvalé bydliště v České republice je pojištěn ve státě, kde má trvalé bydliště a nepřihlašuje se v ČR k veřejnému zdravotnímu pojištění.

Zahájí-li student samostatnou výdělečnou činnost a je zároveň nezaopatřeným dítětem, není povinen v prvním kalendářním roce této činnosti platit zálohy na pojistné. Plátcem pojistného je stát a student zaplatí pojistné formou doplatku po podání Přehledu o příjmech a výdajích.

Student po dovršení věku 26 let

Student starší než 26 let věku již není posuzován jako nezaopatřené dítě a stát za něho proto přestává zdravotní pojištění platit. Pravidlem však je, že za každého musí vždy být hrazeno pojistné na zdravotní pojištění. Pokud je student souběžně se studiem po 26. roce věku zaměstnán, platí pojistné jako každý jiný zaměstnanec, už včetně povinnosti případného doplatku do minima.

Pokud ve věku nad 26 let není student ani zaměstnancem ani OSVČ, musí si pojistné platit jako osoba bez zdanitelných příjmů (OBZP).

Kdyby student nad 26 let věku provozoval samostatnou výdělečnou činnost, musí se přihlásit jako osoba samostatně výdělečně činná (OSVČ) a začít platit měsíční zálohy na pojistné alespoň v minimální výši.

Stát může platit za studenta VŠ pojistné po dosažení 26 let pouze z jiných důvodů, než z titulu nezaopatřenosti (například jako za příjemce rodičovského příspěvku).

Ukončení studia – do jaké doby je plátcem pojistného stát

Po ukončení studia střední školy se považuje za soustavnou přípravu na budoucí povolání ještě: doba od úspěšného vykonání závěrečné nebo maturitní zkoušky nebo absolutoria na střední škole v květnu nebo červnu do konce období školního vyučování školního roku, tj. do 30. 6. příslušného roku, bez ohledu na to, zda je dítě v té době výdělečně činné, a doba posledních školních prázdnin, pokud dítě nevykonává po celý kalendářní měsíc výdělečnou činnost ani nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci.

Nevykoná-li žák v určeném termínu úspěšně maturitní zkoušku, závěrečnou zkoušku nebo absolutorium a byla mu povolena opravná zkouška, odklad zkoušky či její opakování, je nezaopatřeným dítětem i po dobu školních prázdnin, pokud nevykonává po celý kalendářní měsíc výdělečnou činnost ani nemá nárok na podporu

v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci. Pokud by žák bez přerušení pokračoval v dalším studiu, bude nezaopatřeným dítětem až do dne, kdy se stane studentem vysoké školy bez ohledu na skutečnost, je-li v té době výdělečně činný.

Pokud dítě na střední škole (učilišti) nedokončí výuku ve školním roce, např. z důvodu vyloučení ze studia nebo zanechání studia, je nezaopatřeným dítětem pouze do dne ukončení studia.

Koná-li se absolutorium na vyšší odborné škole v měsíci květnu nebo červnu, platí stejná úprava jako při konání maturitní zkoušky (doba do 30.6. + poslední prázdniny). Pokud se koná absolutorium v lednu nebo v září, je dítě nezaopatřeným dítětem pouze do dne úspěšného vykonání absolutoria.

Po ukončení studia na vysoké škole se považuje za soustavnou přípravu na budoucí povolání kalendářní měsíc, v němž dítě řádně ukončilo studium na vysoké škole (bez ohledu na skutečnost, je-li v té době výdělečně činné), a dále následující kalendářní měsíc, pokud dítě nevykonává po celý tento měsíc výdělečnou činnost ani nemá nárok na podporu v nezaměstnanosti nebo podporu při rekvalifikaci. Podstatné přitom je, v kterém měsíci byla složena poslední závěrečná zkouška, není důležité datum promoce. Nezaopatřeným dítětem je student i po dobu od ukončení studia na vysoké škole do dne, kdy se bezprostředně stane studentem téže nebo jiné vysoké školy, nejdéle však po dobu tří kalendářních měsíců. Může se jednat například o období mezi bakalářským a magisterským studijním programem.

Pojištěnec musí zdravotní pojišťovně oznámit všechny skutečnosti rozhodné pro vznik nebo zánik povinnosti státu platit za něj pojistné. Když student po škole nenastoupí do zaměstnání, nezačne podnikat jako osoba samostatně výdělečně činná, ani se nepřihlásí na úřadu práce, musí si hradit pojistné sám jako tzv. osoba bez zdanitelných příjmů. Do této kategorie by v informačním systému pojišťovny spadl pojištěnec automaticky, takže by mu začalo naskakovat dlužné pojistné a penále.

Klíčové pojmy

Pojmy v českém jazyce

Clo
Celní hodnota
Celní režim
Celní správa
Sociální zabezpečení
Nemocenské pojištění
Důchodové pojištění
Státní politika zaměstnanosti
Vyměřovací základ
Rozhodné období
Pojistné
Pojištěnec
Státní pojištěnec

Pojmy v anglickém jazyce (English terms)

Duty, Customs Duty
Customs value
Customs regime
Customs administration
Social security
Disability insurance
Pension insurance
State employment policy
The basis of assessment
Vesting period
Premium
Insured person
State insured

7 Harmonizační proces v Evropské unii

Cíle kapitoly

- Vymezení pojmu harmonizace a jeho další členění.
- Harmonizační procesy v oblasti nepřímých daní v Evropské unii.
- Aplikované sazby daně z přidané hodnoty v členských státech.
- Minimální sazby spotřebních daní stanovené předpisy Evropské unie.

Kapitola se věnuje pouze nepřímým daním, které jsou pro harmonizační procesy preferovány. Důvodem je přímá účast nepřímých daní na vnitřním trhu Evropské unie. Nepřímé daně jsou součástí prodejních cen zboží a služeb, které jsou na vnitřním trhu obchodovány.

Harmonizace přímých daní není tak rozsáhlá a zaměřuje se na stanovení konsolidovaného základu daně u nadnárodních společností tak, aby nedocházelo ke škodlivé daňové konkurenci některých států na úkor ostatních.

Nástrojem k realizaci jednotného vnitřního trhu je harmonizace a koordinace řady ekonomických oblastí¹⁰. Jednou z těchto oblastí je oblast daňová. Daňová harmonizace, nezbytný krok pro vytvoření a fungování vnitřního trhu, je zakotvena již v Římské smlouvě o Evropských společenstvích z roku 1957, v článku 93 a 94. Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi citlivou záležitost, Rada musí v těchto otázkách rozhodovat jednomyslným usnesením. Ve výše zmíněné Římské smlouvě se předpokládá, že Společenství bude muset v zájmu vytvoření společného trhu harmonizovat nepřímé daně.

„Budování jednotného vnitřního trhu je nemyslitelné bez alespoň částečné harmonizace daňových soustav zúčastněných zemí. Nejednotné daně ať již přímé nebo nepřímé, přinášejí narušení efektivního fungování trhu a mohou výrazně ovlivňovat jeho strukturu. V případě rozdílných nepřímých daní může dojít k podstatnému narušení hospodářské soutěže tím, že některé výrobky budou levnější než na základě nižších nákladů, ale pouze rozdílnou daní, která je na výrobek uvalena. Nejenže takováto procedura neopodstatněně zvýhodňuje některé firmy na trhu

¹⁰Pozn.: např. se může jednat o sladování hygienických předpisů, technických předpisů, ochranu spotřebitele, zatížení nepřímými daněmi, cly apod.

(firmy z oblastí s nižšími sazbami), ale může vést k rozvoji korupce a daňových úniků.“ Šmejkal (2000)

Harmonizací daňové legislativy rozumíme určitý proces týkající se sladování daní platných ve vybraných státech podle určitých společných pravidel.¹¹ Jde o to, aby vybrané daně v různých státech, které jsou předmětem harmonizačního procesu, fungovaly na stejných principech.

Harmonizace daňová se týká jak nepřímých daní tak do určité míry i daní přímých. Oblast nepřímých daní je v Evropské unii harmonizována mnohem důraznějším způsobem, než jak je tomu u přímých daní. Hlavním důvodem je fungování jednotného vnitřního trhu a s tím související skutečnost, že nepřímé daně jsou součástí ceny prodávaných statků (především zboží a služeb), mohlo by docházet k deformacím hospodářské soutěže a ovlivnění konkurenceschopnosti členských zemí. Pozornost daňové harmonizace v oblasti nepřímých daní se soustřeďuje na harmonizaci daní spotřebních, uvalených na minerální oleje, alkohol, alkoholické nápoje a tabák.

„Společenství se však nikdy nesnažilo o úplné odstranění rozdílů v sazbách nepřímých daní, ale o takové jejich sblížení, aby tím nebyly ovlivňovány toky vzájemného obchodu.“ Urban (10. 1.2012)¹²

Všeobecně známým trendem v oblasti daňové politiky EU je postupné zvyšování váhy nepřímých daní doprovázené poklesem přímého zdanění, které může být dle průzkumů významným demotivačním prvkem ovlivňujícím zaměstnanost na trhu práce¹³. Dalším trendem je ekologizace daňové soustavy, k jejíž realizaci je vhodné použít spotřební daně zatěžující spotřebu určitých komodit. V případě ekologických daní jsou zatíženy komodity znečišťující životní prostředí, např. elektrická energie, dále CO₂, zemní plyn, teplo a fosilní paliva.

Z dat Eurostatu (2006)¹⁴ lze do roku 2004 zjistit všeobecně rostoucí tendenci podílu celkových daňových příjmů členských států či místních samospráv. Co se týče daňového mixu, variabilita struktury daní se obecně vyvíjí velmi pomalu. Přesto byla opětovně přijímána koncepce opatrnosti a pozornosti vzhledem k rostoucí mobilitě kapitálu a současně k přistoupení nových států k EU, které vykazují nízkou úroveň zdanění. Tyto skutečnosti by mohly vést k vyššímu spoléhání se na zdanění nemobilních faktorů (daňových základů) než je tomu dosud, např. by z tohoto důvodu mohlo růst zdanění práce. Aby k růstu zdanění práce nedocházelo, je

¹¹ Harmonizaci nelze chápat stejně jako pojem sjednocení či unifikace daňových soustav, může se jednat o přiblížení mechanismu výběru daní, sazeb či struktury mezi vybranými státy. Viz Kubátová (1998), s. 2-7, nebo Nerudová (2005), s. 13.

¹² Urban (20. 1. 2012), s. 11

¹³ Podpora růstu zaměstnanosti je jedním z hlavních cílů daňové harmonizace a koordinace v EU. Podrobněji viz Kubátová, K., Vybíhal, V. a kol.: Optimalizace daňového systému v ČR. Praha: Eurolex Bohemia, 2004. s. 18-22.

¹⁴ Eurostat: Structures of the taxation systems in the European Union. Jsou zde zpracovány údaje z let 1995-2004.

jedinou možností přesunout zdanění na jiné základy, zejména na spotřebu. Tato opatření byla navržena především v Belgii a Německu¹⁵.

V souvislosti s harmonizačním procesem jsou zmiňovány pojmy koordinace, aproximace či harmonizace. Široký (2007)¹⁶ uvádí tři stupně mezinárodní spolupráce v daňové oblasti podle hloubky sladění jednotlivých daňových systémů:

- daňovou koordinaci;
- daňovou aproximaci;
- daňovou harmonizaci se třemi fázemi a třemi metodami.

S pojmy daňová koordinace a harmonizace se lze poprvé setkat u Kubátové (1998), Kubátové (2000), později Široký (2007)¹⁷.

Daňová koordinace podle Kubátové (2000), citována též Nerudovou (2005)¹⁸ představuje „první stupeň mezinárodního postupu ke sblížení daňových systémů. Je charakterizována jako vytváření bilaterálních a multilaterálních schémat zdanění za účelem omezení arbitrážních obchodů“.¹⁹

Široký (2007)²⁰ uvádí, že „v rámci procesu koordinace jsou uzavírány dohody či doporučení s cílem zamezení praní špinavých peněz, omezení škodlivé daňové konkurence, cílem je snaha o stanovení minimálního standardu transparentnosti a výměny informací v daňové oblasti“.

Typickým výsledkem daňové koordinace jsou podle Láchové (2007)²¹ např. smlouvy o zamezení mezinárodnímu dvojímu zdanění. Koordinace daňové a finančně právní oblasti se týká mnoha společenství či seskupení států (např. státy OECD) a mezinárodních organizací (např. Mezinárodní měnový fond).

Pojem **daňová aproximace** používá Nerudová (2005)²² v souvislosti s harmonizací daňových sazeb daně z přidané hodnoty. Harmonizace sazeb (s konečným cílem sjednocení sazeb) nebyla členskými státy přijata, neboť je chápána jako zasahování do národní suverenity. Možnosti států využít daňové sazby jako nástroj fiskální politiky by tím byly omezeny, což by mohlo výrazně ohrozit příjmové

¹⁵ Opatření by se neměla týkat pouze snížení daňového příjmu na ekonomické funkce (tj. na spotřebu, práci či kapitál), ale měly by být propočteny hodnoty implicitních daňových sazeb, opatření týkající se daňových příjmů by měla být předem upřesněna a propracována. Podkladem pro případná opatření by neměly být pouze hrubé výpočty příjmů. Zdroj: Eurostat: Structures of the taxation systems in the European Union (2006), s. 6-7

¹⁶ Široký (2007), s. 26

¹⁷ Kubátová (1998), s. 2, Kubátová (2000), Široký (2007), s. 26

¹⁸ Nerudová (2005), s. 16

¹⁹ Bilaterální dohody o zamezení dvojímu zdanění jsou postupně nahrazovány multilaterálními smlouvami (zejména vlivem globalizace). Např. v Evropské unii je připravována multilaterální smlouva pro všechny členské státy. Model evropské smlouvy byl navržen v roce 2002, tzv. EU Model Tax Convention. Podrobněji např. Láchová (2007), s. 36

²⁰ Široký (2007), s. 26

²¹ Láchová (2007), s. 29

²² Nerudová (2005), s. 36

stránky veřejných rozpočtů členských států. Určitý význam mohou mít v tomto směru i rozdílné tradice členských států. Z těchto důvodů Evropská komise přehodnotila postoj k harmonizaci daně z přidané hodnoty. Namísto daňové harmonizace, která v konečné podobě představuje identitu daňových systémů ve všech ohledech, začala Evropská komise uvažovat pouze o daňové aproximaci. Autorka uvádí, že argumentem ke změně postoje Evropské komise je situace v daňových systémech USA, kde sazby daní se mezi sousedními členskými státy liší až o 5 %, přičemž tyto rozdíly nezpůsobují tržní deformace.

Široký (2007)²³ definuje daňovou aproximaci jakožto směr daňové spolupráce, kterým nutně nemusí být v konečném cíli sladění daňových soustav členských zemí Evropské unie, ale pouze jejich přiblížení se k sobě navzájem. Důvodem zpomalování či dokonce pozastavování harmonizačních procesů může být neochota členských států k větší harmonizaci, snaha přilákat zahraniční investice prostřednictvím odlišností daňové legislativy nebo také nutný souhlas všech zemí EU k provádění harmonizačních změn.

Někteří autoři odborné literatury pojem daňové aproximace nepoužívají. V těchto případech je daňová spolupráce a přibližování daňových soustav či jednotlivých daní bez cíleného sladění daňových soustav zahrnuto v pojmu daňová harmonizace, který je používán nejčastěji. V souvislosti s touto skutečností a podobností obou zmiňovaných pojmů lze daňovou aproximaci chápat jako určitý stupeň (či předstupeň) a zároveň součást daňové harmonizace. Svědčí o tom i následně uvedená definice daňové harmonizace podle Kubátové (2005).

Daňová harmonizace podle Kubátové (2005)²⁴ představuje přizpůsobení a sladování národních daňových systémů a jednotlivých daní (ne nutně stejné daně či stejné vymezení daňových základů) na principu dodržování společných pravidel zúčastněných zemí. Harmonizace se může týkat jak konstrukcí daní, tak i jejich administrativy (inkaso daně, povinnosti plátce, daňová kontrola).

K daňové harmonizaci dochází ve třech postupně následujících fázích, viz Nerudová (2005), Láchová (2007) a Široký (2007)²⁵ :

- určení daně, která má být harmonizována;
- harmonizace daňového základu;
- harmonizace daňové sazby.

Např. Matoušek (2005) a Široký (2007)²⁶ rozlišují daňovou harmonizaci podle metod k ní používaných, odstupňovaných účinností prosazovaných cílů na:

²³ Široký (2007), s. 28

²⁴ Kubátová, (2005), s. 87

²⁵ uvádí Nerudová (2005) s. 13, Láchová (2007), s. 13 a Široký (2007), s. 27

²⁶ Matoušek (2005), s. 11, Široký (2007), s. 27-28

-
- transpozici, kdy do národního legislativního předpisu je formálně zapracován obsah záměru normy Evropských společenství, avšak bez praktického účinku;
 - implementaci, kdy do národního legislativního předpisu je nejen formálně vložen záměr normy Evropských společenství, ale je i vnitrostátně aplikován včetně vymáhání jeho účinnosti;
 - komunitarizaci vnitrostátního práva, která znamená přímou náhradu národního legislativního předpisu právní normou Evropských společenství.

Simon (2000)²⁷ rozlišuje tři základní úrovně harmonizace:

- první stupeň – harmonizovány nejsou žádné daně, ve všech sledovaných státech jsou rozdílné daně;
- druhý stupeň – představuje částečnou harmonizaci, některé daně jsou harmonizovány, jiné nikoliv;
- třetí stupeň – všechny daně jsou ve všech státech harmonizovány. Zde autor připouští možnost, že harmonizace všech daní může být pouze na úrovni základů daní bez harmonizace sazeb nebo naopak mohou být harmonizovány sazby daní bez harmonizace daňových základů (tzv. nominální harmonizace). Nejvyšší úrovně harmonizace je dosaženo, jsou-li harmonizovány daňové základy i sazby všech daní.

7.1 Harmonizace nepřímých daní

Nepřímé daně jsou v Evropské unii harmonizovány výrazněji než daně přímé. Důvodem je fungování vnitřního trhu Evropské unie, odstranění bariér obchodování mezi členskými státy a škodlivé daňové konkurence, neboť tyto daně jsou součástí cen zboží a služeb.

Všechny členské státy Evropské unie musí aplikovat daň z přidané hodnoty, nikoliv např. daň z obrátu. V rámci harmonizace nepřímých daní fungují pro přeshraniční obchody dva principy zdanění, tj. princip země původu a princip země určení. Při aplikaci obou principů musejí státy spolupracovat a nastavit společná pravidla, aby nedocházelo ke dvojitmu zdanění zboží či služby (zdanění v obou státech) nebo naopak, aby nedocházelo k absenci zdanění u některých prodejů zboží a služeb.

Princip země původu – zboží (služby) jsou zdaněny ve státě původu, tedy ve státě, ze kterého je prodáváno do jiného státu. Předpokládá se, že ve státě kupujícího již zboží zdaněno nebude (např. bude osvobozeno). Princip je aplikován při prodeji zboží či poskytnutí služby konečným spotřebitelům (osobám nepovinným k dani).

²⁷ Simon (2000), s. 263-269

Princip země určení či spotřeby – zboží je zdaněno ve státě, do kterého je prodáváno. Princip je založen na předpokladu, že v zemi původu bude prodej zboží či poskytnutí služby osvobozen (daň nebude vybrána). Tento princip se používá mezi osobami registrovanými k DPH.

7.2 Harmonizace daně z přidané hodnoty v Evropské unii

Daň z přidané hodnoty je v Evropské unii harmonizována prostřednictvím směrnic. Od roku 1993 jsou stanoveny minimální sazby pro základní sazbu DPH a sníženou sazbu DPH. Minimální základní sazba sniž činit nejméně 15%, snížená sazba činí nejméně 5%. Státy mohou používat nejvýše 2 snížené sazby (obě nejméně 5%).

Tabulka 7.1 Sazby daně z přidané hodnoty ve státech Evropské unie v roce 2016

Member States	Code	Super-reduced Rate	Reduced Rate	Standard Rate	Parking Rate
Belgium	BE	-	6 / 12	21	12
Bulgaria	BG	-	9	20	-
Czech Republic	CZ	-	10 / 15	21	-
Denmark	DK	-	-	25	-
Germany	DE	-	7	19	-
Estonia	EE	-	9	20	-
Ireland	IE	4,8	9 / 13,5	23	13,5
Greece	EL	-	6 / 13	24	-
Spain	ES	4	10	21	-
France	FR	2,1	5,5 / 10	20	-
Croatia	HR	-	5 / 13	25	-
Italy	IT	4	5 / 10	22	-
Cyprus	CY	-	5 / 9	19	-
Latvia	LV	-	12	21	-
Lithuania	LT	-	5 / 9	21	-
Luxembourg	LU	3	8	17	14
Hungary	HU	-	5 / 18	27	-
Malta	MT	-	5 / 7	18	-
Netherlands	NL	-	6	21	-
Austria	AT	-	10 / 13	20	13
Poland	PL	-	5 / 8	23	-
Portugal	PT	-	6 / 13	23	13
Romania	RO	-	5 / 9	20	-
Slovenia	SI	-	9,5	22	-
Slovakia	SK	-	10	20	-
Finland	FI	-	10 / 14	24	-

Member States	Code	Super-reduced Rate	Reduced Rate	Standard Rate	Parking Rate
Sweden	SE	-	6 / 12	25	-
United Kingdom	UK	-	5	20	-

Zdroj: Evropská komise (2016), dostupné:
http://ec.europa.eu/taxation_customs/business/vat_en

7.2.1 Harmonizace spotřebních daní v Evropské unii

Harmonizační proces spotřebních daní v EU a spolupráce členských států při výběru daní by měly napomáhat řešení problému při výběru těchto daní, kterým jsou mimo jiné i daňové úniky.

Původním cílem procesu harmonizace spotřebních daní, obdobně jako u DPH, bylo sladění nejen struktury spotřebních daní, ale i úprava daňových sazeb. Tyto daně byly upraveny v případě tabákových výrobků, alkoholických výrobků a ropných produktů. Byly stanoveny minimální sazby spotřebních daní, pod které sazby spotřebních daní v členských státech nesmí poklesnout.

Odlišnosti sazeb v členských státech jsou historicky zakořeněny, souvisí s tradicemi národa a státy je jen těžko opouštějí. Dosavadní vývoj sazeb spotřebních daní v členských státech však zatím o jejich prokazatelném sblížení nese svědčí. Jednotlivé státy zřejmě upřednostňují přístup k sazbám spotřebních i ostatních daní spíše z hlediska plnění jejich fiskální úlohy a tradic. Harmonizační proces byl postupně orientován spíše do oblasti strukturální.

Minimální sazby spotřebních daní

Směrnice Evropské unie umožňují členským státům aplikovat sazby u spotřebních daní vyšší než ty, které jsou v konkrétních směrniciích uvedeny jakožto minimální. Pokud některý stát vyjedná výjimku, ve směrniciích jsou upřesněny podmínky pro aplikaci těchto výjimek. V případě osvobození od daně musí členské státy postupovat v souladu se směrniciemi. Příkladem je zdanění piva, kde směrnice umožňuje zvýhodnit menší výrobce piva.

Tabulka 7.2 Minimální sazby daně z piva

Standardní sazby pro alko výrobky s obsahem nad 0,5%		Snížené sazby	
Min. SD / hl/ st. Plato (Euro)	Min. SD / hl/ st. Alkoholu (Euro)	Malé nezávislé pivovary s roční produkcí do 200 000 hl	Nízký obsah alkoholu do 2,8 %
0,748 EUR	1,87 EUR	Sazba smí být nižší než standardní sazba max. o 50%	0 EUR

Zdroj: Evropská komise (2016)

Víno má ve směrnici nastavenou minimální sazbu v nulové výši. Některé členské státy víno spotřební daní nezatěžují. Česká republika této možnosti částečně využívá. Tichá vína nejsou v České republice zatížena spotřební daní z vína.

Tabulka 7.3 Minimální sazby daně z vína

VÍNO	Standardní sazby		Snížená sazba
	Tiché víno	Perlivé víno	Množství alkoholu do 8,5 %, víno perlivé či tiché
Minimální sazba za hektolitr produktu	0 EUR	0 EUR	0 EUR

Zdroj: Evropská komise (2016)

Zatížení čistého lihu spotřební daní se jeví relativně nejvyšší, co se týče alkoholických nápojů. Ve spotřebě čistého lihu je Česká republika v rámci EU mezi prvními.

Tabulka 7.4 Minimální sazba daně z meziproduktů a čistého lihu

MEZIPRODUKTY		ČISTÝ LÍH	
Minimální sazba za hektolitr produktu	45 EUR	Minimální sazba za hektolitr čistého alkoholu	550 EUR

Zdroj: Evropská komise (2016)

Minerální oleje řadí Evropská unie mezi energetické produkty. Zdanění energetických produktů je rozlišeno podle účelu použití a odvětví. Co se týče snížených sazeb v zemědělství, směrnice u nafty umožňuje, aby sazba daně byla až nulová. V České republice známe zvýhodnění použití nafty v zemědělské činnosti (tzv. "zelená nafta") v podobě vratky zaplacené spotřební daně.

Tabulka 7.5 Minimální sazby daně z minerálních olejů

MINERÁLNÍ OLEJE	Minimální sazba (1. 1. 2004)	Minimální sazba (1. 1. 2010)	
Minerální oleje v dopravě	Euro/1000 l	Euro/1000 l	Označení výrobků
Olovnatý benzín	421	421	KN 27101131, 27101151, 27101159
Bezolovnatý benzín	359	359	KN 27101131, 27101141, 27101145, 27101149
Plynový olej (nafta)	302	330	KN 27101941 až 27101949
Petrolej	302	330	KN 27101921, 27101925
Zkapalněný plyn (LPG)	125	125	KN27111211 až 27111900

Zdroj: Evropská komise (2016).

Tabákové výrobky jsou specifické aplikací valorické sazby z ceny výrobku společně s pevnou sazbou. Zároveň je součet obou sazeb porovnáván s minimální pevnou sazbou. Zvyšování minimálních sazeb u tabákových výrobků je realizováno nejrychleji ze všech spotřebních daní. V současnosti je trend zvyšování sazeb podpořen snahou vést občany k omezení spotřeby tabákových výrobků. Důvodem je omezení zdravotních dopadů kuřáctví pro společnost, neboť léčba nemocí způsobených kouřením je velice nákladná.

Tabulka 7.6 Minimální sazby daně u cigaret

CIGARETY	Měna za jednotku množství	Platnost min. sazby od 1. 7. 2006 (u některých států jsou výjimky)	Platnost min. sazby od 1. 1. 2014 (u některých států jsou výjimky)
	% z prodejní ceny včetně všech daní		% celkové spotřební daně (specifická + valorická, bez DPH) z vážené průměrné maloobchodní prodejní ceny
- procentní sazba		57	60
- specifická sazba	EUR/1000 ks	64	90
- nebo minimálně u nejžádanější cenové kategorie	EUR/1000 ks	101	115

Zdroj: Evropská komise (2016).

Minimální sazby tabákových výrobků mimo cigarety budou pravděpodobně růst tak, jak je v současnosti naplánováno v příslušné směrnici. S růstem minimálních sazeb u cigaret a s tím spojených spotřebitelských cen, roste obliba řezaného tabáku k ručnímu balení cigaret. Ten byl dosud levnější alternativou cigaret.

Tabulka 7.7 Minimální sazby ostatních tabákových výrobků

OSTATNÍ TABÁK KE KOUŘENÍ (viz Směrnice 2011/64/EU)		Min. sazba od 1. 1. 2011	Min. sazba (výjimka Francie) 1. 1. 2013	Min. sazba od 1. 1. 2015	Min. sazba od 1. 1. 2018	Min. sazba od 1. 1. 2020
Jemně řezaný tabák k ručnímu balení cigaret						
- procentní sazba	% z vážené průměrné maloobchodní prodejní ceny	40	43	46	48	50
- specifická sazba	EUR/1kg	40	47	54	60	60
Doutníky a doutníčky						
- procentní sazba	% z prodejní ceny včetně všech daní	5				
- specifická sazba	EUR/1000 ks (či za 1 kg)	12				
Ostatní tabák ke kouření						
- procentní sazba	% z prodejní ceny včetně všech daní	20				
- specifická sazba	EUR/1 kg	22				

Zdroj: Evropská komise (2016)

Klíčové pojmy

Pojmy v českém jazyce

Daňová harmonizace
Daňová koordinace
Daňová konkurence
Minimální sazby

Pojmy v anglickém jazyce (English terms)

Tax harmonisation
Tax coordination
Tax competition
Minimum Rates

Summary

Učebnice je určena pro studenty předmětu Daňový systém a Daňový systém II na Ekonomické fakultě Jihočeské univerzity. Text obsahuje výklad problematiky se zaměřením na propojení teoretických znalostí s používáním právních předpisů při výpočtu konkrétní částky daně. Učebnice se věnuje daňovým platbám do veřejných rozpočtů České republiky, jak z hlediska daňového subjektu, tak i z pohledu správy daní. Daně jsou členěny podle objektu zdanění.

This textbook is designed for students of the subject called "Tax system and Tax system II", Faculty of Economics in the University of South Bohemia. The text contains an interpretation of issues related to the linking of theoretical knowledge with the use of legislation in calculating specific tax amounts. The textbook is devoted to the tax payments-in-public budgets of the Czech Republic, both in terms of the tax entity as well as from the perspective of tax administration. Taxes are divided according to the subject of taxation.

8 Literatura

- Boněk a kol. (2001). *Lexikon Daňové pojmy*. Ostrava: Sagit.
- Brychta, K., Sojka, V., Svirák, P. (2015). Zdaňování příjmů daňových rezidentů – metody zamezení dvojího zdanění a jejich aplikace (úvod do problematiky). *Daně a právo v praxi*, 2015 (5). Praha, ČR: Wolters Kluwer.
- Červinka T. (2014). *Zdravotní pojištění zaměstnavatelů, zaměstnanců a OSVČ s omentářem a příklady*. Praha, ČR: VOX a.s.
- Eurostat (2006). *Structures of the taxation systems in the European Union*. Data 1995-2004. Theme Economy and finance. European Commission. Directorate - General Taxation and Customs Union. Luxemburg: Office for Official Publications of the European Communities, 2006, s. 6-7, 417
- Kubátová, K (2015). *Daňová teorie a politika*. Praha, ČR: Wolters Kluwer.
- Kubátová K., Vítek, L. (1997). *Daňová politika, teorie a praxe*. Praha, ČR: Codex Bohemia.
- Láchová, L. (2007). *Daňové systémy v globálním světě*. 1. vydání. Praha: ASPI.
- Marková, H. (2017). *Daňové zákony 2017*. 24. vydání. Praha, ČR: Grada.
- Matoušek, P. (2005). Harmonizace daňových systémů v EU ve vztahu k ČR. *Daně*, 2005, č. 7-8.
- Nerudová D. (2005). *Harmonizace daňových systémů zemí Evropské unie*. Praha: Wolters Kluwer, a.s.
- Rybová (2015). Spolupracující osoby v roce 2015. *Daně a právo v praxi*, 2015 (7-8). Praha, ČR: Wolters Kluwer, a.s., s. 19-22.
- Simon, J. (2000). Can We Harmonise Our Views on European Tax Harmonisation? *Bulletin for international fiscal documentation*, Vol. 54, č. 6
- Široký, J. (2007). *Daně v Evropské unii*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Praha: Linde.
- Šmejkal, V., Kadlčák, R., Urban, L. (2000). *Průvodce podnikatele Evropskou unií*. Ústav mezinárodních vztahů. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky.
- Vančurová, A., Boněk, V. (2011). *Správa daní pro ekonomy*. Praha, ČR: Wolters Kluwer.

Elektronické zdroje

Celní správa (2016). [on line] Dostupné: <http://www.celnisprava.cz/>

Česká správa sociálního zabezpečení (2016). [on line] Dostupné:

<http://www.cssz.cz/>

Český statistický úřad (2016). [on line] Dostupné: <http://www.szso.cz/>

Evropská komise (2016). [on line] Dostupné:

http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/excise_duties/energy_products/rates/excise_duties-part_ii_energy_products_en.pdf

Ministerstvo financí (2016). [on line] Dostupné: <http://www.mfcr.cz/>

Urban, L (10. 1. 2012) *Vnitřní trh, jeho vývoj a čtyři svobody*. Podklady pro

studium. Vysoká škola finanční a správní. [on line] Dostupné:

<http://verejnasprava.sweb.cz/data/VTE-vnitřni%20trh-vyvoj-4svobody.doc>

Název:	DAŇOVÝ SYSTÉM
Autor:	Ing. Jarmila Rybová, Ph.D.
Vydavatel:	Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Ekonomická fakulta
Vydání:	1. vydání, 2017
Účel:	Vysokoškolská učebnice
Počet stran:	108
Elektronická verze:	http://omp.ef.jcu.cz

**Tato publikace neprošla jazykovou úpravou v redakci nakladatelství.
Za věcnou a jazykovou správnost díla odpovídají autoři.**

ISBN 978-80-7394-633-3

ISBN 978-80-7394-633-3

9 788073 946333